

Aliisa Paananen

”MEIDÄN ÄÄNTÄ KUULLAAN TÄÄLLÄ”

Nuorten toimijuus Masseista mahiksia -osallistuvan
budjetoinnin hankkeessa

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Lokakuu 2021

TIIVISTELMÄ

Aliisa Paananen: ”Meidän ääntä kuullaan täällä” Nuorten toimijuus Masseista mahiksia -osallistuvan budjetoinnin hankkeessa.

Pro gradu, 76 sivua + liitteet

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Lokakuu 2021

Nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen kenttä on monella tapaa jännitteinen. Yhtäältä sillä vallitsee nuorten osallistamisen jatkuva vaade – toisaalta nuorten toiminta tällä kentällä on monin tavoin rajoitettua. Lainsäädännöllä on pyritty takaamaan nuorten osallistuminen heitä koskevaan päätöksentekoon, mutta käytännössä nuorten osallistuminen jää usein konsultoinnin omaiselle tasolle. Saavatko nuoret äänensä aidosti kuuluviin heitä koskevissa asioissa?

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten nuorten toimijuus rakentuu Masseista mahiksia -osallistuvan budjetoinnin hankkeessa. Tutkimustehtäväni avulla pyrin valottamaan tekijöitä, jotka tukevat nuorten toimijuutta, sekä tekijöitä, jotka rajoittavat sitä. Tutkimusaineistoni koostuu huhti- ja toukokuussa 2021 kerätyistä neljästä yksilöhaastattelusta sekä kahdesta parihaastattelusta. Haastateltavat ovat 14—15-vuotiaita tamperelaisia nuoria, jotka ovat osallistuneet Tampereen kaupungin järjestämään osallistuvan budjetoinnin hankkeeseen ”Masseista mahiksia”. Tässä osallistuvan budjetoinnin hankkeessa nuoret pääsevät mukaan päätöksentekoon sekä suunnittelemaan julkisten varojen käyttöä: Tampereen kaupungin liikunta- ja nuorisoyksikkö sekä kasvatusta ja opetuspalvelut jakavat yhteensä 50 000 euroa julkisia varoja lapsille ja nuorille järjestettäviin toimintoihin. Tarkastelen nuorten toimijuutta Hannah Arendtin (2002) näkemyksiin nojautuen. Tällöin näen toimijuuden yksilön mahdollisuutena tuoda itselleen tärkeitä aloitteita julkiseen tilaan. Arendt-lainen toimijuuskäsitys painottaa toimijuuden intersubjektivistista luonnetta. Aineistoa on analysoitu teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimustulosteni mukaan nuorten toimijuus rakentuu aikuisten ja nuorten välisissä vuorovaikutussuhteissa sekä paikallisyhteisön vuorovaikutussuhteissa. Sukupolvien välisissä suhteissa toimijuuden muotoutumiseen vaikuttivat aikuisten toiminta nuorten toimijuuden mahdollistamiseksi, nuorten tunnustaminen tasavertaisina kumppaneina, sekä aikuisten rooli nuorten toimijuutta kontrolloivina portinvartijoina. Paikallisyhteisön vuorovaikutussuhteissa toimijuus sai perustansa vuorovaikutussuhteesta paikallisyhteisöön, sekä muovautui vertaisten reaktioihin peilautuen. Kaiken kaikkiaan nuorten toimijuus näyttäytyy Masseista mahiksia -hankkeessa verrattain vahvana: nuoret uskovat omiin sekä muiden nuorten vaikuttamismahdollisuuksiin sekä osallistuvan budjetoinnin hankkeessa että laajemmin tulevaisuudessa. Vahvistaaksemme nuorten toimijuutta, nuorille tarjottavia osallistumisväyliä tulisi rakentaa aikuisten ja nuorten välisessä yhteistyössä, painottaen nuorten mahdollisuutta vaikuttaa heille läheisiin arkiympäristöihin ja osana niitä. Osallistumisväylien kirjon kartuttamisen sijaan huomio tulisi kiinnittää nuorten mielestä mielekkäiden osallistumisväylien tutkimiseen, niiden tarjoamiseen ja siten yhä useampien nuorten toimijuuden tukemiseen. Näin toimimalla voimme edistää myös laajempia yhteiskunnallisia ja sosiaalipoliittisia tavoitteita yhdenvertaisuuden lisäämiseksi ja osallistumisen polarisoitumisen ehkäisemiseksi.

Avainsanat: Nuoret, osallistuminen, toimijuus, osallistuva budjetointi, haastattelu, sisällönanalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

Aliisa Paananen: "Our voice is being heard here" Youth agency in "Masseista mahiksia" participatory budgeting project.

Master's Thesis, 76 pages + supplementary materials

Tampere University

Master's Programme in Social Sciences

October 2021

The participation of youth is tensioned in many ways. On one hand, young people are constantly encouraged to participate – on the other hand, the participation of youth is restricted in more ways than one. Legislation ensures the rights of young people to participate in the decision-making in matters that affect them, but in practice participation often remains at a consultative level. Does the youth have a real say in matters that concern them?

The purpose of this thesis is to find out how the agency of youth is constructed in the context of a participatory budgeting project called "Masseista mahiksia". In this study, I examine the factors that support the agency of the youth as well as the factors that seem to restrict it. My research material consists of four individual interviews and two pair interviews conducted in April and May 2021. The interviewees are young people (aged 14 to 15) living in Tampere, Finland. The interviewees have participated in the participatory budgeting project "Masseista mahiksia" organized by City of Tampere. In this participatory budgeting project, young people get involved in the decision-making processes and get to have their say on the use of public funds: the City of Tampere allocates a total of 50,000 euros of public funds for activities or projects for children and young people. In this thesis, the agency of youth is based on the views of Hannah Arendt (2002). Thus, agency is seen as an opportunity for the individual to take initiatives in the public sphere. The arendtian view emphasizes the intersubjective nature of the agency. I have used theory-based content analysis to analyze the research material.

According to the results of this thesis, the agency of young people participated in the participatory budgeting is constructed in the relations between adults and the youth as well as in the relation to the local community. In the intergenerational relations, the agency of youth was shaped by the acts of adults: whether they acted to enable the agency of the youth, recognized the youth as equal partners, or acted as gatekeepers; controlling the agency of the youth. In the context of local community, the agency of the youth was constructed on the interaction with the local community and reflected on the reactions of peers. Overall, the agency of young people appears comparably strong in the "Masseista Mahiksia" participatory budgeting project. Young people believe in their own and in other young people's opportunities to influence both in the participatory budgeting project but also more broadly in the future. To promote young people's agency, participation processes for young people should be built in cooperation between adults and young people, with an emphasis on young people's ability to influence and be part of everyday environments close to them. Instead of widening the range of participation projects, more attention should be paid to examining and providing ways to engage youth in decision-making processes the ways they find meaningful. This way youth agency can be promoted. By engaging young people in decision-making processes, it is also possible to promote equality and to prevent polarization of participation.

Keywords: Youth, participation, agency, participatory budgeting, interview, content analysis

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	1
2	NUORTEN OSALLISTUMINEN TUTKIMUSKOHTENA	5
2.1	Kuka on nuori?	5
2.2	Nuorten yhteiskunnallinen osallistuminen	6
2.3	Nuorten osallistumisväylät	12
2.3.1	Osallistuva budjetointi osallistumisen väylänä	16
2.3.1.1	Nuoret osallistuvassa budjetoinnissa	19
2.3.1.2	Masseista mahiksia -hanke	22
3	TOIMIJUUS TEOREETTISENA LÄHESTYMISTAPANA	25
3.1	Näkökulmia toimijuuteen	25
3.1.1	Nuorten toimijuus.....	27
3.1.2	Arendtlinen lähestymistapa toimijuuteen	31
3.1.3	Tunnustamisen (recognition) teoria	32
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	34
4.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	34
4.2	Aineisto ja aineistonkeruu	35
4.3	Teemahaastattelu	37
4.4	Sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä.....	39
4.5	Analyysiprosessin kulku.....	41
4.6	Tutkimuksen etiikka	43
4.7	Tutkimuksen yleistettävyyden ja luotettavuuden pohdintaa	44
5	NUORTEN TOIMIJUUS MASSEISTA MAHIKSIA -HANKKEESSA	46
5.1	Toimijuuden rakentuminen aikuisten ja nuorten välisissä vuorovaikutussuhteissa ..	46
5.1.1	Apua, opastusta, kannustusta – nuorten toimijuus mahdollistettuna	47
5.1.2	Nuoret tunnustettuina kumppaneina – nuorten toimijuus vahvistuvana	50
5.1.3	Aikuiset portinvartijoina – nuorten toimijuus kontrollin kohteena.....	53
5.2	Toimijuuden rakentuminen paikallisyhteisön vuorovaikutussuhteissa	57
5.2.1	Suhde paikallisyhteisöön toimijuuden perustana	57
5.2.2	Vertaisten vuorovaikutussuhteet nuorten toimijuuden peilikuvana	61
5.3	”Nuoretki pystyy vaikuttaa” – nyt ja tulevaisuudessa	64
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	69
7	LOPUKSI.....	75
	LÄHTEET	77
	LIITTEET.....	85
	Liite 1: Haastattelurunko	85

Kuviot:

Kuvio 1. Nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen kouluympäristössä aluehallintovirastojen peruspalvelujen arvioinnin 2017 mukaan (Suomen nuorisotyön tilastot 2020)..... 14

Kuvio 2. Nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen vapaa-ajalla aluehallintovirastojen peruspalvelujen arvioinnin 2017 mukaan (Suomen nuorisotyön tilastot 2020)..... 15

Taulukot:

Taulukko 1. Yhteenveto nuorten toimijuuden rakentumiseen vaikuttavista tekijöistä Maseista mahiksia -hankkeessa. 70

1 JOHDANTO

Kansalaisten aktiivinen osallistaminen on noussut yhdeksi keskeisistä tavoitteista länsimaisissa yhteiskunnissa. Tietynlainen osallistumisen eetos on vakiintunut osaksi poliittisia ohjelmia ja hallinnollisia käytäntöjä. Viime vuosikymmenten aikana on kuitenkin tunnistettu moninaisia haasteita, jotka liittyvät yhtäältä kansalaisten osallistumisaktiivisuuteen mutta myös edustuksellisen demokratiajärjestelmän kestävyYTEEN.

Nuorten osallistumisen haasteiden on sanottu olevan osa tätä laajempaa edustuksellisen demokratian eroosiota. Nuorten osallistumisen haasteet yhdistetään sekä nuorten osallistumisen luonteeseen ja laatuun, mutta myös sosiaalisen, taloudellisen ja poliittisen osattomuuden ulottuvuuksiin (Bruter ym. 2015, 2). Hoitokeinoksi tähän nuorille on tarjottu yhä moninaisempia osallistumisen muotoja, joiden avulla pyritään osaltaan paikkaamaan edustuksellisen demokratian rappeutumista, mutta myös osallistamaan nuoria monipuolisemmin päätöksentekoprosesseihin. Demokratian kenttää on pyritty laajentamaan tarjoamalla edustuksellisen demokratian rinnalle esimerkiksi suoran demokratian toimintamalleja (Eskelinen ym. 2012, 41).

Nuorten oikeutta osallistua on pyritty turvaamaan myös lainsäädännöllä. Nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen turvaavat lait ja oikeudet ovat kuitenkin ilmaistu verrattain yleisellä tasolla: tämä jättää paljon tulkinnanvaraa siitä, mikä on riittävä osallistumisen, vaikuttamisen ja kuulemisen taso nuorten osallistumisessa (Eskelinen ym. 2012, 88—89; Kiilakoski 2008, 9—10). Nuorten osallistamisen voidaan sanoa olevan Suomessa laajalti hyväksytty normatiivinen periaate ja poliittinen tavoite. Eräänlainen osallistumisretoriikka sävyttää poliittisia ohjelmia laajalti. Esimerkiksi pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan on kirjattu seuraavanlainen tavoite: *"Nuorten on voitava aidosti osallistua keskusteluun heitä koskevissa asioissa"* (Valtioneuvosto 2019, 72). Ei ole kuitenkaan lainkaan tavatonta, että käytännössä nuorten osallistumisen heitä koskevissa asioissa jää ainoastaan näennäiselle tai konsultoinnin omaiselle tasolle (Sinclair 2004, 110; Thomas & Percy-Smith 2010, 2).

Nuorten osallistumisen edistämisen jatkuvan vaateen voidaankin katsoa yhdistyvän hyvin jännitteisellä tavalla siihen todellisuuteen, jossa nuoret osallistuvat. Nuorten osallistumisen kenttää muotoilevat esimerkiksi heidän alisteinen asemansa aikuisiin nähden sekä alaikäisyyden mukanaan tuoma holhouksenalaisuus.

Nuorten osallistumisen kysymyksestä puhuttaessa kyse ei ole ainoastaan osallistumisaktiivisuudesta tai sen puutteesta. Huomioon on otettava myös laajempi kysymys siitä, ovatko nykyiset osallistumisen toimintamallit kestäviä, riittäviä, tehokkaita ja ennen kaikkea sellaisia, jotka eivät sulje nuoria ulkopuolelleen tai vaienna heidän ääniään. Saavatko nuoret tosiasiallisesti äänensä kuuluviin heille tarjotuissa osallistumisväylissä?

Tässä tutkielmassa tarkastelen nuorten kokemuksia Tampereen kaupungin järjestämässä, nuorille suunnatussa osallistuvan budjetoinnin hankkeessa ”Masseista mahiksia”. Osallistuva budjetointi on uudehko suoran demokratian toimintamalli, jossa kansalaiset pääsevät osallistumaan päätöksentekoon julkisten varojen käytöstä (Wampler 2007, 21). Tutkimuskohteena osallistuva budjetointi on kiinnostava nuorten osallistumisväylänä erityisesti siksi, koska alaikäiset nuoret ovat monella tapaa vielä ulossuljettuja edustuksellisen demokratian toimintamalleista ja kansalaisuuden käytännöistä. Osallistuva budjetointi näyttää lähtökohtaisesti tarjoavan nuorille osallistumisväylän, jonka kautta he pääsevät mukaan päätöksentekoprosesseihin.

Masseista mahiksia -hankkeessa Tampereen kaupungin liikunta- ja nuorisoyksikkö sekä kasvat- ja opetuspalvelut jakavat toimintarahaa lasten ja nuorten ideoimiin, suunnittelemiin ja toteuttamiin toimintoihin. Tässä tutkielmassa tutkin nuorten kokemusten avulla, miten nuorten toimijuus rakentuu osallistuvan budjetoinnin hankkeessa. Pyrin tutkimustehtäväni kautta tunnistamaan nuorten toimijuutta tukevia sekä rajoittavia tekijöitä sekä hahmottamaan millaisena nuorten toimijuus hankkeessa näyttäytyy. Olen kerännyt tutkimusaineiston huhti- ja touku-kuussa 2021 haastatteleamalla Masseista mahiksia -hankkeeseen osallistuneita 14—15-vuotiaita tamperelaisia nuoria. Olen toteuttanut tutkielmani osana Suomen Akatemian rahoittamaa Pauliina Lehtosen postdoc-hanketta ”*A Key to Success? Scrutinising the Communication of Knowledge in the Interpretation of Participatory Budgeting*”.

Tutkielmani perustavana lähtökohtana on nuorten tunnustaminen itsenäisinä toimijoina ja kompetentteina oman elämänsä informantteina. On tärkeää antaa ääni nuorille, ja kuulla aiheesta heidän kertomanaan. Lapsia ja nuoria on lähestytty tutkimuksellisesti usein myös objektiivisistä näkökulmista. Tällöin nuorten toimijapositiona ei tunnusteta, vaan nuorten nähdään olevan riippuvaisia aikuisista. Tästä näkökulmasta nuorten elämää tarkasteltaessa nojaututaan aikuisten, esimerkiksi heidän huoltajiensa näkemyksiin, koska lasten ja nuorten tuottamaa tietoa ei välttämättä nähdä tutkimuksellisesta näkökulmasta luotettavana. Tähän näkökulmaan liitetään usein myös ajatus lasten ja nuorten suojelemisesta. (Alanko 2013, 85.)

Tässä tutkielmassa näen toimijuuden saksalaisen yhteiskuntateoreetikon ja filosofin Hannah Arendtin (2002) näkemyksiin nojautuen ihmisten vuorovaikutussuhteissa todellistuvana mahdollisuutena tuoda omat mielipiteet ja aloitteet julkiseen tilaan. Arendtlaista toimijuuskäsitystä hyödyntäen pyrin tutkielmallani osallistumaan keskusteluun nuorten osallistumisen kenttää muotoilevista jännitteistä ja haasteista, joiden ovat osaltaan myös sosiaalipoliittisessa keskustelussa tunnistettuja yhteiskunnallisia kysymyksiä. Nuorten osallistumiseen ja toimijuuteen liittyvä problematiikka kytkeytyy siten myös osaksi laajempaan sosiaalipoliittista keskustelua nuorten yhteiskunnallisesta asemasta ja osallisuudesta, mikä teroittaa tutkimukseni yhteiskunnallista merkittävyyttä. Tämän tutkielman avulla pyrin tuomaan myös nuorten omia näkemyksiä tuotetun tutkimustiedon keskiöön.

Tutkielmani rakenne on seuraavanlainen: aloitan käymällä läpi tutkielmani lähtökohtia ja viitekehystä luvussa 2. Luvun aluksi tarkastelen lyhyesti nuoruuden käsitettä ja sen ymmärtämisen tapoja. Tämän jälkeen siirryn käsittelemään nuorten osallistumista tutkimuskohteena. Seuraavaksi tarkastelen nuorten osallistumisen käytännön ympäristöjä, jonka jälkeen etenen käsittelemään osallistuvaa budjetointia tutkielmani keskeisenä osallistumisväylänä. Tässä yhteydessä esittelen myös tutkielmani fokuksessa olevan osallistuvan budjetoinnin hankkeen ”Masseista mahiksia”.

Luvussa 3 tarkastelen toimijuutta teoreettisena lähestymistapana: aloitan esittelemällä erilaisia teoreettisia näkökulmia toimijuuteen, jonka jälkeen siirryn tarkastelemaan niitä erityispiirteitä, joita nuorten toimijuuden rakentumiseen on liitetty. Tämän jälkeen esittelen tutkielmani oman lähestymistavan toimijuuden tarkasteluun, joka perustuu Hannah Arendtin (2002) näkemyksiin. Luvun lopuksi kirkastan teoreettista lähestymistapaani esittelemällä tunnustamisen (*recognition*) teorian, jonka näen arendtlaiseen toimijuuden teoriaan läheisesti kytkeytyvänä.

Seuraavassa luvussa 4 käyn läpi tutkimukseni toteutuksen. Aloitan esittelemällä tutkimukseni tavoitteet sekä tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen esittelen aineiston ja aineistonkeruun, teemahaastattelun aineistonkeruutapana ja sisällönanalyysin tutkimusmenetelmänä. Kuvaan myös analyysiprosessin kulun. Luvun lopuksi pohdin tutkielmani tekoon liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä tutkimukseni yleistettävyyttä ja luotettavuutta.

Luvussa 5 esittelen tutkimustulokset. Esittelen analyysin pohjalta tekemiäni havaintoja ja tulokintoja, joita havainnollistan aineisto-ottein. Käyn aluksi läpi tutkimustulokset liittyen aikuisten ja nuorten välisiin vuorovaikutussuhteisiin, siirtyen paikallisyhteisön suhteisiin yhdistyviin tuloksiin. Luvun lopuksi esitän kokonaisnäkemyseni siitä, millaisena nuorten toimijuus

näyttäytyy Masseista mahiksia -hankkeen kehyksessä. Luvussa 6 esitän tutkimustulokseni tiivistetysti, sekä peilaan tutkimustuloksia suhteessa aiempaan tutkimukseen ja käytyihin keskusteluihin. Esitän tutkimustulosten perusteella tekemäni johtopäätökset. Viimeisessä luvussa 7 pohdin kriittisesti tutkimusprosessiani sekä mahdollisia tutkimusaiheita jatkoon.

2 NUORTEN OSALLISTUMINEN TUTKIMUSKOHTENA

Tässä luvussa käsittelen nuorten osallistumista tutkimuskohtena. Aloitan luvun jäsentämällä nuoriin ja nuoruuteen liittyviä määritelmiä. Seuraavaksi tarkastelen nuorten yhteiskunnallista osallistumista. Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan nuorille tarjolla olevia osallistumisväyliä. Sitten käsittelen osallistuvaa budjetointia tutkielmani kannalta keskeisenä osallistumisväylänä, ja lopuksi esittelen Masseista mahiksia -osallistuvan budjetoinnin hankkeen.

2.1 Kuka on nuori?

Tutkielmani kiinnostuksen kohteena ovat nuoret ja heidän toimijuutensa, minkä takia on luontevaa lähteä liikkeelle nuoren määritelmän tarkastelusta. Nuoruuden määrittely ei ole suinkaan yksiselitteistä, ja nuoruus voidaan ymmärtää monin eri tavoin. Koska lapsuus päättyy, ja mistä nuoruus alkaa?

Iän perusteella luokittelu lienee yksi tavallisimmista menetelmistä kategorisoida henkilöt lapsiin, nuoriin tai aikuisiin. Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksessa lapsen katsotaan olevan alle 18-vuotias henkilö. Lastensuojelulaki (2007/417) määrittelee lapsen alle 18-vuotiaaksi henkilöksi niin ikään; saman lain mukaan nuoruuden katsotaan sijoittuvan ikävuosien 18—20 välille. Nuorisolain mukaan (1285/2016) nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat henkilöt. Nuoruus ja lapsuus voidaan määritellä siis esimerkiksi yksioikoisesti pelkästään iän perusteella. Institutionalisoitua elämäntapaa ohjaavat erilaiset ikäraajat, jotka vaikuttavat nuorten asemaan yhteiskunnassa sekä heidän toimintamahdollisuuksiinsa. Kronologiseen ikään liittyvien kriteereiden lisäksi nuoruuteen yhdistetään usein tietynlaisia fyysiseen kehitykseen liittyviä kriteereitä. Käsitteet lapsesta ja nuoresta vaihtelevat myös kulttuurin, maantieteellisen sijainnin ja eletyn ajan mukaisesti. (Juvonen 2013, 26.)

Nuori voidaan määritellä myös sen mukaan, ketkä miellämme nuoriksi yleisesti yhteiskunnassamme. Kulttuurilliset ja sosiaaliset käsitykset nuoruudesta paikantavat nuoruuden alkamaan 13 ikävuodesta ja päättymään noin 20—23 ikävuoden kohdalla (Em, 26). On kuitenkin huomioitava, että näinkin laajan ikähaarukan sisään mahtuu monenlaista nuoruutta: 13-vuotias on monin tavoin riippuvaisempi esimerkiksi huoltajastaan kuin jo täysi-ikäistynyt nuori.

Lapsuus ja nuoruus ovat toisaalta myös siis subjektiivisia kokemuksia, ja kun joku voi kokea olevansa vielä lapsi, tuntee toinen olevansa osa nuorisoa. Tämä ajatus liittyy lapsiin ja nuoriin

kohdistuviin ulkoisiin odotuksiin, jotka voivat olla ristiriidassa lapsen tai nuoren kokeman iän tai elämänvaiheen kanssa.

Lapsuutta ja nuoruutta voidaan tarkastella myös käsitteellisesti sukupolvijärjestyksen avulla. Tällöin lapsuus ja nuoruus nähdään elämänvaiheina, jotka muodostuvat kompleksisesti ajassa ja paikassa. Lapset ja nuoret ovat osa yhteiskuntajärjestelmän prosesseja, joissa he toimivat yhdessä aikuisten kanssa. (Alanko 2013, 76.)

Edellä olen käsitellyt lapsuuden ja nuoruuden määritelmien moninaisuutta. Nuoruutta on vaikea määritellä, koska nuoruuden alkamista ja lapsuuden loppumista ei voida paikantaa, eivätkä rajat lapsuuden ja nuoruuden välisten siirtymien välillä ole selkeitä. Tässä tutkielmassa käytän selkeyden vuoksi termiä nuori, jolla viitataan alaikäisiin henkilöihin, jotka usein yleisessä keskustelussa sijoitetaan lapsuutta seuraavaan elämänvaiheeseen. Vaikka viitataan nuoriin ryhmänä, näen heidät moninaisena ja heterogeenisenä, ainutlaatuisista yksilöistä koostuvana joukkona. Tutkimukseni viitekehysten keskiössä ovatkin ne osallistumisen ja vaikuttamisen tavat, jotka ovat saatavilla alaikäisille nuorille.

Tässä tutkielmassa haastatellut nuoret ovat iältään 14—15-vuotiaita. Näen nuoren tutkielmani kannalta tarkoituksenmukaisena käsitteenä, koska tutkielmani keskiössä olevat henkilöt voivat olla jo monin tavoin irrottautuneet lapsuuteen liitettävistä institutionalisoituneista ja sosiaalisista käytännöistä.

2.2 Nuorten yhteiskunnallinen osallistuminen

Aktiivinen osallistuminen nähdään sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta kannattavana toimintana, ja siihen kannustetaan kansalaisia jo varhaisesta alkaen: osallistuva ja aktiivinen kansalainen on nyky-yhteiskuntamme kansalaisen ideaali. Osallistuminen voidaankin toiminnan lisäksi nähdä vaikutusvaltaisena poliittisena ja yhteiskunnallisena ideana, joka läpileikkaa periaatteena yhä useampia ohjelmia ja toimintamalleja.

Näkemykset nuorten yhteiskunnallista asemaa ja osallistumista kohtaan ovat muuttuneet ajan myötä: nuorten kuulemisen ja osallistumisen tärkeydestä puhutaan yhä enemmän (Bessell 2009, 299; Sinclair 2004, 106). Erityisesti vuonna 1989 solmitun Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksen myötä kiinnostus nuorten osallistumista kohtaan on kasvanut maailmanlaajuisesti: sopimuksen solmiminen oli eräänlainen käännekohta, jonka myötä nuoret alettiin tunnistamaan aktiivisina toimijoina sosialisointi- tai suojeleminen tai suojeleminen sijasta (Baraldi &

Cockburn 2018, 8; Bartos 2016, 115; Bäcklund & Kallio 2012, 41; Thomas & Percy-Smith 2010, 1). Nuorten osallistumista on tutkittu jatkuvasti lisää ja yhä moninaisimmista tulokulmista. Muun muassa tutkimuskentän laajuuden takia, osallistumisen käsitteen määritelmässä vallitsee näkemuseroja, mikä tekee käsitteen määrittelystä ja tarkoituksenmukaisesta käyttämisestä hankalaa. Toiset näkevät osallistumisen päämääränä, kun taas toiset näkevät sen keinona jonkin asian saavuttamiseen. Osallistuminen voidaan nähdä myös laajana, lähes kaikissa nuorten arkiympäristön toiminnoissa syntyvänä kokonaisuutena (vrt. Thomas 2007), tai ainoastaan tietynlaisissa toiminnoissa rakentuvana.

Tässä tutkielmassa viitataan osallistumisella¹ kollektiiviseen, yhteiskunnallisen päätöksenteon prosesseihin osallistumiseen, joiden kautta nuorilla on lähtökohtaisesti mahdollisuus *vaikuttaa* heille tärkeisiin asioihin. Oman osallistumistulkintani perustavana lähtökohtana on siis mahdollisuus muutokseen - mahdollisuus vaikuttaa asioihin. Näkemykseni mukaan siis esimerkiksi koulun oppitunneilla käyminen ei ole osallistumista, koska toiminnan tarkoituksena ei lähtökohtaisesti ole vaikuttaminen, vaan opiskelu. Sen sijaan taas esimerkiksi oppilaskuntatoiminta on tulkintani mukaan osallistumista, koska siihen osallistumalla nuorella on lähtökohtainen mahdollisuus vaikuttaa asioihin (vrt. Baraldi & Cockburn 2018, 12). Lisäksi näen osallistumisen olevan tarkoituksenmukainen käsite vain silloin, kun se perustuu vapaaehtoisuuteen. Osallistumisen tulee perustua nuoren omaan motivaatioon sekä tiedolliseen yhteisymmärrykseen osallistumisen perusteista. Nuoren oikeutta olla osallistumatta tulee kunnioittaa samalla tavalla, kuin heidän haluaan osallistua. (Sinclair 2004, 111.)

Miksi nuorten tulee saada osallistua päätöksentekoon? Nuorten oikeus osallistua perustuu lakiin. Vuonna 1991 Suomessa voimaan tullut Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa lasten ja nuorten oikeuksien huomioimista heitä koskevassa päätöksenteossa. Myös lastensuojelulaissa, nuorisolaissa ja perusopetuslaissa viitataan lasten ja nuorten oikeuteen osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon. Kuntalaki velvoittaa kuntia huolehtimaan siitä, että kuntalaisilla sekä palveluiden käyttäjillä on mahdollisuus vaikuttaa kunnan toimintaan. (Stenvall 2018, 22—24.) Nuorten oikeutta osallistua voidaan perustella siis lainsäädännöllisin ja oikeusperustein: nuoret ovat kansalaisia ja palveluiden käyttäjiä siinä missä aikuisetkin, minkä takia myös heidän oikeudestaan osallistua päätöksentekoon on pidettävä huolta.

---

¹ Nuorten osallistumistoimintaa voitaisiin tarkastella myös osallisuuden käsitteen kautta, mutta selkeyden vuoksi rajaan osallisuuden käsitteen kokonaan tutkielmani ulkopuolelle.

Takaamalla nuorten oikeuden osallistua yhteiskunnalliset toimijat voivat pitää huolen osaltaan siitä, että he täyttävät lailliset velvollisuutensa. (Sinclair 2004, 108.)

Vaikka jo laillisten perusteiden pitäisi taata nuorten osallistumisen päätöksentekoon, on nuorten osallistumisen puolesta esitetty muitakin perusteita. Nuorten osallistuminen päätöksentekoon voi parantaa palveluiden laatua auttamalla mukauttamaan palveluita alati muuttuvien tarpeiden mukaisesti. Lisäksi nuorten osallistumisen on esitetty vahvistavan demokraattisia prosesseja sekä päätöksentekoa. Nuorten osallistumista voidaan perustella myös yksilöllisten taitojen (esimerkiksi päätöksenteko- ja neuvottelutaitojen) ja vallankäytön edistämällä sekä itsetunnon kasvattamisella. Lisäksi osallistuminen antaa nuorille tunteen vaikuttamisesta, ja he voivat myös oppia tunnistamaan ja määrittelemään omia tarpeitaan paremmin osallistumisen myötä. (Sinclair 2004, 108.) Nuorten osallistumisen hyötyjen voidaan siis katsoa realisoituvan yksilöllisellä tasolla, esimerkiksi valtaistumisen sekä uusien taitojen myötä; mutta myös kollektiivisella tasolla, esimerkiksi parempien palveluiden sekä vahvempien demokraattisten prosessien kautta (Baraldi & Cockburn 2018, 12).

Nuorten oikeudella osallistua voidaan katsoa näin ollen olevan tukevat perusteet. Näkemys siitä, että lapsilla ja nuorilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, voidaan sanoa olevan sekä ajatuksena että normatiivisena periaatteena hyväksytty päätöksenteossa. Kuitenkin kriitikot ovat esittäneet, että lasten ja nuorten osallistumiseen liittyvän retorikan sekä käytännön välillä vallitsee kuilu: osallistumisesta puhutaan paljon, mutta onnistunut palveluiden tarjoaminen ja kohdentaminen kaikille nuorille, myös kaikkein vaikeimmassa asemassa oleville, jää vähälle (Bessell 2009, 299). On myös mahdollista, että nuoret pääsevät osallistumaan, mutta aito vaikuttaminen jää silti heidän ulottumattomiinsa, jolloin osallistuminen jää näennäiselle tasolle (Sinclair 2004, 110; Thomas & Percy-Smith 2010, 2).

Nuorten yhteiskunnallista osallistumista voidaan jäsentää myös kansalaisuuden käsitteen avulla. Kansalaisuus koetaan yksilöllisesti, koska erilaiset kansalaisuuteen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet koskettavat eri tavoilla erilaisissa yhteiskunnallisissa asemassa olevia kansalaisia. Alaikäiset henkilöt ovat monin tavoin ulossuljettuja kansalaisuuden käytännöistä, mikä vaikuttaa osaltaan siihen, miten nuorten kansalaisuutta on jäsenneilty. (Honkatukia ym. 2020, 17.) Alaikäisten kansalaisten asema onkin Suomessa joiltain osin ristiriitainen. Esimerkiksi jo 15-vuotiaat ovat Suomessa rikosoikeudellisessa vastuussa - he myös maksavat veroja työtuloistaan. Kuitenkaan heillä ei ole täysiä kansalaisoikeuksia, esimerkiksi äänioikeutta. (Rytioja & Kallio 2018, 7.) Alaikäiset nuoret ovatkin erityisessä yhteiskunnallisessa asemassa myös siinä

suhteessa, että he ovat holhouksen alla: nuorten asioista päättävät viimesijassa huoltajat sekä muut yhteiskunnan toimijat (Bäcklund & Kallio 2012, 41). Nuorten kansalaisuutta muotoilevat kuitenkin samat sosiaaliset jaot kuin aikuistenkin. Silti nuoret esitetään usein yksittäisenä kategoriana ja homogeenisenä ryhmänä. Nuorten kansalaisuudesta puhuttaessa ikään kiinnitetään huomioita huomattavasti enemmän kuin muihin tekijöihin kuten esimerkiksi sukupuoleen tai etniseen taustaan. Ikään kiinnitetään huomioita kahdestakin syystä: toisaalta ikä erottaa nuoret aikuisista, mutta ikä määrittelee nuorten asemaa myös heidän kesken. (Lister 2007, 698.)

Nuoria kannustetaan osallistumaan, vaikuttamaan ja ilmaisemaan mielipiteensä jo varhain esimerkiksi kansalaiskasvatuksen keinoin (Honkatukia ym. 2020, 15). Alaikäiset nuoret nähdäänkin usein vasta kansalaiskasvatuksen kohteina, sen sijaan, että heidän jo katsottaisiin olevan kansalaisyhteiskunnan jäseniä (Kiili 2006, 168). Kansalaisuuden voidaan katsoa nivoutuvan yhteen osallistumiseen prosessimaisen luonteensa vuoksi (Kiili 2006, 199; Kiilakoski ym. 2012, 22). Kansalaisuus voidaan ymmärtää siis prosessina, eikä lopputuloksena, jota kohti nuoria patistetaan esimerkiksi kansalaiskasvatuksellisin keinoin. Isobritannialaisen sosiaalipolitiikan professori Ruth Listerin (2007) mukaan vasta viime vuosina on alettu tunnistamaan kansalaisuuden merkitys nuorille tässä hetkessä. Listerin mukaan kansalaisuuden käsitteen yhteydessä on ollut tyypillisempää joko jättää nuoret kokonaan huomiotta ja siten käsittää kansalaisuus ainoastaan aikuisuuden toimintana, tai vaihtoehtoisesti nuoret on kuvattu tulevaisuuden kansalaisina, ei niinkään kansalaisina tässä ja nyt. Tulevaisuusorientoitunut käsitys nuorten kansalaisuudesta vaarantaa nuoren aseman tunnistamisen omaehtoisena ja aktiivisena toimijana. (Lister 2007, 696.)

Kansalaisuutta voidaan sanoa tulkittavan kapeasti silloin, kun se määritellään yksinomaan jäsenyytenä institutionaalisiin, poliittisiin yhteisöihin sekä julkishallintoon liittyvänä toimintana. Tätä kapeaa kansalaisuuden määritelmää voidaan kritisoida siitä, että muodollinen kansalaisuus ei välttämättä johda yksilöllisiin yhteenkuuluvuuden kokemuksiin. Kapean kansalaisuusnäkökulman voidaan katsoa myös oletttavan, että kansalaisena toimiminen edellyttää muodollisia jäsenyyksiä. (Rytioja & Kallio 2018, 7.) Näin ollen kapea kansalaisuuden määritelmä sivuuttaa kansalaisuuden monimuotoisen toteutumisen vaihtoehtoisilla tavoilla, jotka eivät vaadi virallisia jäsenyyksiä tai muodollisuuksia: nuorten kansalaisuus voidaan käsittää myös kansalaisyhteisön jäsenyytenä. Kuulluksi tulemisen kokemus sekä mahdollisuus vaikuttaa itselleen läheisiin asioihin lisäävät yhteiskunnallisen kuulumisen tunnetta. Nämä kuulumisen ja toimijuuden kokemukset vaikuttavat yhteiskunnallisen luottamuksen syntymiseen, ja sen lisäksi tunteeseen oman elämän ja toiminnan merkityksellisyydestä (Honkatukia ym. 2020, 17).

Listerin (2007, 700) mukaan nuorten suhde kansalaisyhteisöön voi olla erilainen aikuisten suhteeseen verrattuna. Suhde voi olla heikompi, erityisesti virallisen kansalaisuuden yhteydessä; toisaalta se voi olla myös vahvempi, esimerkiksi koulun tai muun paikallisyhteisön jäsenyyden kautta. Nuoren jäsenyys kansalaisyhteisössä on usein myös aikuisen jäsenyyttä paikallisempi. Kun kansalaisuutta tarkastellaan jäsenyytenä, painottuu tunteiden merkitys kansalaisuuden perustana (Gretschel 2002, 50; Kiilakoski ym. 2012, 20; Lister 2007, 700). Erityisesti alaikäisten henkilöiden kansalaisuutta voi olla hedelmällisempää tarkastella esimerkiksi kuulumisen *tunteen* perusteella kuin yksinomaan kansalaisoikeuksien tai velvollisuuksien kautta. Kun kansalaisuutta tarkastellaan tunteen tulokulmasta, osallistumisväylien onnistuneisuutta ei voida arvioida yksinomaan rakennettujen tuotteiden tai konkreettisten lopputulosten perusteella, vaan tarkastelussa on otettava huomioon myös osallistumisesta syntynyt kokonaisvaltainen kokemus (Gretschel 2002, 51).

Nuorten yhteiskunnassa toimimista on tarkasteltu myös eletyn kansalaisuuden (*lived citizenship*) käsitteen avulla (esim. Kallio ym. 2015; Baraldi & Cockburn 2018). Tällöin toimijuus ymmärretään rakentuvan sekä yksilön valtioperustaisen statuksen kautta että yksilön kokemukselliseen elämään (esim. sosiaaliset ja kulttuurilliset yhteydet, geopoliittinen sijainti) perustuen (Kallio 2018, 167). Kokemukselliset elämät voivat olla ihmisillä hyvinkin moninaisia: eletyn kansalaisuuden näkökulma korostaa esimerkiksi sitä, kuinka nuorten ja aikuisten halut osallistua yhteiskunnassa voivat erota suurestikin, koska eletyn kansalaisuuden näkökulma painottaa yksilön subjektiivisia kokemuksia kansalaisuuden perustana (Baraldi & Cockburn 2018, 5). Eletty kansalaisuus voidaan nähdä institutionaalisen osallistumisen sekä arkisen osallistumisen tietynlaisena yhteensulautumisena (Kallio 2018, 169).

Kuten jo todettua, nuorten aito osallistuminen päätöksentekoon ei ole ilmiselvää. Nuoria voidaan esimerkiksi ottaa mukaan päätöksentekoprosesseihin, mutta ilman aitoa valtaa vaikuttaa; toisaalta nuorten osallistamisella voidaan tuottaa nuorille vaikuttamisen kokemus, vaikka aito asioihin vaikuttaminen jääkin nuorten ulottumattomiin (Bruter ym. 2015, 21). Tämän vuoksi nuorten osallistumisen tarkasteluun onkin luotu teoreettisia malleja, joiden avulla osallistumisen toteutumista voidaan arvioida. Näitä malleja voidaan hyödyntää työkaluina niin yksilötasolla kuin erilaisissa yhteisöissä ja organisaatioissa, kun nuorten osallistumisen onnistuneisuutta arvioidaan ja toimintamalleja suunnitellaan.

Yksi suosituimmista työkaluista nuorten osallistumisen ja toimijuuden tarkasteluun on Roger Hartin (1992) esittelemät osallisuuden tikapuut ”*the ladder of participation*”. Tikkaat kuvaavat

kahdeksaa erilaista nuorten osallisuuden tasoa, joiden avulla nuorten osallistumista voidaan kuvata. Mitä korkeammalle tikkailta kiivetään, sitä vahvempana nuorten toimijuus näyttäytyy.

Kolmella alimmalla tikaspuulla kyse ei ole aidosti toteutuneesta osallistumisesta. Alimmalla tasolla nuori osallistuu toimintaan manipuloituna, seuraavalla tasolla nuori näyttääy kuin mukaan otettuna rekvisiittana tietynlaisen ilmapiirin luomiseksi ja kolmannella tasolla kyse on tokenismista. Tällöin nuori on otettu vain muodollisesti ja näennäisesti mukaan osallistumistoimintaan. Neljännellä tikkaiden tasolla nuorta kuullaan aikuisten ehdoilla. Viidennellä tasolla nuori toimii konsulttina aikuisten omissa projekteissa ja kuudennella tasolla nuori on mukana päätöksenteossa aikuisten projekteissa. Seitsemännellä tasolla nuoret toteuttavat omia projektejaan aikuisten tukemana. Kahdeksannella, korkeimmalla tasolla, aikuiset ja nuoret toimivat yhdessä. (Hart 1992, 9—14.) Hart (2008, 23) on tarkentanut, että tikapuumetaforasta huolimatta osallistumisen tasot eivät ole tasoja, joilla nuorten on mahdollista itsenäisesti edetä, kiivetä ylöspäin, vaan kyse on enemmänkin siitä, kuinka laajasti aikuiset tai instituutiot yleensä mahdollistavat nuorten omaehtoisen toiminnan. Lisäksi hän on painottanut, että myös tikapuiden alemmat tasot voivat olla nuorille mielekkäitä tapoja osallistua (Bartos 2016, 118). Tikapuiden voidaankin katsoa olevan enemmänkin työkalu aikuisille sellaisten olosuhteiden luomiseksi, että nuori saisi halutessaan osallistua haluamallaan tasolla. Hartin osallisuuden tikapuita onkin sittemmin hyödynnetty monien palveluiden, ohjelmien ja osallistumisväylien kehittämiseen. (Percy-Smith 2010, 107.)

Nuorten aito osallistuminen ei ole itsestänselvyys. Lisäksi heidän toimintaansa yhteiskunnassa määrittelevät alaikäisen sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen asemaan liittyvät erityispiirteet. Tämän takia osallistumisväylien jatkuvalla innovoinnille on tarvetta. Nuoret tarvitsevat sellaisia osallistumisen väyliä, joiden kautta aito vaikuttaminen on mahdollista kaikille nuorille moninaisista taustoista riippumatta. Vaarana nuorten osallistumisen edistämisen jatkuvassa vaatimuksessa on se, että osallistumiselle luodaan näennäisesti toimivia vaikuttamismahdollisuuksia, mutta mielipiteet jäävät kuitenkin ilman aitoa kuulemistä ja huomioimista. Tämä aiheuttaa pettymystä, turhautuneisuutta ja epäluottamusta. (Bruter ym. 2015, 6.) Nuorten osallistumisen edistäminen vaatiikin sitä, että nuori kokee tulleensa nähdyksi, kuulluksi ja kohdatuksi niin yksilönä kuin osana yhteisöä ja yhteiskuntaa. Nuorten osallistumisen edistämisen edellytyksenä on myös se, että aikuiset tunnistavat ne esteet, jotka ovat osallisuuden edistämisen tiellä, ja luovat myös edellytyksiä osallisuuden vahvistamiselle uusia toimintamalleja ja innovaatioita luomalla. Se, että aikuiset huomioivat päätöksenteossa nuorten näkemykset, ei ole nuorten aitoa osallistumista. Nuorten aito osallistuminen voi lähteä vain heistä itsestään: heidän tulee saada

osallistua vapaaehtoisesti, kertoa vapaasti omat näkemyksensä ja mielipiteensä, ottaa vastuuta ja saada haastaa valtaapitävien näkemyksiä (Thomas & Percy-Smith 2010, 3). Aikuisten tehtävänä on tukea nuorten mahdollisuuksia toimia näin.

Nuorten voidaan siis katsoa olevan monella tapaa ulkopuolisia yhteiskunnallisen osallistumisen kentillä: he ovat ulossuljettuja kansalaisuuden käytännöistä ja usein osin myös muista aidoista vaikuttamismahdollisuuksista. Tämän vuoksi nuorten osallistumista on perusteltua tarkastella myös siitä näkökulmasta, miten nuoret asemoidaan yhteiskunnan sisäisiin suhteisiin ja miten nuoret itse asemoivat itsensä näissä suhteissa. Tähän näkökulmaan liittyy myös kysymys siitä, miten nuoret pystyvät ajamaan itselleen tärkeitä asioita yhteiskunnassa ja näissä suhteissa. (Kiili 2006, 166.) Tästä syystä on erityisen merkittävää tutkia nuorille tarjolla olevia osallistumisväyliä ja sitä, miten nuorilla on mahdollista ajaa itselleen tärkeitä asioita näiden väylien kautta ja niissä suhteissa, joissa toimimista osallistuminen edellyttää.

2.3 Nuorten osallistumisväylät

Miten ja missä nuoret osallistuvat? Erilaiset väylät tarjoavat nuorille mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Osallistumisväylillä viitataan sellaisiin julkisen sfäärin areenoihin ja kanaviin, joiden kautta nuoret voivat osallistua ja toimia, ja jotka tarjoavat lähtökohtaisesti mahdollisuuden muutokseen - mahdollisuuden *vaikuttaa* johonkin. Nämä väylät voivat olla yhteiskunnallisesti tukevasti institutionalisoituneita tai vapaammin muodostuneita kollektiivisia yhteenliittymiä, joiden tavoitteena on johonkin vaikuttaminen.

Kuten jo todettua, alaikäiset nuoret ovat vielä monella tapaa ulossuljettuja edustuksellisen demokratian toimintamalleista. Tähän alaikäisten rakenteelliseen demokratiavajeeseen onkin ehdotettu ratkaisuksi edustuksellisen demokratian kentän laaventamista, toisenlaisien vaikuttamistapojen rinnalle tuomista, ja päätöksenteon tuomista osaksi arkea ja päivittäistä vuorovaikutusta. Täydentäviksi vaihtoehtoiksi edustuksellisen demokratian rinnalle on ehdotettu esimerkiksi suoran, julkisen harkinnan eli deliberatiivisen, sekä osallistuvan demokratian malleja. Vastademokratian toimintamallien on sanottu nousseen edustuksellisen demokratian rinnalle edustamaan vaihtoehtoisia osallistumisen tapoja. Vastademokratian toimintatapoihin kuuluu poliittisen järjestelmän kriittinen tarkkailu ja sen osallistumismuotoihin esimerkiksi mielenosoitukset ja boikotit. (Eskelinen ym. 2012, 41—44; Kiilakoski 2014, 103—104.)

Julkisessa keskustelussa on esitetty usein huolta siitä, että institutionalisoituneet osallistumisväylät kiinnostavat nuorta sukupolvea vähemmän kuin heidän edeltäjiään. Oppilaskunta- ja nuorisovaltuustotoiminta sekä järjestötoiminta ovat perinteisiä esimerkkejä nuorten institutionaalista osallistumistoiminnasta. Vuoden 2013 Nuorisobarometrin mukaan järjestöissä ja valtuustoissa toimiminen nähtiin nuorten mielestä tehokkaana väylänä vaikuttamiselle, mutta kyseisiin osallistumisrakenteisiin ei kuitenkaan osallistuttu kuin vähäisesti. Osallistumisen vähäisyys tämänkaltaiseen toimintaan antaa mielikuvan institutionaalista osallistumistoiminnasta tietyn, aktiivisen nuoriso-osan vaikuttamisen tapana: ei niinkään nuoria laajasti tavoittavana osallistumiskanavana. (Myllyniemi 2014, 26.)

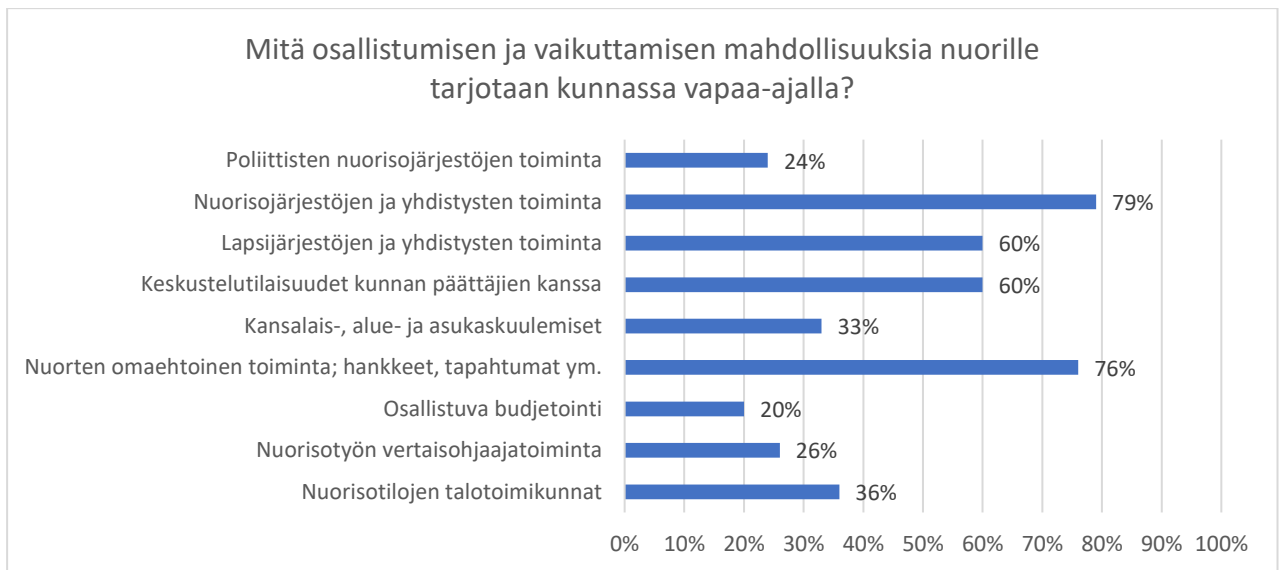
Nuorten osallistumisen ja kuulemisen tilaa on selvitetty osana Aluehallintovirastojen toteuttamaa peruspalveluiden arviointia vuonna 2017 (Suomen nuorisotyön tilastot 2020). Kouluympäristön osallistumismahdollisuuksien suhteen tulokset kertovat, että oppilas- ja opiskelijakuntatoiminta on kouluissa laajasti tarjolla oleva osallistumiskanava (Kuvio 1). Oppilaskuntatoimintaa on tarjolla yläkouluissa 20 prosenttiyksikköä useammin kuin alakouluissa. Kyselyn tulosten perusteella 86 prosenttia vastaajista kertoivat, että oppilaille on mahdollisuus osallistua kouluviihtyvyyttä koskevaan ideointiin, suunnitteluun ja arviointiin. Opetusta, turvallisuutta ja oppilashuoltoa koskevaan ideointiin, suunnitteluun ja arviointiin liittyviä osallistumismahdollisuuksia oli tarjolla huomattavasti vähemmän. Huomioiden koulun olevan nuorten arjen yksi keskeisimmistä instituutioista, vaikuttamismahdollisuuksia sen toimintaan voidaan katsoa olevan verrattain vähän. Tulokset kertovat osaltaan myös siitä, mihin asioihin nuorten halutaan kouluympäristössä ottavan kantaa.

Kuvio 1. Nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen kouluympäristössä aluehallintovirastojen peruspalvelujen arvioinnin 2017 mukaan (Suomen nuorisotyön tilastot 2020).

Kouluympäristö on yksi merkittävimmistä ympäristöistä nuoren elämässä, jossa opitaan demokratiasta, politiikasta sekä kansalaisuudesta ja opetellaan osallistumisen käytäntöjä. Vaikka koulu nähdään yleisesti paikkana, jossa rohkaistaan ja opetetaan nuoria osallistumaan, voi kouluympäristö näyttäytyä nuorelle jopa haastavana osallistumisen ympäristönä. Kouluympäristössä vallitsee vallan epätasapaino aikuisten ja koululaisten välillä. Aikuisten määrittelemät säännöt sekä heidän ylläpitämänsä kontrolli rajaavat nuorten osallistumisen mahdollisuuksia. Osallistumisen tapojen kouluissa on sanottu imitoivan aikuisten poliittisen osallistumisen tapoja. Imitoinnin tarkoituksena voidaankin tulkita olevan valmistautuminen tulevaisuudessa hämmöttävään, aikuisuuden aktiiviseen osallistumiseen kansaliskasvatuksellisin keinoin. Tällöin nuoret nähdään pikemminkin tulevaisuuden osallistujina sen sijaan, että heidät nähtäisiin osallistuvina ja kykenevinä yksilöinä tässä ja nyt. (Wood 2012, 337.)

Nuoriso- ja lapsijärjestöjen sekä yhdistysten toiminta näyttäytyy aluehallintovirastojen vuoden 2017 peruspalveluiden arvioinnin mukaan melko laajasti kunnissa tarjolla olevana osallistumismahdollisuutena. Muita kunnissa tarjolla olevia osallistumismahdollisuuksia nuorille ovat esimerkiksi keskustelutilaisuudet kunnan päättäjien kanssa, asukaskuulemiset ja nuorisotilojen talotoimikunnat. Noin viidesosa vastaajista ilmoitti osallistuvan budjetoinnin olevan kunnassa nuorille tarjolla oleva osallistumisväylä (Kuvio 2).

Kuvio 2. Nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen vapaa-ajalla aluehallintovirastojen peruspalvelujen arvioinnin 2017 mukaan (Suomen nuorisotyön tilastot 2020).

On esitetty, että nuorten institutionalisoituneet osallistumismahdollisuudet nivoutuvat pitkälti yhteen siihen, kenen vastuualueella nuorten osallistuminen on kunnissa. Nuorten osallistumismahdollisuudet nojautuvat kunnissa pääasiassa nuoriso- ja opetustoimen tekemiin aloitteisiin. Täten nuorten vaikutusmahdollisuudet rajautuvat usein nuoriso- ja opetustoimen alueen asioihin. (Eskelinen ym. 2012, 74.)

Arvioinnin tulosten mukaan muita nuorten hyödyntämiä osallistumisväyliä olivat esimerkiksi sosiaalinen media, käyttäjäkyselyt ja verkkokirjoitukset (Suomen nuorisotyön tilastot 2020). Syytä onkin nostaa esille uutena demokratian muotona myös neljännen sektorin vaikutusvaltaiset toimijat, jotka hyödyntävät sosiaalista mediaa sekä muita virtuaalisia alustoja yhteisöllisyyden rakentamiseen (Rytioja & Kallio 2018, 6). Nuoret voivat osallistua myös esimerkiksi vapaaehtoistyön, erilaisten sosiaalisten liikkeiden, nuorten itse muodostamien ryhmien ja muiden kansalaistoiminnan tuottamien ympäristöjen kautta (Kiilakoski 2014, 105).

Kun nuoret osallistuvat omissa porukoissaan ilman aikuisia tai laajempaa yhteisöä, ajaa tämä nuorten ja aikuisten osallistumisen maailmoja erilleen. Kuitenkin enenevässä määrin on tunnustettu tarve ja tilaus nuorten ja aikuisten yhteistyölle erilaisissa osallistumisväylissä. Nuoret tarvitsevat aikuisia, mutta myös aikuiset nuoria. (Percy-Smith 2010, 114.) Nuorten asiat on perinteisesti kulttuurissamme pyritty myös erottamaan aikuisten asioista vedoten esimerkiksi nuorten suojelemisen diskurssiin (Alanko 2013, 53). On kuitenkin pohdittava missä määrin asiat

koskettavat myös nuoria, ja kenellä on oikeus tehdä rajanveto siihen, mihin asioihin myös nuoret saavat osallistua.

Vaikka nuorille olisikin tarjolla monipuolisestikin erilaisia osallistumisen ja vaikuttamisen areenoita, eivät nuoret välttämättä hyödynnä näitä kanavia syystä tai toisesta. Suomalaisten nuorten osallistumista värittääkin paradoksaaliset havainnot: suomalaisten nuorten yhteiskunnallinen tietämys on huipputasoa muihin eurooppalaisiin nuoriin verrattuna, ja samanaikaisesti heidän motivaationsa osallistumiseen on samalla mittapuulla heikoimpien joukossa. Toiseen suomalaisnuoret ovat entistä kiinnostuneempia politiikasta, ja tämän lisäksi he luottavat poliittisiin instituutioihin yhä vahvemmin. Kuitenkaan osallistumisen lisääntymisestä ei ole samanlaisia havaintoja. (Myllyniemi 2014, 7.) Tarjotaanko nuorille tarkoituksenmukaisia osallistumismahdollisuuksia, joiden avulla he voivat kokea aidosti vaikuttavansa ja tulevansa kuuluksi? Vaikka rakenteellisia mahdollisuuksia osallistumiseen on luotu, on ensiarvoista tarkastella myös sitä, onko osallistumistoiminta mielekästä nuorille, ja kokevatko he saavansa äänensä kuuluviin näiden väylien kautta.

Nuorisobarometrin 2013 mukaan nuoret toivoivat enemmän suoria osallistumismahdollisuuksia. Barometrin mukaan myös kiinnostus osallistua ja vaikuttaa oman asuinalueen suunnitteluun ja palveluihin on kasvanut. Tomi Kiilakoski (2014, 106) esittääkin Nuorisobarometrin tulosten valossa, että osallistumisen rakenteisiin osallistuvien nuorten motivaatio perustuu haluun saada aikaan muutoksia lähiympäristössä. Tämä havainto tekee osallistuvasta budjetoinnista kiinnostavan tutkimuskohteen.

2.3.1 Osallistuva budjetointi osallistumisen väylänä

Osallistuva budjetointi on yksi suoran demokratian keinoista. Osallistuvan budjetoinnin toimintamallissa tavalliset kansalaiset pääsevät mukaan päättämään julkisten varojen käytöstä. Osallistuvassa budjetoinnissa käytettävät varat voivat olla tietty siivu kunnan budjetista tai esimerkiksi osa kunnostusprojektia. Osallistuvan budjetoinnin hankkeet ovat aina yksilöllisiä: useimmiten toimintamalli alkaa kuitenkin suunnitteluvaiheesta, jota seuraa projektin toteuttaminen ja lopuksi projektin jälkiarviointi. Hankkeiden lopputulokset toteutetaan yleensä yhteistyössä ammattilaisten kanssa. (Ahonen & Rask 2019, 2.) Vaikka osallistuvan budjetoinnin toimintamallia yleisesti värittävätkin tietyt opit ja institutionaaliset käytännöt, ei sitä toteuteta yksinomaan tietyn mallin mukaisesti, vaan vaihtoehtoja on käytännössä rajattomasti (Häikiö & Salminen 2016,

345). Toimintamalli voidaan rakentaa paikallisen taloudellisen, poliittisen, ja sosiaalisen ympäristön vaatimalla tavalla (Wampler 2007, 23—28). Osallistuvia budjetoiteja onkin toteutettu erilaisilla menetelmillä ympäri maailmaa.

Mistä osallistuvan budjetoinnin toimintamalli on peräisin? Osallistuva budjetointi juontaa juurensa brasilialaiseen kaupunkiin Porto Alegreen, jossa vuonna 1989 vasemmistolainen puolue (Workers' party) lunasti vaalilupauksensa antamalla päätösvallan kansalaisille: tavalliset kansalaiset pääsivät päättämään siitä, miten kaupungin julkisia varoja käytettiin. Seuraavan kahdeksan vuoden aikana Porto Alegren kaupungissa toteutettiin suuria muutoksia osallistuvan budjetoinnin projektien myötä: vesi- ja viemärointijärjestelmän kattavuus parantui merkittävästi, maanteitä päällystettiin, koululaisten määrä tuplaantui ja joukkoliikennejärjestelmä toimi nyt myös kaupungin syrjäisemmillä alueilla. Muutokset koskettivat koko kaupunkia, mutta eniten niistä hyötyivät kuitenkin kaupungin köyhimmät asuinalueet. Kohta osallistuvan budjetoinnin toimintamalli levisi Porto Alegresta myös muualle Brasiliaan ja laajemmin muualle maailmaan: Latalinalaiseen Amerikkaan, Eurooppaan, Afrikkaan ja Aasiaan. (Lerner 2015, 7—8.) Sittemmin osallistuvan budjetoinnin toimintamallia on toteutettu jo ainakin 1500 paikkakunnalla ympäri maailman (Ganuza & Baiocchi 2012, 1).

Osallistuvalla budjetoinnilla on esitetty olevan monia positiivisia vaikutuksia niin päätöksentekoon kuin kansalasiin. Osallistuvan budjetoinnin on esitetty olevan sekä kansalaisille merkityksellinen tapa osallistua, mutta myös toimintamalli, jonka avulla voidaan pyrkiä vähentämään korruptiota, lisäämään läpinäkyvyyttä ja osallistamaan myös heikommassa asemassa olevia ihmisryhmiä (Ahonen & Rask 2019, 3). Osallistuvan budjetoinnin mallin voidaan sanoa vahvistavan kansalaisen vastuunottoa ja vallankäyttöä ja siten myös yksilön toimijuutta. Toimintamalli laajentaa poliittisen osallistumisen kenttää, aktivoi kansalaisia sekä vahvistaa valtion, kansalaisten ja organisaatioiden välisiä suhteita. (Lerner 2015, 31.) Osallistuvan budjetoinnin toimintamallilla on pyritty lisäämään myös luotettavuutta ja kansalaisten sekä hallinnon välistä dialogia, sekä jakamaan valtaa tasapuolisemmin (Collins 2018, 478).

Osallistuvan budjetoinnin toimintamallissa esimerkiksi nuorten, vasta maahan muuttaneiden, sekä vähävaraisten äänen on esitetty olevan paremmin edustettuina kuin muissa paikallisissa äänestyksissä (Augsberger ym. 2018, 465; Lerner 2015, 28). Raha ja valta eivät siten vaikuta osallistuvan budjetoinnin toimintaan yhtä paljon kuin perinteisessä poliittisessä päätöksenteossa. Osallistuvaan budjetointiin osallistuneet kansalaiset ovat kokemuksen jälkeen

osallistuneet aktiivisemmin paikallisesti, sekä oppineet esimerkiksi julkista puhumista sekä neuvottelu- ja yhteistyötaitoja (Lerner 2015, 31).

Osallistuvan budjetoinnin toimintamallia kohtaan on esitetty myös kritiikkiä. Toimintamallin puitteissa tapahtuva päätöksenteko voidaan sanoa olevan ”pientä puuhastelua” ”oikeiden” asioiden rinnalla. Tällä viitataan rahamääriin, joiden käytöstä osallistuvassa budjetoinnissa päätetään: summat saattavat olla verrattain hyvinkin pieniä esimerkiksi kuntien kokonaisbudjettiin suhteutettuna. Toimintamallia on kritisoitu myös siitä, että se vie kansalaisten huomion pois suurempien tai tärkeämpien ongelmien ääreltä. (Lerner 2015, 28—29.) Osallistuvaa budjetointia on kritisoitu myös sen alueellisesta epätasa-arvoisuudesta: vauraille ja köyhemmille asuinalueille jaetut budjetit voivat olla määrältään samansuuruiset, mikä aiheuttaa sen, että köyhemmät alueet joutuvat käyttämään budjettinsa esimerkiksi perusinfrastruktuurin kehittämiseen, kun taas vauraamman alueen asukkaat voivat käyttää rahat ylimääräisiin ylellisyyksiin valintansa mukaan (Ahonen & Rask 2019, 4).

Vaikka osallistuvan budjetoinnin voidaankin sanoa osallistavan myös perinteisesti heikommin edustettuina olleita ihmisryhmiä, tulee huomioida silti osallistumisen kasautuva luonne. Ne kansalaiset, joilla on tiedolliset ja taidolliset valmiudet osallistumiseen, osallistuvat aktiivisemmin myös osallistuvaan budjetointiin. On myös mahdollista, että osallistuvassa budjetoinnissa päätöksenteko lankeaa lopuksi vain pienelle määrälle ihmisiä, mikä kyseenalaistaa toimintamallin aidon demokraattisuuden. (Em., 4.)

Vuonna 2019 julkaistun Kuntaliiton raportin (Em., 1) mukaan Suomessa oli toteutettu noin kaksikymmentä osallistuvan budjetoinnin hanketta, joten toimintamalli on verrattain uusi Suomessa. Raportin mukaan toimintamallia on toteutettu eniten pääkaupunkiseudulla, mutta osallistuvan budjetoinnin käytäntö on viime vuosina laajentunut myös muualle Suomeen. Osallistuvaa budjetointia tutkineet Liisa Häikiö ja Jarkko Salminen (2016, 344) ovat arvioineet, että kiinnostus osallistuvaa budjetointia kohtaan tulee kuitenkin todennäköisesti vahvistumaan tulevaisuudessa Suomessa. Myös pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan (Valtioneuvosto 2019, 86) on kirjattu tavoite suoran demokratian keinojen edistämisestä. Osallistuva budjetointi on mainittu yhtenä suoran demokratian keinoista.

Globaalisti valtaosa osallistuvaan budjetoinnin hankkeisiin osallistuneista ihmisistä on aikuisia, ja nuorten osallistuminen osallistuvan budjetoinnin hankkeisiin on ollut verrattain vähäistä (Augsberger ym. 2017, 243). Nuorten on mahdollista osallistua useisiin paikallisiin osallistuvan budjetoinnin hankkeisiin, mutta oleellista nuorten osallistamisen kannalta on toiminnan

kohdentaminen nimenomaisesti heille. Kohdentamalla osallistumistoimintaa suoraan nuorille voidaan valvoa paremmin sitä, etteivät nuorten mielipiteet jää aikuisten näkemysten jalkoihin. Toisaalta liiallinen nuorten ja aikuisten osallistumisen maailmojen eriyttäminen ei ole kuitenkaan myöskään tarpeellista tai toivottua (vrt. Percy-Smith 2010, 114). Viime vuosina osallistuvan budjetoinnin hankkeita on kohdennettu erityisesti myös nuorille, niin Suomessa kuin muualla maailmassa.

2.3.1.1 Nuoret osallistuvassa budjetoinnissa

Nuorten kokemuksista osallistuvan budjetoinnin hankkeissa löytyy verrattain vähän tutkimusta niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Tutkimustiedon vähäisyyteen vaikuttanee osallistuvan budjetoinnin luonne suhteellisen uutena toimintatapana - erityisesti nuorten keskuudessa. Vaikka nuorilla on usein mahdollisuus osallistua osallistuvan budjetoinnin hankkeisiin, on nuorten osallistuminen ollut toistaiseksi marginaalista, minkä takia osallistuvan budjetoinnin hankkeita onkin kohdennettu nimenomaisesti nuorille enenevässä määrin (Augsberger ym. 2017, 243). Nuorten osallistumisen vahvistamiseksi onkin luotava jatkuvasti uusia väyliä ja mahdollisuuksia mielipiteen ilmaisemiselle ja kuulluksi tulemiselle. Tutkimukset korostavat jatkuvasti nuorten osallistumisen merkitystä ja hyötyjä - silti empiirisestä tutkimuksesta, joka kohdistuu nuorten osallistumiseen osallistuvan budjetoinnin viitekehyksessä, on selkeä puute (Em., 243). Tarkasteltaessa aiempaa tutkimusta liittyen osallistuvan budjetointiin nuorten osallistumisen väylänä tulee kuitenkin huomioida se, että osallistuvan budjetoinnin hankkeiden toteutustavat voivat vaihdella suuresti. Joissain osallistuvan budjetoinnin hankkeissa nuoret ovat mukana prosessissa vain konsultteina, kun taas joissain hankkeissa nuoret pääsevät osallistumaan aktiivisesti prosessin kaikkiin vaiheisiin: suunnitteluun, päätöksentekoon ja arviointiin.

Yhdysvaltalainen tutkija Astraea Augsberger kumppaneineen (2017) on tutkinut yhdysvaltalaisen nuorten kokemuksia osallistuvan budjetoinnin hankkeessa haastattelujen ja havainnoinnin avulla. ”*Youth Lead the Change: Participatory Budgeting Boston*” oli Yhdysvaltojen ensimmäinen nuorten toteuttama osallistuvan budjetoinnin hanke. Hanke toteutettiin vuosina 2015—2016. Tutkimuksen nuoret osallistuivat osallistuvan budjetoinnin prosessin jokaiseen vaiheeseen: he kannustivat muita nuoria osallistumaan ja mainostivat hanketta, he osallistuivat itse projektien suunnitteluun ja ideointiin, sekä myös äänestivät ehdotetuista ideoista parhaat. Augsberger ja kumppanit esittävät tutkimustulostensa valossa osallistuvan budjetoinnin olevan sekä lupaava toimintatapa nuorille osallistua päätöksentekoon että hyvä väylä osallistaa nuoria

moninaisista taustoista. He painottavat aikuisten ja nuorten välisten kumppanuussuhteiden merkitystä prosessissa. Hankkeeseen osallistuneet nuoret korostivat myös tunnetta oman äänen kuuluviin saamisen merkityksestä aikuisten kanssa kommunikoidessa projektin aikana. (Augsberger 2017, 247.) Nuorten osallistuminen osallistuvan budjetoinnin toimintamalliin vaatii opastusta ja harjoittelua, sekä tukea aikuisilta (Em., 244). Samansuuntaisia havaintoja on tehty myös Latinalaisessa Amerikassa: osallistuvaan budjetointiin osallistuneet nuoret tarvitsivat aikuisten tukea sekä harjoitusta hankkeen jokaisessa vaiheessa (Cabannes 2006, 216). Aikuisten roolit nuorten tukijoina ja kumppaneina osallistuvan budjetoinnin projekteissa voivatkin toimia siten onnistumisen kulmakivinä. Nuoret ovat hyödyntäneet aikuisten apua myös resurssinomaisesti osallistuvan budjetoinnin hankkeessa toimiessaan: aikuiset esimerkiksi ovat auttaneet nuoria ymmärtämään osallistuvan budjetoinnin prosessia ja tukeneet nuoria prosessin aikana nuorten niin halutessa. (Augsberger ym. 2018, 473.)

Osallistuvan budjetoinnin toimintamalli voi tarjota siihen osallistuville nuorille valtaistumisen mahdollisuuksia. Valtaistumisella viitataan tässä yhteydessä vahvuusperustaiseen konseptiin, joka keskittyy kykyjen, tiedon ja resurssien lisäämiseen tavoitteenaan positiivinen muutos yksilön, yhteisön tai organisaation tasolla. Tunne vastuunottamisesta, resurssienjaon ymmärtäminen ja resurssien allokointi, sekä positiivinen vaikuttaminen paikallisyhteisöön ovat esimerkkejä kokemuksista, jotka ovat mahdollistaneet nuorten valtaistumisen kokemuksia osallistuvan budjetoinnin hankkeessa. Nuorten valtaistumisen kokemuksen esteinä osallistuvassa budjetoinnissa on nähty esimerkiksi byrokraattisen päätöksenteon ymmärtämättömyys ja kommunikation puute. (Augsberger ym. 2018, 462—475.)

Osallistuvaan budjetointiin osallistumisen on havaittu myös lisänneen vastuunottoa nuorten keskuudessa. Brazilian Barra Mansan kaupungin osallistuvaan budjetointiin osallistuneet lapset ovat kertoneet projektiin osallistumisen auttaneen heitä olemaan vastuullisempia niin koulussa kuin kotona (Guerra 2002, 79). Osallistuvan budjetoinnin valtuustoon osallistuneet nuoret havaitsivat oppineensa julkisten varojen käytöstä sekä kansalaisuuden käytännöistä. Aikuisten hyvät suhteet lapsiin rohkaisivat lapsia osallistumaan sekä ilmaisemaan mielipiteitään vapaasti. Osallistuneiden lasten huomattiin toimivan omaehtoisemmin myös muissa yhteyksissä osallistumisen myötä. (Em., 79.) Vaikka lasten valtuuston päättämille projekteille budjetoitu summa onkin vain pieni siivu Barra Mansan kaupungin vuosittaisesta budjetista, toteutetuilla projekteilla huomattiin olevan merkittävä sosiaalinen merkitys (Em., 77—78). Onkin huomattava, ettei osallistuvan budjetoinnin projekteja voida arvioida ainoastaan niihin käytettyjen varojen

perusteella: toteutettujen projektien vaikutukset voivat olla merkittäviä tavoilla, joille ei ole asetettu rahallista arvoa.

Nuorilla on Suomessa kuntalaisina usein oikeus osallistua osallistuvan budjetoinnin hankkeisiin. Suomessa on kuitenkin järjestetty myös nimenomaisesti nuorille kohdennettuja osallistuvan budjetoinnin hankkeita. Suomessa nuorille suunnattuja osallistuvan budjetoinnin hankkeita Tampereen lisäksi on järjestetty ainakin Lahdessa, Espoossa ja Helsingissä. Espoon ManiMiitti-hankkeessa espoolaiset nuoret pääsevät osallistumaan nuorisopalveluiden varojen käytön suunnitteluun. ManiMiitissä nuoret ideoivat ja suunnittelevat miten he kehittäisivät alueen nuorisopalveluita. Nuorten kehitlemistä ideoista nuoret pääsevät äänestämään mielestään tärkeimmät tai parhaimmat ideat jatkoon. Lopulliset valinnat toteutettavista ideoista tekevät ManiMiitin neuvottelukunnat. (Espoon kaupunki 2020.) Vuonna 2018 ManiMiitin toteutettaviksi hankkeiksi valikoituivat esimerkiksi välipala-automaattien tuominen kouluihin, verkkopelita-
pahtuma eli lanit, sekä projekti Matinkylän rannan kunnostamiseksi (Ahonen ym. 2019, 8).

Kotimaista tutkimusta nuorten kokemuksista osallistuvan budjetoinnin hankkeissa löytyy verrattain niukasti. Georg Boldt on tutkinut vuonna 2021 valmistuneessa väitöskirjassaan osallistuvaa budjetointia osana nuorten osallisuutta. Tutkimusaineistoa kerättiin yhdestä nuorisovaltuustosta sekä RuutiBudjetti -osallistuvan budjetoinnin hankkeen tapahtumista etnografisien havaintojen sekä 13—20-vuotiaiden nuorten haastattelujen avulla. Boldt selvitti väitöskirjassaan syitä sille, miksi toiset nuoret sitoutuvat osallisuusrakenteisiin, kun taas toiset eivät. Nuorten osallistumiselle tunnistettiin neljä seurausta, jotka olivat *muutos*, *kasaantuminen*, *ulkopuolisuus* ja *poistuminen*. Seuraukset yhdistyivät osallistumisesta koettuun hyödyllisyyteen sekä osallistumistilanteiden vuorovaikutustyyliin. Tutkimuksessa tunnistettiin myös nuorten osallistumisen kaksi keskeistä trendiä, jotka olivat voimaannuttaminen sekä yksilökeskeisyys. (Boldt 2021.)

Anniina Riikonen on tutkinut nuorten kokemuksia OmaStadi -osallistuvan budjetoinnin hankkeessa vuonna 2021 valmistuneessa valtiotieteiden pro gradu -tutkielmassaan. Tutkielmassa pyrittiin selvittämään, tukeeko OmaStadi nuorten poliittista osallistumista. Tämän lisäksi OmaStadia tarkasteltiin myös poliittisen sosialisatiion keinona. Riikonen esittää tutkielmassaan, että on mahdollista, että OmaStadi tukee nuorten kansalaispätevyyttä ja poliittista kiinnostuneisuutta. Nuorten kokemusten perusteella OmaStadista tunnistettiin myös poliittista sosialisatiota tukevia tekijöitä. Tutkielmassa todetaan, että paremmat mahdollisuudet prosessin ymmärtämiseen sekä prosessin jakaminen vertaisten kanssa kommunikoimalla, voisivat yhä

parantaa OmaStadia poliittisen sosialisoinnin keinona ja kansalaispätevyyden sekä poliittisen kiinnostuneisuuden tukijana. (Riikonen 2021.)

Sari Granö (2015) ja Marjo Degert (2016) ovat toteuttaneet opinnäytetyönsä liittyen Helsingin kaupungin osallistuvaan budjetoiminnan hankkeeseen, RuutiBudjettiin. Granön opinnäytetyössä tarkasteltiin RuutiBudjetin toimintamallia nuorten osallisuuden ja deliberatiivisen demokratian toteutumisen näkökulmasta. Opinnäytetyössä todetaan, että RuutiBudjetti tarjoaa nuorille laajasti eritasoisia ja eri menetelmillä toteutettuja osallistumisen mahdollisuuksia, jotka ovat omiaan vahvistamaan nuoren kansalaisuutta. Lisäksi osallistumistoiminnan havaittiin innostavan nuoria osallistumaan aktiivisemmin myös muuhun vaikuttamistoimintaan. Granö esittää osallistuvan budjetoiminnan toimintamallin olevan potentiaalinen nuorten epävirallisten yhteenliittymien vaikuttamisväyläksi, mutta tarvitsevan vielä kehittämistyötä. (Granö 2015, 1.) Degertin (2016) opinnäytetyön tavoitteena sen sijaan oli selvittää, kuinka nuoret voivat vaikuttaa alueensa nuorisotyön toimintaan. Tämän lisäksi opinnäytetyössä otetaan selvää nuorten kokemuksesta alueensa hyväksi koetuista asioista sekä asioista, joissa on nuorten mukaan kehitettävää. Degertin mukaan RuutiBudjetti ”mahdollistaa nuorille äänen heitä koskevissa päätöksissä ja vahvistaa nuoren ymmärrystä omasta yhteiskunnallisesta vaikutusmahdollisuudestaan” (Degert 2016, 1).

Nuorten kokemukset osallistuvassa budjetoiminnassa ovat herättäneet siis kiinnostusta suomalaisissa opinnäytetöissä ja tutkimuskentällä. Tutkielmani liittyy tutkimuskentälle ja käynnissä oleviin keskusteluihin tarjoamalla tutkimustietoa nuorten toimijuuden rakentumisesta osallistuvassa budjetoiminnassa. Tuotettua tutkimustietoa nuorten toimijuudesta voidaan hyödyntää osallistuvan budjetoiminnan kontekstissa esimerkiksi nuorten aseman tarkastelun työkaluna, mutta myös laajemmin nuorten palvelujärjestämisessä.

2.3.1.2 Masseurista mahiksia -hanke

Tutkimuskohteenani on Masseurista Mahiksia -hankkeeseen osallistuneiden tamperelaisten nuorten toimijuus. Masseurista mahiksia -hankkeessa Tampereen kaupungin liikunta- ja nuorisoyksikkö sekä kasvatus- ja opetuspalvelut jakavat yhteensä 50 000 euroa julkisia varoja lapsille ja nuorille järjestettäviin toimintoihin. Toimintarahaa voidaan myöntää päiväkotitai koulupäivän aikana järjestettävään yhteisölliseen toimintaan, vapaa-aikana järjestettävään toimintaan tai liikkumista edistävään toimintaan. Suurin osa hankkeeseen osallistuneista ryhmistä hakivat toimintarahaa koulupäivän aikana järjestettäviin toimintoihin ja olivat siten saman koulun

oppilaista koostuvia ryhmiä. Toimintarahaa voivat hakea vähintään kolmesta alle 29-vuotiaasta lapsesta tai nuoresta koostuvat ryhmät. Ainoastaan alaikäisistä koostuvat ryhmät tarvitsevat yhden täysi-ikäisen aikuisen yhteyshenkilöksi osallistuakseen toimintarahaa hakemiseen. Yhteyshenkilön tehtäviin kuuluvat ryhmän tukeminen, kulujen seuraaminen, raportointi ja yhteyshenkilönä toimiminen. Täysi-ikäinen yhteyshenkilö voi olla esimerkiksi vanhempi tai opettaja. (Tampereen kaupunki 2021a.)

Masseista Mahiksia -osallistuvan budjetoinnin hanke mahdollisti toimintarahaa hakemisen vuodelle 2021 kahdella tavalla. Lähes puolet budjetista, 24 120 euroa, jaettiin keväällä 2021 järjestetyssä Massigaalassa. Massigaalasta toimintarahaa hakeneet ryhmät saivat hakea avustusta enintään 1000 euroa projektia kohden. Kevään 2021 Massigaalassa toimintarahaa saivat 30 hakijaryhmää. Hakijaryhmät esittelivät ideansa projekteistaan Massiluolassa lapsista ja nuorista koostuvalle Massiraadille. (Tampereen kaupunki 2021b.) Kevään 2021 Massiluolassa oman idean esitleminen oli mahdollista verkkovälitteisesti Teams-sovellusta hyödyntäen tai paikan päällä Nuorten Kulttuurikeskus Monitoimitalo 13:ssa Tampereella. Kullakin hakijaryhmällä oli oma esitysaikansa, jonka aikana Massiraadin jäsenet saivat esittää myös tarkentavia kysymyksiä ryhmille. Kun kaikki ryhmät olivat esiintyneet, Massiraati teki päätöksensä arviointikriteerien pohjalta. Arviointikriteerit olivat seuraavanlaiset:

”· Rahaa myönnetään projektille, jossa lapset ja nuoret ovat aktiivisia eli ideoivat, suunnittelevat ja toteuttavat toimintansa itse.

· Toimintaraha on käytettävä siihen kohteeseen, johon se on haettu. Toimintarahaa käyttävät myös ne henkilöt, jotka sen ovat myös hakeneet.

· Jos projekti on suuri ja sillä on suuri budjetti, tulee rahaa hakea selkeään alaprojektiin.

· Toiminnan tulee olla päihteetöntä.

· Toimintarahalla tuotetaan iloa ja äksöniä muille! Taustalla on vahvasti ajatus lapsilta lapsille ja nuorilta nuorille. Ei siis ryhmän sisäiseen toimintaan.”

(Tampereen kaupunki 2021a.)

Arviointikriteerien lisäksi raadin päätöksiin vaikuttivat nuorten netissä ennakkoon antamat äänet, sekä aiemmin jaetut toimintarahat. Toimintarahaa myönnettiin päiväkotij- ja koulupäivän aikana tapahtuviin toimintoihin, sekä vapaa-aikana tapahtuviin ja liikuntaa edistäviin toimintoihin. (Tampereen kaupunki 2021a.)

Toimintarahaa saaneet ryhmät julkistettiin saman päivän iltana livelähetyksenä järjestetyssä Massigaalassa. Livelähetyks oli seurattavissa YouTubessa. Toimintarahaa myönnettiin esimerkiksi koulupäivän aikana järjestettäviin liikuntatapahtumiin sekä muihin pienempiin projekteihin. Toimintarahaa saaneiden ryhmien tulee raportoida järjestetystä toiminnasta sekä toimintarahaa käytöstä jälkikäteen.

Kaikki tähän tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat ryhmissä, joille myönnettiin toimintarahaa Massigaalan yhteydessä. Toimintarahaa voi kuitenkin hakea myös toisella tavalla. Massigaalan lisäksi toimintarahaa projekteihin voi hakea jatkuvassa haussa. Tällöin avustushakemukset käsitellään sen mukaan, kuin niitä tulee. Vuonna 2021 toteutettaviin projekteihin toimintarahaa voi jatkuvassa haussa hakea enintään 500 euroa ryhmää kohden.

Masseista mahiksia osallistuvan budjetoinnin hanke voidaan tunnistaa määräraha- tai hankemalliksi tarkasteltaessa osallistuvan budjetoinnin erilaisia toteuttamistapoja. Tässä toimintamallissa projektille tai projekteille myönnetään kiinteä rahasumma, joka jaetaan kohderyhmän tai tietyn alueen kesken. Hankemallin hyötynä voidaan nähdä yhteisöllisyyden lisääntyminen. Kuitenkin koska osallistuminen hankemallissa on projektiluontoista, osallistujat ovat sitoutuneita vain tietyn aikaa; tämä voi nostaa osallistumisaktiivisuutta tilapäisesti, jonka jälkeen aktiivisuus laskee, eikä osallistuminen lisääny täten pitkässä juoksussa. (Ahonen & Rask 2019, 6.)

3 TOIMIJUUS TEOREETTISENA LÄHESTYMISTAPANA

Tässä luvussa käsittelen toimijuutta tutkielmani keskeisenä käsitteenä ja teoreettisena lähestymistapana. Toimijuus on käsitteenä hyvin moniulotteinen, minkä vuoksi käsitteeseen on syytä perehtyä huolellisesti. Aluksi jäsenän erilaisia tapoja ymmärtää toimijuutta. Seuraavaksi käsittelen nuorten toimijuutta sävyttäviä erityispiirteitä. Tämän jälkeen esittelen arendtlaisen (Arendt 2002) toimijuuskäsityksen, jota mukailen ymmärrän toimijuuden tämän tutkielman viitekehyksessä. Lopuksi esittelen tunnustamisen (recognition) tematiikan (esim. Fraser 2000; Honneth 1995; Taylor 1992), jonka näen kytkeytyvän tematiikaltaan arendtlaiseen toimijuuskäsitykseen nuorten toimijuuden tarkastelussa.

3.1 Näkökulmia toimijuuteen

Mitä on toimijuus? Yksinkertaistettuna toimijuuden käsitteellä pyritään kuvaamaan yksilön ja yhteiskunnan välistä suhdetta (Eteläpelto ym. 2011, 20). Toimijuus on käsitteenä kuitenkin moninainen, dynaaminen ja vivahteikas. Se valottaa niitä sosiaalisia, institutionaalisia ja kulttuurisia yhteyksiä, joissa toimimme. Toimijuuden voidaan nähdä yhdistyvän yksilön valtaan vaikuttaa asioihin, valintojen ja päätöksien tekemiseen sekä johonkin *vaikuttamiseen* (Eteläpelto ym. 2011, 15). Toimijuus on yhteiskuntatieteissä klassinen käsite sekä laajasti tutkittu aihe, jota onkin käsitelty monenlaisista näkökulmista ja viitekehyksistä käsin. Toimijuuden käsitteen teoretisoinnilla on pitkä historia.

Toimijuuden (*agency*) teoretisoinnin keskeinen kysymys on ihmisen oman toiminnan ja ympäröivien rakenteiden suomen mahdollisuuksien suhde: missä määrin toimijuudessa on kyse yksilöllisestä toiminnasta, entä miten ympäröivät olosuhteet tai rakenteet vaikuttavat toimijuuteen? Toiset toimijuuskäsitykset korostavat yksilöllisyyttä ja rationaalista valintaa (esim. Beck ym. 1995; Giddens 1991), kun taas toiset painottavat yhteiskunnallisia ja kulttuurillisia rakenteita toimijuutta määrittelevinä tekijöinä (esim. Bourdieu 1984). (Mäkinen 2015, 105.) Tämän lisäksi toimijuuden käsitteeseen liittyy olennaisesti keskustelu vallan ja vapaudesta. Toimijuudesta voidaankin sanoa olevan hedelmällistä puhua vain, mikäli yksilöllä on mahdollisuus toimia toisin sekä tehdä omia valintoja. Alistaminen ja pakottaminen siten näivettävät yksilön toimijuutta. (Ronkainen 2008, 388.) Kun toimijuuden katsotaan toteutuvan päätöksentekoon ja valitsemiseen liittyvän vallan avulla, nähdään valta keskeisenä toimijuuden resurssina. Myös toimijuuden ajallisten ja paikallisten ulottuvuuksien painotus vaihtelee toimijuuskäsityksien

välillä (Mäkinen 2015, 116). Tällä tarkoitetaan toimijuuden riippuvuutta ajasta, paikasta sekä tilanteesta.

Individualistisessa toimijuuskäsityksessä näkemys toimijuudesta nojaa perinteisten rakenteiden ja perinteiden murenemiseen, mikä mahdollistaa yksilölle valinnaisen elämäkerran. Tämä tarkoittaa sitä, että elämäkertaa ei anneta ulkoa päin, vaan yksilöt ovat vapaita tuottamaan oman elämäntarinansa yksilöllisten ja tietoisten valintojen, arvioinnin ja suunnittelun avulla. Toimijuus ja rakenteet näyttäytyvät tässä toimijuuskäsityksessä yhteen nivoutuneina, mutta tavalla, joka mahdollistaa rakenteiden taivuttelun reflektiokykyisten ja rakenteista tietoisten yksilöiden toimesta. Toimijat pystyvät muovaamaan rakenteellista ympäristöä omien neuvottelu-, arviointi- ja päättelytaitojen avulla. Yksilöllistä toimijuuskäsitystä on kritisoitu eriarvoisuuden ja vallanjaon kysymysten sivuuttamisesta. Sen sijaan se korostaa yksilön valtaa toimia toisin, vaikka todellisuudessa monien ihmisten toimintaympäristöä muovaavat myös moninaiset jaotellut, rajoitukset ja pakot, eikä kaikilla ihmisillä ole välineitä tai resursseja tehdä haluamiaan valintoja tai suunnitella elämää pitkäjänteisesti. (Mäkinen 2015, 118.)

Pierre Bordieun (1984) habitusteorian voidaan nähdä muodostavan oman näkökulmansa toimijuuskeskusteluun. Bordieu tarkastelee habitusteoriassaan eriarvoisuuden syntymistä taloudellisen, kulttuurillisen, sosiaalisen ja symbolisen pääoman jakautumisen avulla. Habitusteorian mukaan resurssit yhtäältä muotoilevat yksilön sosiaalista subjektiviteettia mutta samanaikaisesti määrittelevät myös yhteiskunnallista luokka-asemaa. Yksilöt voivat kerryttää sosiaalisen pääomia habitukseensa erilaisilla sosiaalisilla areenoilla; samoilla areenoilla, jossa määritetään ja arvotetaan pääomat ja luodaan säännöt ja normisto niiden omaksumiseksi. Ylemmät yhteiskuntaluokat tekevät symbolisia erontekoja esimerkiksi määrittelemällä ”hyvän maun” mukaisia asioita ja siten erottumaan alemmista luokista. (Bordieu 1984.) Habitusteoriaa on kritisoitu siitä, että se vähättelee toimijan kykyä reflektoida, ja siten toimijuus kuvautuu tässä kehyksessä toimijasta riippumattomien materiaalisten, kulttuurillisten ja diskursiivisten rakenteiden uusintamisena. Teoriaa on arvosteltu myös kulttuurin kapeasta määrittelystä sekä sen taloustieteellisyydestä. (Mäkinen 2015, 118.)

Feministiset teoriat näkevät toimijuuden rakentuvan suhteissa, aina eri tavoin, kontekstista riippuen. Feministiset teoreetikot (esim. Skeggs 2014) ovat kyseenalaistaneet toimijuuteen liitettävää rationaalista ja päämäärätietoista toimijuuskäsitystä. Feministisissä toimijuuskeskusteluissa on painotettu myös toimijuuden emotionaalista ulottuvuutta. (Mäkinen 2015, 118—119.) Feministiset teoriat ovat tuoneet toimijuuskeskusteluihin esimerkiksi *pienen* toimijuuden

näkökulman. Tällä viitataan toimijuuteen, joka näyttäytyy pienenä esimerkiksi ympäröivien rakenteiden sekä elinolosuhteiden alistamana (Vaattovaara 2015, 79).

Mustafa Emirbayer ja Ann Mische (1998) ovat kritisoineet aiempia toimijuuden teorioita ajallisen ulottuvuuden sivuuttamisesta. He ovat esittäneet, että yksilön toimijuuteen vaikuttavat samanaikaisesti menneisyydessä kerääntyneet kokemukset, tiedot ja tavat, mutta myös kyky kuvitella tulevaisuutta ja käsitykset sen mahdollisuuksista. Nämä projektiot menneisyydestä ja tulevaisuudesta sulautuvat nykyhetken mahdollisuuksien ja vaihtoehtojen arvioimiseksi (Emirbayer & Mische 1998, 193—194).

Elämänsäkulun traditiossa rakenteet nähdään toimijuutta rajoittavina, mutta samalla toimijuutta resursoivina: tutkimusperinteen toimijuuskäsite paikantuu siten yksilökeskeisten ja rakenneskeisten teorioiden välimaastoon (esim. Elder 1994). Elämänsäkulun tutkimuksessa on pyritty painottamaan aiempaa enemmän toimijuuden ajallista ulottuvuutta: se suuntautuu samanaikaisesti menneisyyteen, nykyhetkeen että tulevaisuuteen. (Mäkinen 2015, 120.)

Edellä olen pyrkinyt rakentamaan kuvaa siitä, millaisia lähestymistapoja erilaiset teoreettiset orientaatiot tarjoavat toimijuuteen. Toimijuutta tuleekin tarkastella aina sen erityinen konteksti huomioiden (Eteläpelto ym. 2011, 25), ja näin ollen valita toimijuuden tarkasteluun soveltuvien teoreettinen lähestymistapa.

3.1.1 Nuorten toimijuus

Toimijuus on tutkimukseni perustava lähtökohta ja keskeinen käsite, joka koskettaa myös nuoria. Toimijuuden käsitettä on kuitenkin kritisoitu sen aikuislähtöisyydestä. Aikuislähtöisyydellä tarkoitetaan sitä, että toimijuuteen liitetään käsityksiä aikuismaisista ominaisuuksista, kuten kypsyydestä, itsenäisyydestä ja kyvykkyydestä. Aikuislähtöisyys ei ole suoranaisesti ongelma – nuorten toimijuutta tulisi kuitenkin tarkastella nuorten lähtökohdista käsin. Nuorten liiallinen erityisyyden ja erilaisuuden korostaminen ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista. Nuoria ei myöskään tule ymmärtää homogeenisenä ryhmänä tai aikuisten kiinteänä vastinparina, vaan nuorten toimijuutta tulee tarkastella harkiten, erilaiset näkökulmat huomioiden. (Kiili 2006, 24—25.)

Nuorten toimijuutta on tutkittu runsaasti ja monenlaisista näkökulmista käsin. Nuorten toimijuuden voidaan katsoa olevan tärkeä tutkimuskohde esimerkiksi siitä syystä, että nuoruuden aikana monet keskeiset elinoloihin vaikuttavat tekijät vakiintuvat. Nuoruus voidaan siten nähdä

elämänvaiheena, joka projisoi myös tulevaisuuden hyvinvointia. (Juvonen 2015, 13.) Osallistumisen kumuloituva luonne huomioiden, voidaan nuoruuden osallistumistapojen katsoa heijastuvan myös aikuisuuteen (vrt. Ahonen & Rask 2019, 4).

Nuorten toimijuuteen peilautuu esimerkiksi julkisessa keskustelussa esitetty kuva nuorista. On esitetty, että tätä julkista nuoruuskuvaa on hallinnut pitkään kolme keskustelua: nuoret on mielletty joko vaaralliseksi, vaarassa olevaksi, tai apaattiseksi joukoksi näissä keskusteluissa. *Vaaralliset nuoret* -diskurssi kuvaa nuoria esimerkiksi rötöstelevänä tai heikkomoraalisena joukkona, kun taas *vaarassa olevat nuoret* -diskurssi kuvaa nuoret haavoittuvina ja kokemattomina (Cockburn 2007, 446; Kiili 2006, 23–24). *Apaattiset nuoret* -diskurssi kuvaa nuoria, jotka eivät ole kiinnostuneita ympäröivästä yhteiskunnasta (Cockburn 2007, 446). Yhteistä näille diskursseille on nuorten toimijuuden kapea ymmärtäminen sekä nuorten kärkeä kategorisointi. Julkisen kuvan heijastuminen nuorten toimijuuteen näkyy esimerkiksi siten, etteivät nuoret välttämättä itsekään usko, että heidän mielipiteillään on merkitystä (Honkatukia 2020, 7).

Nuoriin liittyvissä yhteiskuntatieteellisissä toimijuuskeskusteluissa on viime vuosikymmeninä kuitenkin yleistynyt ajatus nuoren tunnistamisesta aktiivisena ja omaehtoisena toimijana. Tietynlainen nuorten osallistamiseen ja aktivointiin pyrkivä politiikka onkin yleistynyt niin Suomessa kuin muissa pohjoismaissa. Nuoria pyritään jo varhain osallistamaan aktiivisiksi ja itsenäisiksi toimijoiksi. Tämän voidaan nähdä olevan osa laajempaa paradigman muutosta, jossa huomio siirtyy pois rakenteista nuorten ongelmien keskeisenä ymmärtämisen tapana ja vastuu ongelmista siirretään yksilölle. (Kallinen & Häikiö 2020, 111.) Toimijuuskeskusteluiden yleinen suunta on siten muuttunut yksilöllisyyttä ja yksilön vastuuta painottavaan suuntaan. Esimerkiksi keskustelut, joissa nuorten osallistumisen haasteita perustellaan nykynuorten passiivisuudella, paikantuvat osaksi yksilöllistyvää toimijuuskeskustelua: vastuu nähdään olevan nuorilla. Yksilön vastuuta ja valinnanvapautta painottavassa ilmapiirissä nuoret nähdään siis rakenteista tietoisina, mutta myös vahvasti toimijuuttaan osoittavina (vrt. Aaltonen 2012, 180). Elämä nähdään rakentuvan nuoren valinnoista riippuen.

Nuorten ymmärtämisen sekä nykyisinä että tulevaisuuden osallistujina ja toimijoina on esitetty vahvistavan nuorten toimijuutta (Bartos 2016, 125). Tällä ajatuksella viitataan siihen, että sen sijaan että nuorten osallistumista ja toimijuutta tuettaisiin vain tulevan aikuisuuden päämääriä ajatellen, nuori kohdattaisiin sen lisäksi myös tässä hetkessä arvokkaana ja merkityksellisenä toimijana.

Kuten olen aiemmin tuonut esille, nuorten osallistumista perustellaan usein oikeudellisin perustein. Kuitenkin yksinomaan oikeuksien korostaminen lasten ja nuorten osallistumisen perustana voi luoda kuvan sosiaalisesta ympäristöstä, sosiaalisista suhteista ja niihin liittyvistä riippuvuuksista ja tarpeista irrotetusta toimijasta. Ei ole siis hedelmällistä ajatella, että tarjoamalla lapsille ja nuorille samat oikeudet kuin aikuisille, heidän voitaisiin katsoa olevan samalla tavalla osallisia yhteiskunnassamme. Onkin esitetty, että osallistumisen kehittäminen voi kääntyä lapsia ja nuoria vastaan, mikäli heidän ymmärretään pystyvän toimimaan ilman aikuisten tarjoamia voimavaroja (Kiili 2008, 51).

Useiden tutkimusten mukaan aikuisten ja nuorten väliset vuorovaikutussuhteet ovat toimijuutta vahvasti määrittelevä tekijä. Esimerkiksi lasten ja nuorten osallistumista laajasti tutkinut professori Nigel Thomas on esittänyt suurimman esteen nuorten osallistumisen edessä olevan se, etteivät aikuiset luovuta heille aitoa päätösvaltaa (Thomas 2007, 204). Osallistumisen ehdoista päättävät siten aina viimekädessä aikuiset. Näin ollen nuorten asema nähdään ensisijaisesti osallistamisen kohteina. Näihin ajatuksiin liittyen on esitetty, että merkittävimmät esteet nuorten vaikutusvallan edessä ovat aikuisten näkemykset nuoria kohtaan sekä heidän haluttomuutensa jakaa valta nuorten kanssa (Bessell 2009, 313). Nuorten toimijuuden voidaan esittää alistuvan aikuisten suomien mahdollisuuksien mukaan. Esimerkiksi nuorille varta vasten järjestetyissä osallistumisrakenteissa toimimista edellytetään, kun taas joissakin, nuorille sopimattomiksi katsotuissa yhteyksissä toimiminen evätään huomioimatta nuorten kokemusten merkityksellisyyttä. Aikuiset eivät tunnista, milloin mukanaolo ja osallistuminen on merkityksellistä nuoren näkökulmasta: nuorten ja aikuisten käsitykset merkityksellisestä yhteiskunnallisesti osallistumisesta ja toimijuudesta saattavat erota huomastikin. (Stenvall 2018, 141—143.)

Myös nuorten toimijuuden vahvistamisessa aikuisilla voidaan sanoa olevan merkittävä rooli: aikuisten tulee olla valmiita luovuttamaan nuorille heidän tarvitsemaansa valtaa ja vastuuta toimijuuden vahvistamiseksi. Nuorten osallistuminen käsitetään usein nuorten kuulemisena esimerkiksi siitä, mitä vapaa-ajan toimintoja he haluaisivat olevan heidän paikkakunnallaan, jonka jälkeen nämä asiat järjestetään heille. Näin tehdessä nuoria ei oteta mukaan projektien muihin vaiheisiin, kuten suunnitteluun, toteutukseen tai arviointiin. Lasten ja nuorten osallistumista tutkineen professori Barry Percy-Smithin (2010, 119) mukaan luomalla oikeanlaiset osallistumisväylät nuoret voisivat osallistua myös projektien muihin vaiheisiin. Näin tekemällä nuoret kehittävät ongelmanratkaisukykyjään, mutta myös vahvistavat omaa toimijuuttaan niin yksilöllisellä kuin kollektiivisella tasolla. Autonomia ja itseohjautuvuus eivät ainoastaan mahdollista nuorten toimimista omillaan, mutta myös antavat tarvittavaa tilaa johtamiselle,

vastuunottamiselle sekä omaehtoiselle vallanjakamiselle. Vastuunjakamisella on vaikutuksia myös aikuisten ja nuorten välisiin suhteisiin, koska se edellyttää luottamusta ja kunnioitusta nuorten kykyjä sekä nuorten omaehtoista toimintaa kohtaan. Kun nuoret siten vahvistavat kykyjään toimia ja osallistua omillaan, mahdollistuu myös aikuisten vallankäytön kyseenalaistaminen tai haastaminen; tämä tukee nuorten asemaa vallankäyttäjinä ja omaehtoisina, aktiivisina toimijoina. Nuorten osallistumisen ei pitäisikään rajoittua ainoastaan nuoren mielipiteen kuulemiseen: osallistuminen tuli nähdä myös tasavertaisina mahdollisuuksina osallistua ja olla mukana yhteisössä, organisaatiossa tai projektissa. Tämän lisäksi nuoren tulisi voida tuntea olonsa myös arvostetuksi näin tehdessään. (Percy-Smith 2010, 110—111.)

Erilaiset yhteiskunnalliset asemat muotoilevat nuoren toimijuuden mahdollisuuksia. Yhteiskunnallinen asema ei kuitenkaan määritä toimijuuden mahdollisuuksia, vaan samankaltaisessa yhteiskunnallisessa asemassa olevat henkilöt voivat kokea toimijuuden mahdollisuudet hyvin erilaisina. Nuorten toimijuuden ja osallisuuden mahdollisuuksia muotoilevat muun muassa julkisissa keskusteluissa kulloinkin esitetty nuorisokuva sekä sosiaaliset järjestykset. Tämän ohella heidän toimijuuttaan rajoittavat ikään kiinnitetyt velvollisuudet sekä oikeudet. (Stenvall 2018, 62.)

Nuorten mukanaolon tukeminen erilaisissa prosesseissa omaehtoisena toimijana on tutkimuskirjallisuudessa laajasti tunnistettu ja merkityksellinen päämäärä. Kuten olen edellä tuonut ilmi, nuorten toimijuuden toteutumiseen liittyy kuitenkin myös tietynlaisia haasteita ja ehtoja. Rakenteellisten osallistumismahdollisuuksien tarjoamisella pyritään usein opettamaan nuorille taitoja, joista he hyötyisivät aikuisina kansalaisina, kuten esimerkiksi neuvottelu, keskustelu ja päätöksenteko. Nuorten, jotka eivät osallistu näiden rakenteiden puitteissa, voidaan pelätä jäävän passiivisiksi sekä ulkopuolelle osallistumisen mukanaan tuomista kokemuksista ja taidoista. (Stenvall 2018, 138.) Oleellista olisi kuitenkin tunnistaa nuoren toimijuus myös tässä hetkessä ja pyrkiä tukemaan sitä parhaalla mahdollisella tavalla. Toimijuutta tulisi pyrkiä vahvistamaan monipuolisesti ja laajasti niin osallistumisrakenteissa kuin niiden ulkopuolella.

3.1.2 Arendtlainen lähestymistapa toimijuuteen

Tässä tutkielmassa nojaudun saksalaisen yhteiskuntateoreetikon Hannah Arendtin (2002) näkemyksiin toimijuudesta. Arendtin toiminnan teoria painottaa toimijuuden intersubjektivistista näkökulmaa. Yksilöt toisiinsa liittävä toiminta tekee Arendtin näkemyksen mukaan elämästä inhimillistä; toisin sanoen toisten olemassaolo on edellytys omalle toiminnallemme (Arendt 2002, 31). Tällöin ihmisen toimijuus on mahdollinen vain niissä tilanteissa, joissa myös toisilla on mahdollisuus toimia. Esimerkiksi tilanteet, joissa toisten reaktiot tai aloitteet pyritään kontrolloimaan tai estämään, rajoittavat subjektiviteetin todellistumisen ja toiminnan toteutumisen.

Hannah Arendtin klassisen määritelmän mukaan subjektiivisuus muotoutuu yhtäältä kategoristen, mutta myös yksilöllisten ominaisuuksien kautta (Rytioja & Kallio 2018, 12). Arendtin ajatusten mukaan yksilön subjektiivutta voidaan määritellä sen kautta mitä hän on – ominaisuudet, kyvyt, lahjat ja vajavaisuudet - sekä sen kautta kuka hän on: tämä todellistuu hänen toiminnassaan ja puheessaan (Arendt 2002, 182).

Arendt (2002, 201) näkee toiminnan edellyttävän julkista tilaa, *polista*, toteutuakseen. Arendtin mukaan julkinen tila tarkoittaa ihmisten järjestäytymistä, joka toteutuu yksilöiden välisen toiminnan sekä puheen kautta. Arendtin (2002, 178) ajattelun mukaan toiminnan perusta on ihmisten moninaisuus. Ihmisten moninaisuus tarkoittaa Arendtille myös tasa-arvoa: ihmiset ovat samalla ainutlaatuisia ja erityisiä yksilöitä, ja tätä erityisyyttä voimme ilmaista mielipiteen ja keskustelun kautta. Samalla keskustelu tekee meistä yhdenvertaisia, koska sen avulla voimme ymmärtää toisiamme. Arendtin ajattelua mukailien toimijuuden perustana voidaan nähdä tulkintani mukaan sellainen julkinen tila, jossa toiminta on avointa erilaisille ja myös eriäville näkemyksille ja mielipiteille. Jokaisella toimijalla on oikeus esittää mielipide, ja muilla on oikeus vastata näkemykseen esittämällä oma argumenttinsa. Sosiaalinen todellisuus määrittyy julkisessa tilassa yhteisön yhteisen käsityksen kautta. Toimijuus voidaan nähdä siten Arendtin näkemyksiä mukailien yksilön mahdollisuutena tuoda itselleen tärkeitä asioita julkiseen tilaan (vrt. Bäcklund & Kallio 2012, 49). Arendtin ajattelu eroaa siten uusliberalistisista käsityksistä, joiden mukaan yhteiskuntaa ei ole, ainoastaan yksilöitä (vrt. Vaattovaara 2015, 60). Arendtin ajatukset toiminnan ja toimijuuden toteutumisesta voidaan yhdistää tunnustamisen (*recognition*) tematiikkaan, joka korostaa niin ikään toimijuuden intersubjektivistista luonnetta (Alanko 2013, 66).

Näen arendtlaisen toimijuuskäsityksen hyvin soveltuvana nuorten toimijuuden tarkasteluun tutkielmani kehyksessä, koska se painottaa nuorten toimijuuden muotoutumisen kannalta

oleellisia asioita: mahdollisuutta tuoda merkityksellisiä asioita julkiseen tilaan, sekä toimijuuden todellistumista juuri vuorovaikutussuhteissa. Tutkielmani kannalta olennainen osa Arendtin toimijuuskäsitystä on *julkinen tila* toiminnan perustana. Vuorovaikutussuhteiden painottaminen nuorten toimijuuden tarkastelussa on tarkoituksenmukaista siksi, että nuorten asemoimista yhteiskunnallisissa ja sosiaalisissa suhteissa määrittelevät muun muassa holhouksenalaisuus sekä nuorten alisteinen asema aikuisiin nähden. Vuorovaikutussuhteet ovat nuorille jokapäiväinen ja välttämätön toiminnan konteksti myös siinä mielessä, että täysi-ikäisyyden suoma tietynlainen autonomia ja itsenäisyys eivät ole vielä heidän ulottuvillaan ja nuoret ovat näin ollen riippuvaisia näissä vuorovaikutussuhteissa toimimisesta (Bartos 2016, 124). Nuorten elämä on monella tapaa vuorovaikutussuhteiden ehdollistamaa. Tässä tutkielmassa nuoret tunnustetaan osallistumisensa kautta ensisijaisesti toimijoiksi.

3.1.3 Tunnustamisen (recognition) teoria

Tunnustamisen² (*recognition*) tematiikka voidaan nähdä myös osaltaan toimijuutta teoretisoivana näkökulmana. Tunnustamisen teoriat pohjautuvat hegeliläisiin ajatuksiin ihmisen tunnustamisen tarpeesta, joka on aiheutunut yksilöllistymiskehityksen sekä ihmisten itsemääräämisoikeuden painottumisen myötä (Korkiamäki ym. 2016, 15). Tunnustamisteoreetikoiden kuten Axel Honnethin (1995) mukaan ihminen tarvitsee arvostamista ja tunnustamista persoonaksi tullakseen. Ihminen tarvitsee tunnustetuksi tulemistakin niin valtion taholta kuin kansalaisyhteiskunnassa, mutta myös perhesuhteissa ja muissa vuorovaikutussuhteissa.

Tunnustamisen tematiikan keskiössä on käsitys osallistumisesta neuvotteluna, dialogisena tilana. Tunnustaminen nuorten osallistumisen perustana viittaa heidän tunnustamiseensa niin yksilöinä, joilla on omat mielipiteensä ja tunteensa mutta myös toimijoina, jotka ovat kykeneviä vaikuttamaan omiin elämiinsä. Tunnustamisen aspekti on törmäyskursilla näkemysten kanssa, joiden mukaan nuoret ovat vasta tulevaisuuden kansalaisia, kykenemättömiä tekemään päätöksiä, tai aikuisista täysin riippuvaisia, suojelun tarpeessa olevia henkilöitä. (Fitzgerald ym. 2010, 294.) Tunnustamisen ytimessä on myös ajatus nuorten kohtaamisesta sellaisena kuin he haluavat heidät kohdattavan. Tällöin tunnustamisen vastakohtana on nuorten näkeminen yksinomaan erilaisten kategorioiden kautta, kuten esimerkiksi oppilas, erityistä tukea tarvitseva nuori tai maahanmuuttaja. Mikäli nuorta ei kohdata sellaisena, kuin he haluavat tulla kohdattavaksi, voi

---

² Tunnustamisen teorioihin voidaan viitata myös esimerkiksi tunnustusteorioina, tunnustussuhdeteorioina tai tunnustamisen teorioina (Korkiamäki ym. 2016, 15).

tämä aiheuttaa nuorelle epäoikeudenmukaisuuden, ulkopuolisuuden ja väärinymmärretyksi tulemisen kokemuksia. (Korkiamäki ym. 2016, 11.) Mikäli nuori tunnustetaan ”väärin”, voi kyseessä olla joko täysin huomiotta jäämisen kokemuksesta (*nonrecognition*) taikka nuoren kohtaamista tavalla, joka ei vastaa nuoren omaa käsitystä itsestään taikka sitä, kuinka nuori haluaisi tulla ymmärretyksi (*misrecognition*) (Em., 17). Hyväksynnän ja arvostetuksi tulemisen kokemukset ovat nuorille myös tärkeä vuorovaikutuksen muoto.

Tunnustamisen ydin perustuu vastavuoroiseen tunnustamiseen, joka tapahtuu yksilöiden välisessä dialogissa: tunnustamisen aspekti painottaa siis sosiaalisia suhteita osallistumisen ja toimijuuden perustana. Jotkut näkökulmat (esim. Taylor 1992) korostavat tunnustamisen merkitystä identiteetin kehittymisen kannalta, toiset näkökulmat (esim. Fraser 2000) sen sijaan painottavat identiteetin sijasta sosiaalisen aseman muotoutumista. (Fitzgerald ym. 2010, 297.) Äkiseltään aikuisten ja nuorten välinen dialogi voi vaikuttaa vuorovaikutuksen tilalta, joka on itsestään selvä tai helposti saavutettavissa. On kuitenkin varmistuttava siitä, että ymmärrämme dialogin rakentumisen ja tunnustamme tavat, kuinka valta ja auktoriteetti värjäävät tapojamme kuunnella ja tulkita nuorten sanomisia. Aidon dialogin rakentuminen vaatii erityistä herkkyyttä kuunnella nuoria heille tärkeissä asioissa sekä heidän mielipiteensä kunnioittamista. (Fitzgerald ym. 2010, 301—303.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa avaan tutkielmani toteutusta ja pyrin perustelemaan tekemiäni ratkaisuja. Aluksi esittelen tutkimukseni tavoitteet sekä tutkimuskysymyksen. Seuraavaksi esittelen aineiston sekä käyn läpi aineistonkeruu- sekä tutkimusmenetelmän. Tämän jälkeen kuvaan analyysiprosessini kulun. Luvun lopussa tarkastelen tutkielmani toteuttamisen tutkimusetiikkaa sekä pohdin tutkielmani luotettavuutta ja yleistettävyyttä.

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tavallisesti laadullisen tutkimuksen tavoitteena on rakentaa ymmärrystä tarkasteltavasta ilmiöstä tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulmasta (Juuti & Puusa 2020, 9). Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää nuorten kokemusten avulla, miten nuorten toimijuus rakentuu Masseista mahiksia -osallistuvan budjetoinnin hankkeessa. Nuorten osallistumisen tarkastelu toimijuuden käsitteen avulla on mielekästä, koska sen avulla voidaan valottaa niitä tekijöitä, jotka tukevat tai vaihtoehtoisesti rajoittavat nuorten osallistumisen peruseriaatteita, kuten mielipiteen ilmaisua ja kuulluksi tulemistä. Lisäksi toimijuuden käsite painottaa vuorovaikutussuhteiden merkitystä toiminnan perustana.

Asettamani tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. *Mitkä tekijät vaikuttavat nuorten toimijuuden rakentumiseen Masseista mahiksia -hankkeessa?*
2. *Millaisena nuorten toimijuus näyttäytyy Masseista mahiksia -hankkeessa?*

Tutkimuskysymyksieni avulla pyrin selvittämään nuorten toimijuuden rakentumisen edellytyksiä, ehtoja ja rajoituksia: mitkä tekijät vaikuttavat toimijuuden muotoutumiseen sitä tukevasti, entä mitkä tekijät rajoittavat toimijuutta? Pyrin lisäksi muodostamaan kokonaisnäkömyksen siitä, millaisena nuorten toimijuus näyttäytyy Masseista mahiksia -osallistuvan budjetoinnin hankkeessa.

Kuten jo aiemmin todettua, nuorten kokemuksista osallistuvan budjetoinnin hankkeissa on tehty verrattain vähän tutkimusta. Tutkielmani tulee täyttämään tätä vajetta tarjoamalla tutkimustietoa suomalaisten nuorten kokemuksista osallistuvan budjetoinnin hankkeessa. Tutkielmani tarjoaa tutkimustietoa nuorten osallistumisesta myös osallistuvaa budjetointia laajemmalla viitekehityksessä. Tutkimalla nuorten kokemuksia eri osallistumiskanavissa, voimme

arvioida nuorten osallisuuden edistämiseksi luotujen osallistumis- ja vaikuttamiskeinojen toimivuutta. Tutkimukseni antaa kuvaa siitä, millaisena osallistumisen väylänä osallistuva budjetointi näyttäytyy nuorille, ja miten nuorten toimijuus rakentuu osallistuvan budjetoinnin viitekehyksessä. Tutkimukseni tulokset voivat antaa hyödyllistä tietoa nuorten toimijuuden rakentumisesta, sen vahvistumisen mahdollisuuksista tai rajoitteista. Nämä havainnot voivat toimia apuna esimerkiksi palveluiden suunnittelemisessa sekä uusien, nuorten osallistamiseen ja toimijuuden vahvistamiseen tähtäävien välineiden luomisessa.

Tässä tutkielmassa tutkin Masseurista mahiksia -hankkeeseen osallistuneiden nuorten kokemuksia. On otettava huomioon, että haastattelujen aikaan nuorten suunnittelemissa projekteissa ei ollut suurimmilta osin vielä toteutettu. Tutkielmani fokus on täten Masseurista mahiksia -hankkeen toimintarahan hakemisessa sekä nuorten projektien ideoinnissa, suunnittelussa ja järjestelyssä. Projektien käytännön lopputuloksen tutkiminen jää siten kokonaan tutkielmani ulkopuolelle.

4.2 Aineisto ja aineistonkeruu

Tutkielmani aineisto koostuu keräämistäni yksilö- ja parihaastatteluista. Haastattelut toteutettiin huhti- ja toukokuun aikana vuonna 2021. Toteutin yhteensä neljä yksilöhaastattelua sekä kaksi parihaastattelua. Haastateltavia oli siis yhteensä kahdeksan ja haastattelutilanteita kuusi. Haastateltavat olivat 14–15-vuotiaita tamperelaisia nuoria. Kaikki haastateltavista nuorista olivat ryhmineen ehdottaneet koulupäivän aikana toteutettavia hankkeita.

Miten haastateltavat valikoituivat? Yhteys haastateltaviin nuoriin saatiin Tampereen kaupungin nuorisopalveluiden ja hankkeeseen osallistuneiden ryhmien yhteyshenkilöiden avulla. Aluksi ryhmien yhteyshenkilöitä informoitiin tutkimuksesta nuorisopalveluiden kautta, jonka jälkeen yhteyshenkilöt ilmoittivat nuorisopalveluihin, mikäli heidän ryhmässään on tutkimukseen osallistumisesta kiinnostuneita henkilöitä. Viiden eri ryhmän yhteyshenkilöt ilmoittivat hankkeeseen osallistuneiden henkilöiden mahdollisesta kiinnostuksesta osallistua tutkimukseen. Tämän jälkeen otin itse yhteyttä yhteyshenkilöihin haastatteluiden sopimiseksi. Koska olin kiinnostunut tutkimaan nimenomaan nuoriksi katsomiini henkilöiden kokemuksia, valikoin sen mukaisesti ryhmät, joihin otin yhteyttä.

Haastattelujen kesto vaihteli noin 20 minuutista noin 40 minuuttiin. Haastatteluaineistoa kertyi yhteensä 2 tuntia ja 59 minuuttia. Litteroitua materiaalia kertyi yhteensä 68 liuskaa³. Kuuden haastattelun tai kahdeksan haastateltavan voidaan katsoa olevan verrattain vähäinen joukko aineistonkeruussa. Laadullisen tutkimuksen onnistuneisuutta ei kuitenkaan voida suoraan arvioida haastatteluaineiston koon perusteella. Aineiston tarkoituksena on lähtökohtaisesti toimia apuna tutkijan muodostaessa käsitteellistä ymmärrystä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä: aineiston koon ja kattavuuden kysymyksiä on arvioitava tapauskohtaisesti. (Eskola & Suoranta 1998, 45—46.) Oman arvioni mukaan keräämäni aineisto on suhteessa hankkeeseen osallistuneiden nuorten määrään suhteellisen kattava, huomioiden sen, että kohderyhmänäni oli noin yläkouluikäiset nuoret.

Halusin toteuttaa lähtökohtaisesti haastattelut verkossa, koska koronaepidemian tuomien rajoitusten myötä verkkoympäristön käyttäminen haastatteluiden alustana tuntui käytännönläheiseltä valinnalta. Lisäksi erilaiset verkkoympäristöt ovat arkipäivää monelle nuorelle, jonka takia näin nämä ympäristöt erityisen otollisina haastattelun toteuttamiselle. Verkkoympäristössä toteutettava haastattelu voi myös madaltaa kynnystä haastatteluun osallistumiselle, ja sen on myös esitetty häivyttävän esimerkiksi sukupolvien välisiä eroja (Tiittula ym. 2005, 221).

Haastattelut toteutettiin Teams-sovelluksessa. Sovelluksen valikoiminen haastatteluvälineeksi kävi helposti, koska sovellus oli tuttu nuorille jo ennestään ja siten helposti saatavilla ja käytettävissä. Teams-sovellusta hyödynnettiin myös Masseista mahiksia -hankkeessa, kun osa nuorista esitteli ideoitaan lapsista ja nuorista koostuvalle Massiraadille sovelluksen välityksellä. Tämän vuoksi sovelluksen valinta haastatteluiden alustaksi tuntui vieläkin luontevammalta, ja teknisten ongelmien mahdollisuus pieneni ainakin siinä mielessä, että sovelluksen käyttö oli sekä nuorille että minulle ennestään tuttua.

Haastatteluiden aikana sekä haastateltavilla nuorilla että minulla haastattelijana oli videokuva päällä, mikä teki näkemykseni mukaan vuorovaikutustilanteesta luontevamman: sekä haastateltavan että haastattelijan ilmeet ja muut kasvoneleet olivat toisen osapuolen nähtävillä näyttöruudun välityksellä. Videokuvassa näkyville rajautuivat ainoastaan haastateltavan kasvot, minkä vuoksi muut mahdolliset kehon eleet eivät olleet luettavissa, joten tässä mielessä osa vuorovaikutustilanteesta jäi ulottumattomiini haastattelun aikana. Tässä tutkimuksessa olen kuitenkin kiinnostunut puheen sisällöstä, jolloin puhe toimii välineenä informaation

---

³ Aineiston litteroinnissa käytettiin Calibri-fonttia, fonttikokoa 12 ja riviväliä 1,15.

tuottamiseen - kehollisten ilmaisujen puuttuminen ei siten näkemykseni mukaan vähentänyt tuotetun informaation arvoa.

4.3 Teemahaastattelu

Valitsin teemahaastattelun aineiston keräämisen menetelmäksi. Teemahaastattelu etenee tietyn aiheen, ja siihen liittyvien tarkentavien kysymysten avulla. Teemahaastattelu noudattaa puolistrukturoitua haastattelurakennetta, joka mahdollistaa tarkentavien lisäkysymyksien esittämisen haastateltaville. Tämä antaa tilaa nuorten omille ajatuksille ja kokemuksille, joiden kuuleminen on tutkielmani perustava lähtökohta. Tutkittavaan aihepiiriin liittyvät, ennalta suunnitellut kysymykset sekä haastateltavien mahdollisuus kertoa tarkemmin tietyistä aiheista, luovat hyvät edellytykset tutkimuskysymyksen kannalta merkityksellisten vastauksien saamiseen, mikä on teemahaastattelun keskeinen tehtävä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65.) Teemahaastattelun ydin perustuu etukäteen mietittyihin teemoihin, jotka haastattelijan tulee käydä läpi haastateltavan kanssa haastattelun aikana. Kuitenkin käsiteltävien teemojen järjestys sekä laajuus voivat vaihdella haastatteluiden välillä. (Eskola & Suoranta 1998, 64; Tuomi & Sarajärvi 2018, 65.)

Haastatteluvuorovaikutusta muotoilevat aina tutkimuksen toteuttamisessa mukana olevat toimijat ja instituutiot. Näihin tahoihin liittyvät haastattelijan sekä haastateltavan omat käsitykset, vaikuttavat myös osaltaan siihen, mitä haastattelussa puhutaan. Tämä muodostaa haastattelun sosiaalisen kentän. (Alasuutari 2005, 121.) Haastattelua suunnitellessani pyrin huomioimaan haastateltavien erityisen sosiaalisen kentän vaikutuksia haastattelutilanteeseen. Alaikäisten nuorten sosiaalisen kentän erityispiirre on se, että haastateltavat eivät aina voi päättää itsenäisesti osallistumisestaan, vaan osallistumiseen voidaan tarvita huoltajan suostumus. Vaikka suostumusta ei tarvittaisikaan, tulee huoltajia ainakin tiedottaa nuoren osallistumisesta. Myös omassa tutkielmassani haastateltavien vanhempia on tiedotettu lastensa osallistumisesta tutkimukseen. Vanhemmilla oli mahdollisuus kieltää lapsensa osallistuminen tutkimukseen sekä ottaa minuun yhteyttä, mikäli jokin nuoren tutkimukseen osallistumisessa askarrutti heidän mieltään.

Valitsin tutkimustavakseni haastattelun, koska näkemykseni mukaan silloin nuoren oma ääni pääsee parhaiten kuuluviin. Koska haastattelu on aina vuorovaikutuksellinen tilanne, on kuitenkin huomioitava, ettei nuoren ääntä ole mahdollista kuulla sellaisenaan, vaan haastattelutilanne ja haastattelija muotoilevat haastattelun sosiaalista kenttää ja siten nuoren ääntä:

haastattelun myötä syntyvä todellisuus on yhdessä tuotettua (Alasuutari 2005, 120). Yritin omalta osaltani olemaan haastattelijan roolissa mahdollisimman neutraali siten, että pyrin olemaan esittämättä kysymyksiäni johdattelevaan sävyyn. Samaan aikaan pyrin olemaan ulosanniltani kuitenkin positiivinen ja kannustava, jotta nuori kokisi olonsa mukavaksi ja kokemuksensa olevan kuultu ja arvostettu.

Koska valitsin haastattelututkimuksen tutkimustavakseni, minun tuli ottaa huomioon valta-asemani tutkijana: olen vastuussa tutkimusprosessista, mutta myös kysymysten esittämisestä ja siten haastattelun kulusta. Kun haastateltavana on nuori, tulee ottaa huomioon myös aikuisen tutkijan ja nuoren haastateltavan välinen valtdynamiikka (Hirsjärvi & Hurme 2001, 128). Tämän valta-asetelman pyrin tiedostamaan koko tutkimusprosessini ajan. Valta-asetelma ei tule haastatteluun mukaan kuitenkaan vain haastattelijan toiminnan seurauksena, vaan aikuisten harjoittama valta ja kontrolli ovat lasten näkökulmasta osa heidän arkeaan (Alasuutari 2005, 125). On myös huomioitava, että vaikka haastatteleamalla nuoria pyrin saamaan heidän äänensä kuuluviin, olen tutkijana se, joka tekee nuorten kertomasta omat tulkintansa ja esittää ne halua-massaan muodossa. Tulkitessani nuorten kertomuksia, rajat nuoren haastateltavan ja aikuisen tutkijan äänen välillä hälventyvät (Bartos 2016, 122).

Toisaalta nuoren ja aikuisen välinen valtaero voidaan nähdä myös myönteisenä. Valtaeron myönteisenä seurauksena voidaan pitää aikuiselle suotua oikeutta esittää kaikenlaisia kysymyksiä, sekä odottaa nuorelta rehellisiä vastauksia niihin. Aikuisten ja nuorten välinen kysyjä-vastaja-asetelma on nuorille arkipäiväinen ja tuttu esimerkiksi perheistä, päiväkodeista ja kouluista. Toisaalta taas tämä valtaero voi toimia nuoren mielipiteen kuulemisen tarkoitusta vastaan, ja valtaero alkaa muovaamaan haastattelun kulkua ja annettuja vastauksia. Tällöin haastattelu rinnastuu opettaja-oppilas-suhteeseen ja nuori alkaa pyrkiä vastaamaan kysymyksiin ”oikein” siitä näkökulmasta, mitä hän olettaa haastattelijan odottavan hänen vastaavan. (Alasuutari 2005, 125.) Tämän näkökulman pyrin huomioimaan painottaessani nuorille, ettei kysymyksiin ole oikeita tai vääriä vastauksia, vaan mielenkiinnon kohteeni on heidän rehellinen kokemuksensa.

Haastattelussa käytin laatimaani teemahaastattelurunkoa, jota suunnitellessa tarkoitukseni oli kartoittaa nuoren osallistumisen kokemusta mahdollisimman laajasti. Suunnittelin kysymyksiä myös painopisteinäni ajatukset vuorovaikutuksellisista suhteista sekä nuoren mielipiteen ilmaisemisesta ja kuulemisesta sekä merkityksellisyyden kokemuksesta. Arvioni mukaan suunnittelemani haastattelurungon avulla pystyin kartoittamaan nuorten kokemusta hankkeesta melko

kokonaisvaltaisesti. Suurin osa haastateltavista puhui kokemuksestaan hyvinkin oma-aloitteisesti ja moninaisesti, mutta haastattelurunko toimi silti mielestäni hyödyllisenä työkaluna ja teki haastattelutilanteesta sujuvasti etenevän. Haastattelurungon teemoina olivat vuorovaikutus, mielipiteen ilmaiseminen sekä merkityksellisyys. Teemojen lisäksi kartoitin nuorten kokemusta hankkeessa projektin eri vaiheisiin liittyvillä kysymyksillä, jotka eivät suoranaisesti liittyneet teemoihin, mutta saattoivat kuitenkin vastauksillaan tuottaa myös teemoihin liittyviä vastauksia. Laatimani haastattelurunko on liitteenä tutkielmani lopussa (Liite 1).

Kuten aiemmin kerrottua, toteutin teemahaastattelut neljänä yksilöhaastatteluna ja kahtena parihaastatteluna. Ottaessani yhteyttä ryhmien yhteyshenkilöihin, korostin mahdollisuutta järjestää haastattelut yksilö-, pari- tai ryhmähaastatteluina nuorten toiveiden mukaisesti. Vaikka näkemykseni mukaan lähes kaikki nuorista kertoivat kokemuksestaan hyvinkin avoimesti, kokemukseni mukaan parihaastattelutilanteet näyttäytyivät ilmapiiriltään vieläkin avoimempina. Nuoret näyttivät saavan tukea toistensa läsnäolosta: tämä näyttäytyi esimerkiksi siten, että toinen nuori saattoi jatkaa ensimmäisen vastausta esimerkiksi ajatuksen katketessa. Lisäksi nuoret saattoivat muistella ja järjestellä ajatuksiaan keskinäisen vuoropuhelun avulla. Parihaastattelutilanne oli luonteeltaan enemmän keskustelunomainen, mikä häivytti aikuisen tutkijan ja nuoren haastateltavan välistä, ajoittain jopa formaalintuntuista kysyjä-vastaaja-asetelmaa.

4.4 Sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä

Laadullisen aineiston analysoinnin avulla aineistosta pyritään muodostaa selkeä ja yhtenäinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Laadullinen käsittely perustuu prosessiin, jossa aineisto aluksi paloitellaan osiin, käsitteellistetään ja sen jälkeen järjestellään niin, että palasista muodostuu looginen kokonaisuus. Tutkijan tehtävänä voidaan siten nähdä yksittäin huterinakin oletuksina näyttäytyvien havaintojen kokoaminen perustelluksi, yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. (Puusa 2020, 142.)

Tässä tutkielmassa olen analysoinut aineistoa sisällönanalyttisin menetelmin. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä laadullisessa tutkimuksessa, jonka avulla etsitään merkityksiä tekstistä. Sisällönanalyysia voidaan pitää paitsi omana metodinaan myös väljänä teoreettisena viitekehystenä (Puusa 2020, 143; Tuomi & Sarajarvi 2018, 78). Sisällönanalyysi voidaan erotella kolmeen analyttiseen pääluokkaan: aineistolähtöiseen, teoriaohjaavaan ja teorialähtöiseen

sisällönanalyysiin. Näitä pääluokkia erottaa analyysin päättelyprosessin muoto. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78—80.)

Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aineiston analysointi nojautuu aikaisempaan tietoon kuten teoriaan, malliin tai käsitejärjestelmään. Teorialähtöisessä analyysissä aiempaan tietoon perustuen muodostetaan analyysirunko, joka toimii analyysin tukena. Analyysi on yhdistetty deduktiiviseen, eli yleisestä yksittäiseen etenevään päättelyyn. (Em., 81.)

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla pyritään luomaan aineistosta teoreettinen kokonaisuus. Tutkimuksen tarkoitus sekä asetettu tutkimustehtävä ohjaa analyysiyksikköjen valintaa aineistosta. Karkeasti aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan kuvata kolmen vaiheen avulla: *1. aineiston pelkistäminen 2. aineiston ryhmittely 3. teoreettisten käsitteiden luominen.* Täysin aineistolähtöinen tutkimus voi olla haastavaa toteuttaa: induktiivista, eli yksittäisestä yleiseen etenevää päättelyä on kyseenalaistettu. On esitetty, että tutkijan tekemät havainnot ovat aina teoriapitoisia, eikä uutta teoriaa voida synnyttää pelkästään havaintojen pohjalta. Aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin liitetäänkin kysymys siitä, voiko tutkija riittävästi kontrolloida tai irrottautua omista ennakkoluuloistaan ja käsityksistään niin, etteivät ne vaikuta analyysiin. (Em., 80.)

Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee aineiston ehdoilla, kuten aineistolähtöinenkin analyysi. Teoriaohjaava sisällönanalyysi eroaa aineistolähtöisestä analyysistä kuitenkin siten, että teoriaohjaavassa analyysissä valmiit teoreettiset käsitteet tuodaan analyysiin jo ilmiöstä tiedettynä ja aikaisempaan tietoon perustuvana. Aineistolähtöisessä analyysissä sen sijaan teoreettiset käsitteet pyritään luomaan aineistosta. (Em., 83.) Omassa tutkielmassani olen hyödyntänyt teoriaohjaavaa sisällönanalyysia aineiston analyysimenetelmänä.

Teoriaohjaavan sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe on aineiston redusointi eli pelkistäminen. Tässä vaiheessa aineistosta pyritään karsimaan kaikki tutkimuksen kannalta epäolennainen pois. Toinen analyysin vaihe on aineiston klusterointi eli ryhmittäminen. Klusterointivaiheessa aineistosta ryhmitetyt ilmaukset käydään läpi ja aineistosta etsitään käsitteitä, jotka kuvaavat samankaltaisuutta tai eroavaisuutta. Käsitteistä muodostetaan ryhmät, joista muodostetaan alaluokat. Alaluokkia yhdistelemällä muodostetaan yhä yläluokkia, ja yläluokkia yhdistelemällä muodostetaan pääluokkia. Lopuksi muodostetaan yhdistävä luokka, joka on yhteydessä tutkimustehtävään. Kolmas vaihe on abstrahointivaihe, eli teoreettisten käsitteiden luomisen vaihe. Kolmannessa vaiheessa aineistosta valikoidaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto. Abstrahointivaiheessa aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin ja näin teoria toimii apuna. Kuitenkaan

analyysi ei perustu suoraan teoriaan. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta siinä aikaisempi tieto ohjaa analyysin tekemistä: analyysivaiheessa aineistoa tarkastellaan aluksi siis aineistolähtöisesti, mutta loppuvaiheessa analyysiin tuodaan mukaan analyysiä ohjaava teoria. (Puusa 2020, 146—148; Tuomi & Sarajärvi 2018, 95—98.)

Sisällönanalyysillä toteutettuja tutkimuksia on kritisoitu menetelmän 'keskeneräisyydestä'. Tällä viitataan siihen, että sisällönanalyysin avulla aineisto ainoastaan järjestellään sellaiseen muotoon, josta johtopäätösten tekeminen on mahdollista; vaarana on järjestetyn aineiston esitleminen tutkimustuloksina, jolloin johtopäätösten tekeminen jää uupumaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88.) Tulkinnan eli analyysin myötä löydettyjen merkitysten selkeyttämisen ja pohdinnan avulla aineistosta voidaan tehdä johtopäätöksiä (Puusa 2020, 150). Sisällönanalyysia hyödyntävänä tutkijana myös minun oli kiinnitettävä huomiota perusteellisten johtopäätösten tekemiseen sekä niiden arviointiin aineiston järjestelyn lisäksi.

4.5 Analyysiprosessin kulku

Kun haastattelut oli toteutettu, kuuntelin haastattelunauhoitukset useamman kerran läpi. Tämän jälkeen litteroin nauhoitukset perustasoisella puhekielen litteroinnilla. Jätin litteroinnista siten pois esimerkiksi yksittäiset äännähdykset, puheen päällekkäisyydet sekä tauot. En nähnyt tarvetta tarkemmalle litteroinnille, koska analyysini kohteena on puheen *sisältö*. Suhtaudun puheeseen siis kommunikaation välineenä (vrt. Puusa 2020, 144), enkä ole kiinnostunut siten itse kommunikaatioprosessista.

Merkitsin haastateltavat litterointivaiheessa koodeilla H1 – H8 ja anonymisoin aineistosta tunnistetiedot kuten nimet. Litteroituani aineiston luin sen aluksi huolellisesti läpi useamman kerran ajan kanssa. Tein tässä vaiheessa aineistosta jo omia havaintojani ja kirjoitin huomiot erilliseen tiedostoon muistiin. Tässä yhteydessä palasin myös aineistonkeruun aikana tekemiini muistiinpanoihin.

Käydessäni haastatteluaineistoa läpi hahmotin haastatteluissa paikkoja, joissa lisäkysymysten esittäminen olisi voinut tuottaa yhä moninaisempia tai syväluotaavampia vastauksia. Tässä tuli näkyväksi kokemattomuuteni haastattelijana: en osannut haastattelutilanteessa reagoida nuorten vastauksiin riittävän nopeasti jatkokysymyksellä, vaan saatoin siirtyä seuraavaan aiheeseen nuoren annettua vastauksen teemarungon mukaiseen kysymykseeni.

Huolellisen aineiston läpikäymisen jälkeen aloitin varsinaisen analyysin, joka toteutui vaiheittain. Aineiston analyysin avulla pyrin tuottamaan käsitteellisen tulkinnan tutkittavasta ilmiöstä eli nuorten toiminnasta osallistuvassa budjetoinnissa aiemmin esitellyn teoreettisen viitekehyksen sisällä.

Aloitin analyysin järjestelemällä aineistoa teemahaastattelurungon mukaisesti. Järjestelyn myötä aineistosta kirkastui tutkimustehtäväni kannalta olennaisimmat kohdat. Tämän jälkeen aloin ryhmittelemään aineistoa etsimällä siitä samankaltaisia tai erilaisuutta kuvaavia ilmaisuja ja merkityksenantoja. Poimimani otteet vaihtelivat yksittäisestä virkkeestä useammasta virkkeestä tai puheenvuorosta koostuvaan ajatuskokonaisuuteen. Laajemmat ajatuskokonaisuudet olivat tärkeää tunnistaa erityisesti parihaastatteluissa, joissa ajatukset saattoivat rakentua nuorten vuoropuhelun avulla. Merkitsin samankaltaisuuksista muodostuvat teemat värikoodein ja siirsin ne erilliseen taulukkoon. Karsin otteista tässä vaiheessa vielä ajatuksen kannalta turhat täytesanat, jotta otteen olennainen ajatus kirkastui.

Kun olin ryhmitellyt poimitut otteet taulukkotiedostoon, tiivistin aineisto-otteiden keskeiset ajatukset niitä kuvaavilla sanoilla, jotka merkkasin aineisto-otteiden viereiseen sarakkeeseen. Yhdistelin samaa teemaa käsittelevät ilmaukset, ja sain näin muodostettua alaluokat, joista johdin yhä yläluokat. Yläluokat käsittivät nuorten toimijuuden toteutumista vuorovaikutussuhteissa. Muodostin viisi yläluokkaa, jotka olivat: 1. *Aikuiset nuorten toimijuutta mahdollistamassa* 2. *Aikuiset nuorten toimijuutta tunnustamassa ja vahvistamassa* 3. *Aikuiset nuorten toimijuutta kontrolloimassa* 4. *Paikallisyhteisö vaikuttamisen kohteena* 5. *Vertaisten tunnustus toimijuutta muotoilemassa*. Yläluokkia yhdistelemällä sain aikaan teoriaan yhdistyvät pääluokat, jotka olivat tutkimuskysymykseni kannalta kiinnostavia. Johdin yläluokista kaksi pääluokkaa: *Sukupolvien välinen vuorovaikutus* sekä *Paikallisyhteisön vuorovaikutus*. Analyysi tapahtui teoriaohjaavan sisällönanalyysin toimintatavan mukaisesti siis aineistolähtöisesti, mutta myös jo olemassa olevan teorian valossa (Puusa 2020, 146). Näiden luokkien lisäksi aineistosta nousi esille nuorten verrattain vahvana kuvautuva, tulevaisuusorientoitunut oman toimijuuden ilmaiseminen. Tästä muodostui yläluokka 6. *Nuorten käsitys omasta toimijuudestaan*, joka kuvaa synteetisomaisesti nuorten toimijuutta kokonaisuudessaan. Pääluokaksi muodostui *Tulevaisuusorientoitunut toimijuus*. Käytin analyysissä apunani Tuomen ja Sarajärven (2018) mallia teoriaohjaavasta sisällönanalyysistä.

4.6 Tutkimuksen etiikka

Ennen tutkimuksen aloitusta hain tutkimukselleni tutkimusluvan Tampereen kaupungilta. Tutkimuslupa myönnettiin 28.1.2021.

Lapsia ja nuoria koskevassa tutkimuksessa painottuu luottamuksellisuus sekä eettisyys. Toisaalta huomioon tulee ottaa alaikäisten erityisasema, mutta erityisasemasta ei saa tulla itsensänselvyyttä: usein samat periaatteet pätevät olipa haastateltavana aikuinen tai alaikäinen nuori. Tutkija ei voi kuitenkaan sivuuttaa nuoren ikää, kehitystasoa ja kypsyyttä haastattelutilanteessa. Tutkimukseen osallistuvalla nuorella tulee kertoa selkeässä ja ymmärrettävässä muodossa tutkimuksesta sekä kerättävän aineiston käyttämisestä. (Nieminen 2010, 37.)

Kaikki haastateltavani olivat alaikäisiä ja jokaisella ryhmällä aikuinen yhteyshenkilö. Aluksi haastateltaville kerrottiin tutkielmastasi välillisesti yhteyshenkilöiden kautta. Osallistujille välitettiin kirje, jossa kerrottiin tutkimuksen perustiedot, sekä miten aineistoa käytetään sekä säilytetään, ja kenellä on pääsyoikeus haastatteluaineistoon. Myöhemmin ennen haastattelua kerjasin haastateltavan nuoren kanssa perustiedot tutkielmastani ja sen tavoitteista sekä haastatteluaineistojen käyttämisestä ja säilyttämisestä. Nuorilla oli tässä yhteydessä mahdollisuus kysyä lisäkysymyksiä. Lisäksi heillä oli mahdollisuus ottaa minuun yhteyttä niin ennen haastatteluita kuin haastattelun jälkeenkin. Nuorilta kysyttiin taustatietoina haastattelussa ainoastaan heidän ikänsä sekä asuinalueensa (kaupunginosa).

Myös huoltajia tiedotettiin etukäteen tutkimuksesta infokirjeellä. He pystyivät halutessaan kieltämään lapsensa osallistumisen tutkimukseen. Haastateltavalta nuorelta varmistettiin vielä suullisesti hänen halukkuutensa osallistua tutkimukseen ennen haastattelua. Painotin, että haastattelu voidaan keskeyttää nuoren toiveesta milloin tahansa. Nuoren oman suostumuksen varmistaminen on tärkeää, koska se perustuu jokaiselle, myös lapselle ja nuorelle kuuluvaan perustuslain mukaiseen itsemääräämisoikeuteen. Kuitenkin, mikäli vanhempi kieltää lapsensa osallistumisen tutkimukseen, ei nuoren antamalla omalla suostumuksella ole käytännössä mitään merkitystä. (Nieminen 2010, 33.)

Haastattelut nauhoitettiin, jonka jälkeen litteroin haastattelut. Haastatteluaineistot ovat vain minun ja ohjaajani Pauliina Lehtosen tiedossa ja aineistoja säilytetään ja käsitellään tietosuojaperiaatteita kunnioittaen. Tutkielmassani ei esiinny haastateltavien nimiä tai muita tunnistetietoja. Haastateltavat eivät ole tunnistettavissa tutkielmasta. Olen myös jättänyt joitakin suoria lainauksia käyttämättä, jos olen arvioinut, että haastateltavan henkilöllisyyden tunnistamisen riski on liian suuri. Näillä toimilla haastateltavan henkilöllisyys on pyritty suojaamaan.

Myös aineiston analyysiin liittyy muutamia eettisiä kysymyksiä, joita on syytä pohtia. Nuoret ovat aikuisiin nähden huterammassa asemassa, koska lapsuus ja nuoruus ovat sosiaalisina instituutioina aikuisten vallan alaisia. Tämän vuoksi analyysissä on syytä huomioida sukupolvien välisiin vuorovaikutussuhteisiin liittyvää problematiikkaa. Olen käsitellyt yhtenä tutkimustuloksenani aikuisten ja nuorten välisiä vuorovaikutussuhteita keskeisenä osana nuorten toimijuuden rakentumista. Analyysissä on huomioitava myös nuorten erilaisuus aikuisiin verrattuna - nuoria ei kuitenkaan voi käsittää yhtenä kategorisena ryhmänä, joka kehittyy ja kasvaa samanaikaisin askelin. (Kiili 2006, 72—73.) Aineistoa analysoidessani pyrin riisumaan tutkimusotteestani oletukset tai odotukset nuorten kyvyistä, taidoista tai esimerkiksi kypsyydestä; sen sijaan olen kiinnostunut heidän toimijuudestaan.

Olen jättänyt haastateltavien sukupuolet kokonaan tutkielmani kiinnostuksen ulkopuolelle, koska näkemykseni mukaan kysymys haastateltavien sukupuolista ei ole tutkimuskysymykseni kannalta relevantti. Lisäksi en tiedustellut haastateltavilta heidän sukupuolestaan; tämä jättäisi sukupuolen määrittelemisen henkilökohtaisten tulkintojeni ja oletusteni varaan. Tulkintojen tekeminen ulkopuolisen aikuisen taholta ei ole tarkoituksenmukaista tutkielmani lähtökohdat huomioiden.

4.7 Tutkimuksen yleistettävyyden ja luotettavuuden pohdintaa

Tutkimuskohteeni on hyvin paikallinen: tamperelaisten nuorten kokemukset Tampereen kaupungin järjestämässä osallistuvan budjetoinnin hankkeessa. Näin paikallisten tutkimusten yhteydessä voidaan pohtia, onko tutkimuksella laajempaa, globaalia relevanssia, vaikka laadullisessa tutkimuksessa yleistettävyyden ei nähdä olevankaan niin relevantti kysymys. Joidenkin näkemysten mukaan oikeastaan kaikki laadulliset tutkimukset voidaan nähdä tapaustutkimuksina, eikä niiden pohjalta ole tarkoitukseen tehdä yleistäviä päätelmiä (Eskola & Suoranta 1998, 49). Laadullisen tutkimuksen tavoitteina voidaan sen sijaan nähdä muun muassa jonkin tapahtuman kuvaaminen, toiminnan ymmärtäminen tai ilmiön teoreettinen tulkitseminen (Puusa & Juuti 2020, 23; Tuomi & Sarajärvi 2018, 74). Tutkimustulokseni avaavat uudenlaisen näkökulman osallistuvaan budjetointiin toimijuuden tarkastelun kautta. Tällä tutkielmalla tuotan myös uutta tutkimustietoa nuorten osallistumisesta sekä osallistun nuorten osallistumista ja toimijuutta koskeviin jännitteisiin keskusteluihin. Nuorten osallistumisella voidaan nähdä kuitenkin aiempien tutkimusten valossa olevan myös globaalisti samankaltaisia piirteitä. Toisaalta lasten

ja nuorten osallistuminen on aina kontekstisidonnaista ja se tapahtuu tietyssä ajassa ja paikassa. Näin ollen tulosten yleistäminen tai soveltaminen toisiin konteksteihin ei ole yksiselitteistä.

Tutkimukseni lähtökohtana on nuorten tunnistaminen itsenäisinä subjekteina ja toimijoina. Tällöin näen nuoret oman elämänsä luotettavina kuvaajina. Tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa voidaan kuitenkin pohtia jo aiemmin esittämäni kysymystä siitä, esittävätkö haastateltavat nuoret haastattelijan kysymyksiin sellaisia vastauksia, joita he olettavat haastattelijan haluavan kuulla, ikään kuin oikeita vastauksia. Koen, että haastattelijan asemassani olen voinut pyrkiä omalla toiminnallani luomaan mahdollisimman rennon ja luontevan haastattelutilanteen nuorelle, niin että he voisivat kokea voivansa antaa rehellisiä vastauksia luotettavassa ympäristössä. Painotinkin nuorille ennen haastattelun aloittamista, ettei kysymyksiin ole oikeita eikä väärä vastauksia, vaan kiinnostuksen kohteenani on nuoren oma, rehellinen kuvaus kokemuksestaan Masseurista mahiksia -hankkeessa.

5 NUORTEN TOIMIJUUS MASSEISTA MAHIKSIA -HANKKEESSA

Tässä luvussa esittelen tutkimustulokseni. Olen tarkastellut nuorten kokemuksia Masseista mahiksia -hankkeessa toimijuuden näkökulmasta aiemmin esiteltyyn teoreettiseen viitekehykseen nojautuen. Aloitan analyysini esittelemällä keskeisimmät, vuorovaikutussuhteissa todellistuvat tekijät, jotka ovat vaikuttaneet nuorten toimijuuden rakentumiseen osallistuvan budjetoinnin hankkeessa. Tutkimustulokseni osoittavat, että nuorten toimijuus rakentuu erityisesti aikuisten ja nuorten välisissä vuorovaikutussuhteissa, sekä paikallisesti: vuorovaikutuksessa paikallisyhteisön kanssa sekä vertaisten keskinäisissä suhteissa. Luvun lopussa kappaleessa 5.3 esittelen synteesisomaisesti kokonaisnäkemykseni nuorten toimijuudesta Masseista mahiksia -hankkeessa.

Havainnollistan ja perustelen tekemiäni tulkintoja aineisto-otteilla. Pysin tuomaan aineisto-otteiden avulla myös nuorten omaa ääntä sekä heidän omaa tapaansa kuvata kokemusta konkreettisemmin esille. Analyysini nuorten toimijuudesta keskittyy projektin ideointi-, suunnittelu- ja järjestelyvaiheisiin, sekä toimintarahen hakuprosessiin. Käytännön lopputulosten (esim. tapahtumapäivä) tarkastelu rajautuu siten kokonaan tutkielmani ulkopuolelle. Kaikki nuoret, joita olen haastatellut, aikovat toteuttaa projektinsa ryhmineen koulupäivän aikana.

5.1 Toimijuuden rakentuminen aikuisten ja nuorten välisissä vuorovaikutussuhteissa

Aikuisten ja nuorten välinen vuorovaikutus oli monella tapaa keskeisessä roolissa useiden nuorten kertomuksissa kokemuksestaan. Tulosten valossa näen aikuisten ja nuorten välisen vuorovaikutuksen olevankin nuorten toimijuutta vahvasti muovaava tekijä.

Nuorten mainitsemia aikuisia kontakteja olivat opettajat, vanhempi, rehtori sekä ryhmän yhteyshenkilö. Yhteyshenkilö oli nuorten kertomuksissa useimmiten mainittu aikuinen kontakti. Tämä yhteyshenkilö voi olla siis esimerkiksi vanhempi tai opettaja (Tampereen kaupunki 2021a). Aikuisten ja nuorten välinen vuorovaikutus näyttäytyi muovaavan nuorten toimijuutta kolmella tavalla: nuorten toimijuuden mahdollistavana, toimijuutta vahvistavana sekä nuorten toimijuutta kontrolloivana tai rajoittavana. Seuraavaksi esittelen näihin aikuisten ja nuorten

välisiin vuorovaikutussuhteisiin liittyviä havaintoja ja tulkintoja, jotka näkemykseni mukaan vaikuttavat nuorten toimijuuden rakentumiseen Masseurista mahiksia -hankkeen kehityksessä.

5.1.1 Apua, opastusta, kannustusta – nuorten toimijuus mahdollistettuna

Nuoret osallistuivat Masseurista mahiksia -hankkeeseen siis toimintarahaa hakevina *ryhminä*. Osallistuakseen hankkeeseen jokaisella pelkästään alaikäisistä nuorista koostuvalla ryhmällä tuli olla aikuinen yhteyshenkilö: vuorovaikutus aikuisten ja nuorten välillä oli siis välttämätöntä. Haastateltavien kokemuksissa aikuisten mukanaolo näyttäytyi luonnollisena osana osallistumista, eikä yksikään haastateltavista suoraan kritisoinut aikuisten mukanaoloa projektin eri vaiheissa. Aikuiset ovatkin ylipäättään iso osa nuorten arkea ja toimintaa, erityisesti koulussa, joten aikuisten osallistuminen nuorten projekteihin lienee näyttäytyvän luonnollisena juuri tämän takia.

Koska hankkeeseen osallistuminen edellytti aikuisen yhteyshenkilön mukanaoloa, voidaan yhteyshenkilön ja nuorten ryhmän väliset suhteet nähdä tässä mielessä nuorten toimijuuden *mahdollistavina*. Yhteyshenkilön osallistumisen avulla nuorten omat aloitteet ja mielipiteet saadaan kuuluviin, koska siten he pystyvät ylipäättään osallistumaan osallistuvan budjetoinnin hankkeeseen, tuomaan aloitteensa julkiseen tilaan ja hakemaan projektiinsa tarvittavaa toimintarahaa. Aikuisen yhteyshenkilön edellytys osallistumiselle voidaan nähdä kuitenkin myös toisessa valossa, josta keskustelen luvussa 5.1.3 ”Aikuiset portinvartijoina – nuorten toimijuus kontrollin kohteena”.

Nuorten ja heidän ryhmänsä aikuisen yhteyshenkilön välinen vuorovaikutus tuotiin esille useasti erilaisissa asiayhteyksissä. Kaikista useimmiten nuorten ja yhteyshenkilön välinen vuorovaikutus mainittiin käytännön opastamisen, tukemisen ja neuvomisen yhteydessä. Näissä keskusteluissa yhteyshenkilö näyttäytyi projektia luotsaavana ja eteenpäin kuljettavana voimavarana sekä hyödynnettävänä resurssina.

”Joo meillä on meidän (yhteyshenkilö) ollut tässä mukana, ja tukemassa, ja meidän kans yhessä tekemässä tätä.” (H1).

”(Yhteyshenkilö) autto kirjottamaan välillä jotain juttui, ja sit silleen vähän ideimaan ja niinku, se oli se meidän yhteyshenkilö, tai se tukiaikuinen siinä asiassa, niin saatiin apua - -.” (H5).

Yhteyshenkilö toimi käytännön asioiden opastajana, ideoinnin apurina, sekä usein piti huolta prosessin etenemisestä ja esimerkiksi aikataulussa pysymisestä. Yhteyshenkilö saattoi auttaa nuoria myös esimerkiksi kustannuslaskelman tekemisessä. Nuorten vastauksista on tulkittavissa, että nämä tietyt tehtävät suotiin mielellään yhteyshenkilöiden hoidettaviksi. Aikuisten toiminta käytännön asioiden hoitamisen parissa antoi tilaa nuorille keskittyä projektin ideoimiseen, suunnitteluun ja nuorten keskinäiseen ryhmätoimintaan. Näissä kertomuksissa nuoret osallistuvat itse ”nuorten tehtävien” ja ”aikuisten tehtävien” määrittelyihin ja siten aktiivisesti määrittelevät myös oman toimijuutensa raameja. Näissä keskusteluissa aikuisen ja nuorten välinen vuorovaikutus voidaan nähdä nuorten toimijuutta tukevana ja mahdollistavana. Aikuisten toiminta tukee nuoren toimintamahdollisuuksia hankkeessa myös siinä mielessä, että hankkeessa toimiminen edellytti sellaisten asioiden hoitamista, jotka olivat osalle nuorista täysin uusia ja vieraita. Nuorten toimijuus Masseista mahiksia -hankkeen puitteissa vaikuttaa näissä kertomuksissa heidän oman määritelmiensä mukaan siten liittyvän enemmänkin projektin ideointiin ja suunnitteluun, kuin käytännön asioiden hoitamiseen. Nämä nuorten tehtävinä ja aikuisten tehtävinä nähdyt asiat voidaan tulkita heijastelevan nuorten näkemyksiä siitä, mitkä asiat mielletään nuorten maailmaan kuuluviksi, ja mitkä taas aikuisten maailmaan kuuluviksi.

H7: Nii. Et ku oli se joku tukihenkilö ni se oikeestaa, autto tosi paljo.

H6: Koska ei me ehkä ite osattu, niinku oltais osattu tehdä nää asiat ite.

Haastattelija⁴: Joo. Minkälaisissa asioissa te sitten tarvitsitte apuu tältä tukihenkilöltä?

H7: Just noi kaikki hakeminen siihen Massigaalaan ja tällee, ni siinä me niinku saatiin tosi paljon apuu.

H6: Pientä ohjeistusta.

Haastattelija: Joo.

H7: Sit ku oli jotain näit hankaluuksii tuli, sit me mentiin puhuu sille meidän tutkiop- sille opelle kaikkee tämmötteet.

---

⁴ Viitataan itseeni aineisto-otteissa haastattelijana selkeyden vuoksi.

H6: Me saatiin sitte vinkkejä.

H7: Nii ja-

H6: Ja tehtiin mitä se sano meille.

Edellä olevassa otteessa aikuinen näyttäytyy tärkeänä ja jopa välttämättömänä avainhenkilönä projektin onnistumisen kannalta. Aikuisen antama apu on tässä esimerkissä tukenut ryhmän toimintaa: nuoret kertovat, etteivät he olisivat osanneet tehdä kaikkia asioita itse. Aikuisen antama apu on siten keskeisessä roolissa projektin etenemisessä. Edellä olevassa otteessa haastattava 6 sanoo: ”*Ja tehtiin mitä se sano meille*”. Tässä otteessa aikuisen valta-asema tulee näkyviin: aikuisten antamat vinkit voidaan ottaa vastaan kyseenalaistamatta - itsestäänselvyytenä. Aikuisen tulee olla herkkä tunnistamaan tilanteita, joissa on samanaikaisesti tuettava nuoria opastamalla ja ohjeistamalla heitä, mutta kuitenkin jättää tilaa heidän omille ajatuksilleen ja mielipiteilleen. Aikuisen liian aktiivinen rooli voi näivettää nuorten toimijuutta projektiansa puitteissa, kun pyrkimys auttaa esimerkiksi neuvomisen tai ratkaisujen esittämisen muodossa tukahduttaa nuoren omaa vallankäyttöä ja valinnanvapautta. Toisaalta on kuitenkin huomiotava, että nuorten projekteissa myös liian vähäinen neuvottelu nuorten ja aikuisten kesken voi johtaa projektien ennen aikaiseen kuihtumiseen. (Gretschel 2002, 58.) Projektissa mukana olevilta aikuisilta vaaditaan tietynlaista tasapainottelua siinä, kuinka paljon he vaikuttavat nuorten projektin eri vaiheisiin. Edellä olevan otteen mukaan nuoret ovat kuitenkin itse hakeutuneet aikuisen avun piiriin: tässä esimerkissä aikuisen toiminta ei näyttäydy nuorten toimijuutta tukahduttavana, vaan pikemminkin nuorten hyödynnettävänä olevana resurssina.

Aikuiset toimivat projektissa myös emotionaalisenä tukena nuorille. Tsemppaaminen, kehuinen ja kyseleminen ovat tapoja, joilla aikuiset tukivat nuorten toimintaa puheen tasolla. Näen emotionaalisen tuen osaltaan myös yhtenä tunnustamisen muotona (vrt. Korkiamäki ym. 2016, 16).

Haastattelija: Saitteko te palautetta tästä osallistumisesta? Ootteks te saanu?

Ainaki kerroitte, että muilta oppilailta on tullu jonku verran.

H7: Opettajilta me ollaan saatu aika paljon. Ja niinku, liikkaopet. No, siis täs koulus opet on oikeesti niin, tosi semmotteet innokkaita, tosi positiivisii, ne aina niinku tsemppaa ihmisii.

H6: Kannustavia.

Haastattelija: Joo.

H7: Nii sit niiltä me ollaan saatu oikeesti tosi paljon.

H6: Ja aina ne kyselee et millon se tapahtuis, mitä te teette ja-

H7: Kuka on keksiny, tää et oli nii hieno ja tällee. Nii, siit tulee oikeesti tosi paljo motivaatioo.

Edellä olevassa otteessa aikuisten antama kannustus sekä tunnustus hyvin tehdystä työstä antaa haastateltavan mukaan motivaatiota projektissa toimimiseen ja siten vahvistaa nuoren positiivista toimijuuskuvaa. Otteesta ilmenee aikuisten kiinnostus nuorten järjestämää projektia kohtaan, minkä kautta nuorten projekti ja heidän vallankäyttönsä sen puitteissa voidaan tulkita olevan hyväksyttyä. Tarjoamalla tukeaan aikuiset sallivat ja jopa edesauttavat toiminnallaan nuorten aloitteiden ja mielipiteiden tuomista julkiseen sfääriin. Aikuisten asenteet nuorten osallistumista kohtaan vaikuttavat siihen, kuinka helppoa mielipiteiden ilmaiseminen nuorille on. Kyse on pohjimmiltaan siitä, sallivatko aikuiset nuorten mielipiteiden ilmaisemisen, vaikka nämä olisivat eriäviä heidän omiin näkökantoihinsa verrattuna. Tässä yhteydessä palaan tulkintoihin Hannah Arendtin (2002) toimijuusnäkemyksestä: toimijuus mahdollistuu vain, mikäli kaikilla ihmisillä on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä julkisessa tilassa, olivatpa ne kuinka erilaisia hyvänsä.

5.1.2 Nuoret tunnustettuina kumppaneina – nuorten toimijuus vahvistuvana

Nuorten toimijuus näyttää aineiston valossa myös aikuisten ja nuorten välisissä vuorovaikutussuhteissa vahvistuvalta. Nuorten toimijuus saa vahvistusta, kun aikuiset luovuttavat nuorille enemmän vastuuta ja sitä kautta myös valtaa. Toimijuuden voidaan katsoa vahvistuvan myös niissä kohtaamisissa, kun aikuiset tunnustavat nuoret yhdenvertaisina yhteistyökumppaneina heidän mielipiteitään arvostaen ja kunnioittaen. Seuraavassa otteessa käy ilmi, miten nuorille on luovutettu uudenlaista valtaa ja vastuuta projektin puitteissa:

Haastattelija: Osaatteks te sanoa et minkälaisia käytännön hommia te ootte oppinu täs hoitaa, viä tarkemmin?

H5: No varmaan se, et myös piti niinku rehtorin kaa vielä jutella ja ottaa vastuuta.

H4: Et ottaa vastuuta asioista ja niinku, piti kommunikoida paljon niinku esim rehtorin kaa, ja niinku liikanopettajien kaa.

Haastateltavat 4 ja 5 kertoivat oppineensa kommunikointia koulunsa aikuisten kanssa projektinsa järjestämisen puitteissa. Nuorille, jotka ovat tottuneet oppilaan ja opettajan väliseen vuorovaikutukseen, voi uudelleen muotoutuva vuorovaikutustilanne tuntua vieraalta mahdollisesti hyvinkin vahvasti omaksutun oppilasidentiteetin vaikuttaessa taustalla. Tässä esimerkissä nuorille luovutetaan valtaa uudella tavalla: perinteisesti auktoriteettiasemassa ollut opettaja vaihtuu neuvottelukumppaniksi, jonka kanssa sovitaan esimerkiksi projektin yksityiskohdista yhteistyössä. Koulu on kuitenkin edelleen varsin aikuisvaltainen instituutio, jossa vallitsee selkeä nuorten ja aikuisten välinen hierarkia (Alanko 2013, 176). Nuorten toimijuuden reunaehdot voivat siten määrittäneet projektin puitteissa eri tavalla, kuin nuori on perinteisesti oppinut koulussa toimimaan. Nuoret voivat määrittellä toimijuuttaan uudella tavalla ottamalla vastuuta asioista. On kuitenkin huomioitava, että usein aikuiset määrittelevät sen, missä mittakaavassa nuorten vastuunotto asioista on suotavaa. Vastuunottamisella on vaikutuksia aikuisten ja nuorten välisiin vuorovaikutussuhteisiin kuitenkin myös siinä mielessä, koska se edellyttää aikuisilta luottamusta ja kunnioitusta nuorten kykyjä sekä nuorten omaehtoista toimintaa kohtaan (Percy-Smith 2010, 119).

Aineistossa oli myös esimerkkejä aikuisten ja nuorten välisestä vuorovaikutuksesta neuvotteluna, tasavertaisena dialogina. Yksi haastateltavista kuvasi aikuisten ja nuorten välistä vuorovaikutusta seuraavasti:

H8: - - Välillä se (yhteyshenkilö) kerto jotain noita, ideoita ja sit me oltiin silleen et ei todellakaan, ei hyväksyty. Ja sit me jossain kohtaa kerrottiin ideoita ja sit (yhteyshenkilö) oli silleen et juu ei, ei tule tapahtumaan. Mut sillei, mut kuitenkin niinku (yhteyshenkilölle) voi sanoa tolle, et niinku ei. Siis, kun sen vaan sanoo semmosella, ei vihasesti, mutta, kuitenkin sillei, voi sanoa et juu et, toi nyt

ehkä ei oo paras idea. Ja (yhteyshenkilö) voi sanoa myös meille sillei. Et siin ei oo tavallaan, seki on tosi rentoo, nii sit pystyy sanoa just että, jos joku homma oli et ei, toi menee nyt ehkä vähän yli niin molemminpuolisesti pysty sanoo.

Tässä otteessa nuoret ovat päässeet käyttämään valtaa haastamalla ja kyseenalaistamalla aikuisen esittämiä näkemyksiä. Ohteessa nuoret ja aikuiset voidaan nähdä tasavertaisina yhteistyökumppaneina, joilla molemmilla on oikeus haastaa toisiensa näkemykset. Nuori kuvaa aikuisen ja nuorten välistä vuorovaikutussuhdetta *rennoksi*. Tässä esimerkissä aikuisen ja nuorten välinen perinteisenä pidetty hierarkkinen asetelma ei tule näkyviin, vaan nuoret ja aikuinen näyttäytyvät olevan samalla viivalla, yhdenvertaisina.

Anu Gretschelin (2002, 58) mukaan nuorten osallistumistoimintaan osallistuvalla aikuiselta vaaditaan juuri tätä: kykyä ja taitoa dialogiin nuorten kanssa. Dialogiin pystyminen edellyttää aikuiselta taitoa asettaa nuorten sekä aikuisten mahdollisesti ristiriidassakin olevat näkemykset rinnakkain (Cockburn 2005, 115). Tällöin aikuiset tunnustavat nuoren ideat, ajatukset ja näkemykset. Aikuisilta saatu myönteinen tunnustus voi kasvattaa nuorten mahdollisuutta vahvemmin osallistua oman toimijuutensa määrittelyyn (Korkiamäki ym. 2016, 23). Myönteinen tunnustus toimiikin siten täysin vastakohtana tilanteille, joissa aikuiset määrittelevät nuorten tilanteet sekä heidän mahdolliset ongelmansa ulkoapäin. Nuorten tunnustaminen yhdenvertaisina yhteistyökumppaneina tunnistaa nuoret ensisijaisesti yksilöinä, omina ainutlaatuisina ihmisinä, jotka kohdataan heidän omien aloitteidensa ja mielipiteidensä kautta niitä arvostaen. Tällöin nuori tunnustetaan siksi, *kuka* hän on; tämä todellistuu nuoren mielipiteen ilmaisun kautta (vrt. Arendt 2002, 182). Tämän vastakohtana olisi nuorten kohtaaminen esimerkiksi ensisijaisesti heidän oppilasidentiteettinsä kautta.

H5: Suunniteltiin, et millon pidettäs ja just puhuttiin rehtorin kans, et on ok ja mietittiin miten tän vois toteuttaa.

H4: Et meidän mielipiteitä on kuitenkin kaikki opet kuunnellu ja kaikki meidän ryhmässä kuunnellaan aina toistemme mielipiteet, ja sanotaan et jos se ei oo hyvä, nii yritetään sit keksiä aina vähä parempia ideoita.

Toimijuus voidaan siten ymmärtää toteutuvan sekä mahdollisuudessa tuoda omat aloitteet ja mielipiteet julkisen piiriin, mutta myös elämisessä ja olemisessa toisten mielipiteitä kunnioittaen ja arvostaen (Häkli ym. 2018, 9). Edellä olevissa aineisto-otteissa aikuisten ja nuorten välinen vuorovaikutus näyttäytyy keskusteluna ja yhteistyönä, jossa nuorten toimijuudelle on annettu tilaa toteutua. Aikuiset ja nuoret kohtelevat toisiaan *yhteistyökumppaneina*, toistensa mielipiteitä arvostaen ja kuunnellen.

5.1.3 Aikuiset portinvartijoina – nuorten toimijuus kontrollin kohteena

Aikuisten ja nuorten välinen vuorovaikutus näyttöytyi osassa kertomuksia myös nuorten toimijuuden kenttää kaventavana. Jotkut haastateltavista kuvasivat aikuisten ja nuorten välistä vuorovaikutusta hankalana, kuin projektia jarruttavana, kuten seuraavassa otteessa:

H7: Nii et se, sit ku me saatiin se jo ni, sillo ne hankaluudet vasta alko ku, siis me luultiin niinku meillä olis enemmän sitä sananvaltaa, mut sit se oliki sillele niinku, piti aina mennä puhuu opettajille ja tälle, ja sit joku tunti ei käyny, kaikkee tällästä. Sit niinku, siinä oli tosi paljon sekavuutta.

Edellä olevassa esimerkissä aikuisten ja nuorten välinen vuorovaikutus ei ole toteutunut nuorten toivomalla tavalla. Haastateltavan mukaan asioita piti varmistella opettajilta, ja nuorten sananvalta ei ole toteutunut niin kuin he aluksi luulivat. Tässä esimerkissä nuoren ja aikuisen käsitykset nuorten toiminnasta projektin puitteissa eivät kohdanneet, vaan käsitykset nuorten vallankäytöstä ja vastuualueista näyttivät olevan ristiriitaiset. Nuoret olisivat selkeästi halunneet ottaa enemmän vastuuta, mutta tällä kertaa aikuiset asettivat rajat sille, mihin nuorten vastuun ja vallankäytön alueet päättyvät. Toimijuuden relationaaliseen luonteeseen liittyen onkin esitetty, että väistämätön riippuvaisuus toisista ihmisistä voidaan kokea esimerkiksi nöyryyttävänä (Juvonen 2013, 43). Riippuvaisuus liittyy kategorisesti nuoruuteen ja autonomisuus aikuisuuteen, eikä nuoren ole mahdollista irrottautua näistä riippuvuussuhteista niin halutessaan, mikä saattaa aiheuttaa negatiivisia tunteita.

Seuraavassa otteessa aikuinen joko hyväksyy tai hylkää nuorten (H4 ja H5) tekemät ehdotukset. Tässä esimerkissä tulee näkyviin aikuisen kuin oikeutettuna nähty valta määritellä sen kentän laajuutta, jolla nuorten toimijuus muotoutuu.

Haastattelija: Mites te teitte siinä teidän ryhmässä päätöksiä? Et päätitteks te vaan teidän nuorten kesken, vai sit olik siinä joku aikuinen, joka sit päätti jotain asioita?

H4: No me eka tiäksä, suunniteltiin asioita niinku-

H5: Keskenämme.

H4: Keskenämme. Ja sit me kysyttiin (yhteyshenkilöltä) et onks tää ok ja voidaanks me tehdä tällee, ja sit jos (yhteyshenkilö) sano et se on ok ni sit se oli ok, mut jos (yhteyshenkilö) oli vähä sillee et (ei), sit (yhteyshenkilö) anto meille vaa parempia ideoita, jos me pystyttäis tehdä se asia.

Edellä olevassa otteessa nuoren ja aikuisen vuorovaikutus näyttäytyy tietyllä tapaa hierarkkisenä: nuoret tulevat aloitteensa kanssa aikuisen puheille, jonka jälkeen aikuisella on oikeus hyväksyä tai hylätä ehdotus, sekä antaa nuorille paremmiksi katsomiaan ideoita. Tämänkaltainen vuorovaikutuksen malli heijastelee erityisesti koulumaailmaan liitettyjä hierarkkisia toiminta- ja vuorovaikutusmalleja, joissa aikuisten vallankäyttö näyttäytyy oikeutettuna ja kyseenalaistamattomana.

Joissain otteissa aikuiset nähtiinkin olevan tietyllä tapaa vallankahvassa; vaikka nuoret saivatkin päättää tietyistä asioista, nähtiin aikuisten olevan lopullisia päätöksentekijöitä, niin kuin seuraavassa otteessa:

H7: No alussa meil oli enemmän sananvaltaa tällee, me päätettiin minkälainen se on ja tällee, mut sit ku alko olla sillee tosi kyseessä ni sit kaikil näil opeilla ja tällei, niil oli melki koko valta ja ei meil ollu enää, ei me voitu enää tehdä asialle melki mitää.

H6: Joo. Meil oli jotain toivetta, toiveita, mutta ei ne sitten-

H7: Joo ei ne ottanut niitä kuiteskaan.

Haastateltavien 6 ja 7 mukaan aikuisten valta tuli näkyviin, kun nuorten ryhmä oli aloittamassa projektiin liittyviä käytännön järjestelyitä. Vaikka nuoret pääsivät aluksi ideoimaan ja suunnittelemaan projektin, joutuivat nuorten ja aikuisten näkemykset törmäyskurssille, kun projektin käytännön toteutusta alettiin järjestelmään. Tällöin aikuisten näkemykset vaikuttivat olevan ensisijaisia nuorten näkemyksiin verrattuna. Ei ole kuitenkaan lainkaan tavatonta, että nuorten projekteissa lopullinen päätösvalta on nuorten sijasta aikuisten käsissä. Esimerkiksi Espoon nuorten osallistuvan budjetoinnin Manimiitti-hanketta on kritisoitu siitä, että lopullinen päätösvalta on Nuorisokeskuksella (Ahonen & Rask 2019, 18).

Aikuisilla vaikutti olevan myös mahdollisuus ja oikeus muuttaa tai estää nuorten suunnitelmia. Haastateltavat 6 ja 7 kertoivat, että olisivat halunneet alun perin pitää suunnitellun tapahtuman eri paikassa. Ideaa ei kuitenkaan toteutettu, koska ”rehtori ei vaa antanu”. Haastateltavan 6 mukaan rehtori on se, joka asioista päättää. Myös tässä otteessa tulee ilmi aikuisten päätösvalta, joka otetaan käyttöön tarvittaessa aikuisten ja nuorten näkemysten ollessa ristiriidassa. Neuvottelulle ei näyttäytynyt tässä tapauksessa olevan sijaa. Erityisesti koulumaailmassa vahva hierarkkisuus aikuisten ja nuorten välillä oikeuttaa aikuisten roolia viimeisinä päätöksentekijöinä.

H6: Meillä oli alun perin toinen idea, mis me haluttais pitää, mut ku rehtori ei vaa antanu.

H7: Mut sit niinku, muut opet myös niinku ehdotti sitä, et me voitais pitää muualla. Et se oli vähä niinku semmosta.

H6: Et niinku rehtori on täs se, joka päättää.

Toisaalta alaikäisillä nuorilla ei ole edes mahdollisuutta valita osallistua hankkeeseen ilman aikuista yhteyshenkilöä, koska täysi-ikäinen yhteyshenkilö on hankkeeseen osallistumisen edellytys. Täysin omaehtoinen nuorten osallistuminen ei siis tämän hankkeen puitteissa ole mahdollista. Aikuiset ovat siis asettaneet jo tietynlaiset toiminnan reunaehdot nuorille jo siinä vaiheessa, kun he päättävät osallistumisestaan hankkeeseen. Tähän liittyen voidaan esittää ajatus aikuisista portinvartijoina nuoren osallistumisessa: jos aikuinen ei lähde mukaan nuorten

ideoimaan projektiin, on nuorten osallistumisen mahdollisuudet hankkeeseen evätty (vrt. Gretschel 2002, 59). Kuitenkin on hyvä korostaa, että hankkeeseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista, eikä nuorten vastauksista ilmennyt, että he olisivat kokeneet osallistumisen suhteen painostusta. Haastattelussa nuorten osallistumisen lähtökohtina näyttäytyivät olevan henkilökohtainen motivaatio ja innostus. Nuorten osallistumisväylien aikuislähtöisyyttä on kuitenkin myös kyseenalaistettu (esim. Malone & Hartung 2009, 26). Toisaalta on myös esitetty, että täysin lapsi- tai nuorilähtöiset projektit voivat kukoistaa vain, mikäli ne eivät risteä aikuisten intressien kanssa (Em., 34).

Seitsemän kahdeksasta haastateltavasta olivat kertomansa mukaan ollut aiemmin vaikuttamassa nuorten asioihin järjestetyn osallistumistoiminnan kautta. On esitetty, että osallistuvaan budjettiin osallistuvat herkemmin ne ihmiset, joilla on tietoihin ja taitoihin liittyviä valmiuksia osallistua. Tämä liittyy osaltaan myös laajempaan keskusteltuun osallistumisen kasautuvasta luonteesta (Ahonen & Rask 2019, 4). Kuitenkin osallistuvan budjetoinnin yksi yleisesti tunnistettu tavoite on tavoittaa mahdollisimman moniääninen kansalaisten joukko päättämään asioista. Ahosen ja Raskin (2019, 7) mukaan osallistuvasta budjetoinnista tulisikin tiedottaa kattavasti monipuolisesti erilaisissa tiedotuskanavissa ja siten pyrkiä tavoittamaan myös epäaktiivisemmat kansalaiset. Onkin syytä pohtia, onko Masseurista mahiksia -hankkeesta tiedotettu kattavasti ja keitä nuoria käytettyjen tiedotuskanavien avulla tavoitetaan. Useat haastateltavat nuoret kertoivat kuulleensa Masseurista mahiksia -hankkeesta aikuiselta. Tähän liittyen voidaan myös pohtia, keille nuorille aikuiset kertovat osallistumismahdollisuuksista tai keitä he kannustavat osallistumaan. On esitetty, että kun nuori on ollut jo valmiiksi mukana osallistumistoiminnassa, he kuulevat ensimmäisinä myös uusista mahdollisuuksista osallistua, mikä ruokkii osaltaan osallistumismahdollisuuksien positiivista kierrettä. (Alanko 2013, 123; Eskelinen ym. 2012, 40.) Myös tässä yhteydessä aikuiset voidaan nähdä portinvartijoina, jotka sulkevat ja avaavat osallistumisen ovia valitessaan keille nuorille he kertovat erilaisista mahdollisuuksista. Tämä lisää nuorten välistä eriarvoisuutta sekä kasvattaa polarisoitumisen vaaraa osallistumisen kentällä (Eskelinen ym. 2012, 40).

Tulosten valossa nuorten toimijuus rakentuu aikuisten ja nuorten välisessä vuorovaikutuksessa moninaisesti. Aikuisten toiminta näyttäytyy nuorten toimijuutta mahdollistavana ja vahvistavana, mutta myös heidän toimijuuttansa rajoittavana. Aikuisten ja nuorten välisiä vuorovaikutussuhteita voidaankin summata toteamalla, että nuorten toimijuuden vahvistaminen on tiiviisti yhteydessä sukupolvien väliseen suhteeseen ja siihen, miten nuorten paikka tässä suhteessa ymmärretään (vrt. Satka & Moilanen 2004, 143). Tarkasteltaessa aikuisten ja nuorten välisiä

vuorovaikutussuhteita, on kuitenkin huomioitava, ettei aikuiset ole ainoita vallankäyttäjiä näissä kohtaamisissa. Myös nuoret käyttävät valtaa kritisoidessaan, kyseenalaistaessaan, haastaessaan tai kokonaan hyllyttäessään aikuisten esittämiä näkemyksiä (Alanko 2013, 140; Kiili 2006, 62).

5.2 Toimijuuden rakentuminen paikallisyhteisön vuorovaikutussuhteissa

Nuorten toimijuus näyttäytyy analyysin myötä olevan myös paikallisissa vuorovaikutussuhteissa rakentuvaa. Näillä paikallisilla suhteilla tarkoitan nuorten suhteita omassa paikallisyhteisössä. Toimijuuteen vaikuttavat tekijät rakentuivat suhteissa kahdella tavalla: ensinnäkin suhteessa paikallisyhteisöön, jolloin paikallisyhteisö näyttäytyi nuorille tärkeänä ja merkityksellisenä paikkana, johon *haluttiin* vaikuttaa. Toiseksi nuorten toimijuus rakentui vertaisten välisissä vuorovaikutussuhteissa: paikallisyhteisön vertaisilta saadut reaktiot ja palautteet näyttävät peilautuvan nuorten käsitykseen itsestään toimijana.

5.2.1 Suhde paikallisyhteisöön toimijuuden perustana

Masseista mahiksia -hankkeessa nuorten projektit perustuvat nuorten omiin ideoihin ja lähtevät liikkeelle paikallisista tarpeista. Nuoret osallistuvat osallistuvan budjetoinnin hankkeeseen lähtökohtaisesti siis valmiiksi mietityn, oman aloitteensa kanssa, jonka kautta heidän subjektiviteettinsa pääsee toteutumaan arendtlaista (Arendt 2002) toimijuuskäsitystä mukaillen. Nuorten omat ideat vaikuttamisen lähtökohtana voidaan siten katsoa olevan merkittävä lähtökohta toimijuuden rakentumiselle. Tätä voidaan verrata tilanteisiin, jossa nuoret pääsevät vaikuttamaan esimerkiksi aikuisten ennalta määrittelemiin asioihin. Otetaan esimerkki: koulun työntekijät ovat päättäneet, että koulussa järjestetään musiikkitapahtuma nuorille. Tämän jälkeen nuorilta kysytään, keitä he haluaisivat esiintyjiksi tapahtumaan. Tässä esimerkissä nuorten oma valta määrittellä ajanviettopojojaan on huomattavasta kapeampi, kuin mikäli he saisivat itse lähtökohtaisesti määrittellä mielekkäät tavat ajanviettolleen. Sen lisäksi, että paikallisyhteisö nähdään aloitteiden kautta kohteena, johon halutaan vaikuttaa, korostui paikallisyhteisön merkittävyys myös muilla tavoin.

Osallistuva budjetointi on vaikuttamistapana hyvin paikallinen, mikä tuo vaikuttamisen seurauksena syntyneet lopputulokset nuorten omaan arkielämään ja arkisiin toimintaympäristöihin

kuten kouluun tai naapurustoon. Paikallisyhteisön merkitystä nuorten toimijuuden toteuttamisen ympäristönä voidaan painottaa erityisesti siksi, että useissa tutkimuksissa lasten ja nuorten lähiympäristöä on korostettu tärkeänä tekijänä hyvinvoinnissa (Bäcklund & Kallio 2012). Paikallisyhteisön merkitys vaikuttamisen ympäristönä ja kohteena on oleellinen myös siksi, koska monet institutionalisoituneet osallistumisen tavat ovat alaikäisiltä nuorilta vielä poissuljettuja. Näin ollen oma paikallisyhteisö näyttäytyy erityisesti nuorille merkityksellisenä toiminnan ympäristönä: myös tämän tutkielman aineistossa oma paikallisyhteisö vaikutti olevan nuorille hyvin merkityksellinen ja tärkeä.

Nuorten osallistumisen seurauksena syntyvät, näkyvät ja konkreettiset lopputulokset eivät ole itsestäänselvyys: vaikka nuoria usein kuullaan paikallisyhteisön päätöksiin liittyen, eivät nuoret useinkaan saa edes tietää näkemystensä vaikutusta tehtyihin päätöksiin (Taylor & Percy-Smith 2008, 383; Kiili 2006, 98). Yksi osallistuvan budjetoinnin toimintatavan vahvuuksista voidaankin katsoa olevan vaikutusten näkeminen osallistujan välittömässä läheisyydessä, kuten esimerkiksi omassa naapurustossa tai koulussa. Nämä paikallisesti näkyvät seuraukset resonoivat positiivisesti myös tämän tutkielman haastateltavien nuorten kokemuksissa.

Haastattelija: Mitä jos mietitään tälleen yhteenvetävästi, niin mitä sä sanoisit, että mikä oli paras juttu tässä osallistumisessa?

H8: No, että ku siihen käytti aikaa, niin sit siit myös tavallaan sai jotain takasi.

Edellä olevassa otteessa haastateltava 8 kertoo, että parasta osallistumisessa oli se, että siitä ”sai jotain takasi”. Kun vaikuttamisen seuraukset tulevat näkyviksi omassa paikallisyhteisössä, näyttäytyy myös osallistuminen merkityksellisenä ja kannattavana. Osallistumisen vaikutusten näkemisellä omassa arkiympäristössä on sanottu olevan yhteys valtaistumisen (*empowerment*) kokemukseen (Wampler 2007, 41). Valtaistumisen kokemuksella on suuri merkitys siihen, millaisena nuoret näkevät vaikutusvaltansa. Seuraavassa otteessa haastateltava kuvaa omaa tunnettaan siitä, että on vaikuttanut paikallisyhteisönsä elämään:

H4: Joo. Tää oli mun eka kerta ku mää pääsin vaikuttaan tällä tavalla, tai et tälle et ku pääsin Masseista mahiksiin niin kyl tuli semmonen olo et niinku whoa,

mä tein jotain, et mä tein esim meidän kouluu varten jotain, me haettiin rahaa, et me voidaan pitää jotain hauskaa meidän koululle, tuli semmonen olo.

Otteesta heijastuu nuoren ylpeys siitä, että on vaikuttanut oman yhteisönsä asioihin; hän on päässyt järjestämään jotakin hauskaa tekemistä oman koulunsa oppilaille. Paikallisyhteisö näyttäytyi nuorten vastauksissa merkityksellisenä ja tärkeänä. Nuorten toimijuuden onkin esitetty olevan yhä paikallisesti kytkeytyvää, vaikka elämmekin hyvinkin liikkuvassa, globalisoituvassa maailmassa. Paikalliset mikroalueet (*micro-territories*) kuten koti, kaveriporukat, koulu ja naapurusto ovat ympäristöjä, joissa nuoret toimivat. (Harris & Wyn 2009, 327.) Yhteisöllisyys ja sen edistäminen heijastuivat nuorten vastauksissa myös tärkeänä, abstraktimpana päämääränä konkreettisen lopputuloksen (esimerkiksi tapahtuman) lisäksi. Monet haastateltavista korostivat oman paikallisyhteisön yhteisöllisyyden vahvistamista osallistumisen motivaationa.

H2: No siis varmaan positiivinen on ainakin se, et mä ainakin odotan tosi paljon sitä (tapahtumaa) sit ku me saadaan se toteutettua, että varmaan pääsee sinne osallistumaan, se kuulostaa tosi kivalta. Ja tota, sit se, niinku yleisesti kivaa et me saadaan yhdessä koulun kanssa tehtyä jotain.

Hankkeeseen osallistuneet nuoret kertoivat kokemukseen liittyneen myös epävarmuuden tunteita, jotka liittyivät useimmiten koronaepidemian myötä tulleisiin rajoituksiin, peruutuksiin ja lykkääntymisiin. Epävarmuutta tunnettiin esimerkiksi siitä, voidaanko suunniteltua ja kovasti odotettua tapahtumaa järjestää. Toisaalta Masseista mahiksia -hankkeeseen osallistuminen ja sitä kautta esimerkiksi tapahtuman järjestäminen näyttäytyivät useissa nuorten esimerkeissä piristävänä valopilkkana koronaepidemian keskellä: osallistumisen myötä järjestettävät projektit näyttäytyivät erityisen tärkeinä juuri koronaepidemian aikana, koska nuorten kertoman mukaan esimerkiksi joitain tapahtumia ei ollut epidemian vuoksi voitu järjestää. Yhdessä tekeminen ja yhteisöllisyyden edistäminen vaikuttivat olevan nuorille erityisen tärkeitä asioita koronaepidemian vuoksi.

H1: - - Just se, että on ollu vaa kiva tehdä tämmönen päivä, mihin pääsee osallistumaan paljo porukkaa ja toivon että tää olis semmonen kiva piristys sinne

kevääseen, kun on kokeet ohi ja kesäloma häämöttää. Että tää ois tämmönen kiva tapahtuma monelle ja tulis semmosta hyvää fiilistä, ja näin koronankin keskellä saatais luotua vielä vähä semmosta yhteishenkeä - -.

H2: No siis onhan se aina niinkun tärkeätä tuoda niinkun koulua, saada sitä yhteisöllisyyttä tehtyä.

Yhteisöllisyyden merkitys tulee näkyväksi useiden nuorten vastauksissa. Useat haastateltavat nuoret kertoivat yhteisöllisyyden kasvattamisen olevan joko syy osallistumiselle tai toivottu seuraus osallistumisesta. Yhteisöllisyyden lisääminen ja yhdessä tekeminen nähtiin erityisen tärkeänä juuri koronaepidemian aikana. Oman paikallisyhteisön yhteisöllisyys oli hyvin keskeisessä asemassa nuorten vastauksissa.

H5: Mää tykkäsin varmaan eniten siitä justiinsa että sai suunnitella jotain uutta ja kehittää jotain, mikä vois niinku piristää muita niin, se oli mun mielestä ehkä parasta. Ja et meki päästiin niinku toteuttaa meidän ideoita niin, se oli aika, varmaan kivointa tässä.

Masseista mahiksia -hankkeeseen osallistutaan toimintarahaa hakevana ryhmänä, mikä korostaa nuorten yhteistoimintaa tietyn päämäärän eteen. Nuoret myös pyrkivät vaikuttamaan yhteistoiminnallaan muiden nuorten elämään. Osallistuvan budjetoinnin onkin esitetty parantavan asukkaiden me-henkeä (Ahonen & Rask 2019, 3). Useat haastateltavat korostivat ryhmätyötä hankkeeseen osallistumisen yhtenä positiivisena puolena. Nuoret useimmiten viittasivat kokemuksiinsa *me*-muodossa. Myös paikallisyhteisöön viitattiin usein *meinä*. Tässä yhteydessä onkin hyvä tuoda esille osallistumisen moninainen luonne siinä mielessä, ettei osallistumisen tarvitse aina olla osallistujien mielestä vaikuttavaa, vaan osallistuminen voi saada merkityksensä jo vuorovaikutussuhteissa toimimisesta sekä yhteisöllisyyden kokemuksesta (Alanko 2013, 165—166).

Havaintoni nuorten toimijuuden paikallisuudesta nivoutuvat yhteen ajatuksiin eletystä kansalaisuudesta (*lived citizenship*) nuorten toimijuuden perustana (esim. Kallio ym. 2015; Baraldi

& Cockburn 2018). Eletty kansalaisuus korostaa nuorten toimijuuden arkipoliittista luonnetta. Eletyn kansalaisuuden näkökulma voidaan nähdä pohjautuvan arendtlaiseen näkemykseen, joka korostaa samaan aikaan yhdenvertaista ihmisyyttä, inhimillisiä toimijuuden kapasiteetteja, ja näihin perustuvia mahdollisuuksia esittää myös erilaisia ja eriäviä mielipiteitä julkisessa sfäärissä (Kallio 2018, 167). Eletyn kansalaisuuden näkökulma painottaa nuorten kokemuksellisen elämän yhteen kietoutumista osallistumiseen.

Nuorten toimijuus rakentuu osallistuvan budjetoinnin kehyksessä siis läheisissä suhteissa paikallisyhteisöön. Näen nämä paikallisyhteisön ja nuorten väliset vuorovaikutussuhteet suhteina, jotka ovat kehittyneet nuorten omien kokemusten ja elämysmaailmojen kautta. Tämän takia paikallisyhteisö nähdään merkityksellisenä vaikuttamisen kohteena. Korostan myös sitä, että vaikka tarkastelen vuorovaikutussuhdetta nuoren ja paikallisyhteisön välisenä, olennaista suhteen rakentumisessa on myös se, että nuori asemoi myös itsensä osaksi tätä yhteisöä. Toimijuuden paikallinen tarkastelu painottaa nuorten sijaintia erilaisissa sosiaalisissa ja institutionaalisissa suhteissa *tässä hetkessä*. Se korostaa myös sitä, miksi nuorten osallistumista on merkityksellistä tarkastella toimijuuden kautta.

5.2.2 Vertaisten vuorovaikutussuhteet nuorten toimijuuden peilikuvana

Analyysini perusteella näen nuorten toimijuuden rakentuvan myös vertaisten välisissä vuorovaikutussuhteissa. Tulkintani mukaan nuorten käsitys omasta toimijuudestaan peilautuu vasten vertaistensa reaktioita. Monet nuorista esittivät vertaisryhmän reaktion ja palautteen tärkeänä osallistumiseen liittyvänä asiana.

H5: Nii et tää niinku sillee on todennäköisesti merkityksellinen aika monelle muullekin. Se on sillee, mulle tärkeetä et muutkin on ilosia asiasta.

”Merkityksellisiltä toisilta” saatu palaute ja heidän suhtautumisensa vaikuttavat nuoren identiteetin muovautumiseen, joko identiteettiä uudelleenrakentaen tai vanhaa ylläpitäen (Korkiamäki ym. 2016, 18). Tässä tapauksessa merkitykselliset toiset ovat nuoren vertaisia paikallisyhteisön kehyksissä, joiden keskuudessa nuorella on myös tunnustetuksi tulemisen tarve. Kun vertaiset nuoret näkevät osallistuvan nuoren ajatukset ja ideat sellaisina, kun hän haluaa

niiden tulevan nähdä ja kuulla, vaikuttaa se nuoren käsitykseen itsestään toimijana sitä vahvistaen.

H1: Joo, se on se mitä ite oottaa että no mitä nyt on, et oliko tää kiva juttu ja. Että mitä ois ehkä toivonut lisää, et jos tullaan joskus toistekin järjestämään tällönnen tai ja että mitkä asiat oli hyvin ja et tällönnä. Rehellistä palautetta, niin se on kyllä, mielenkiinnolla odotan niin risuja kuin ruusujakin. Että, mikä oli semmonen yleisfiliis mikä jäi et kannattiko tehdä. Mut kyl mä uskon että tää niinku on, on kannattava tehdä, mut on se tosi kiva kuulla myös oppilaiden henkilökohtaista palautetta.

Tässä kulminoituu tunnustamisen ydinajatus; kohtaavatko merkitykselliset toiset nuoren sellaisena, kuin hän haluaa itsensä kohdattavan, vai ehdottavatko toiset nuorelle jatkuvasti rajoituttua tai jollain tavalla vääristynyttä käsitystä itsestään. Seuraavassa otteessa vertaisilta saatu negatiivinen palaute onkin vaikuttanut käänteisesti nuorten kokemukseen projektistaan:

H7: Ne ei osaa niinku kunnioittaa et joku ois niinku laittanu tähän niinku paljon aikaa.

H6: Nii esim meillekki ollaan niinku oikeesti sanottu vastaan aika paljon ja tälleen, miks me tehään tätä, tää on niin tylsää, niinku, jätetään tää koko juttu pois, ei tää oo kivaa, näin. Et me ollaan kuiteski niinku, me ollaan vaan tehty, niinku miks meidän pitäis kuunnella joitain ihmisii sen jälkeen kun me ollaan niinku työskennelly näin paljon.

H6: Koska me ei haluttu, et kukaa vaikuttais negatiivisesti meidän tähän projektiin.

H7: Nii et, kyl jossain vaihees vähän motivaatio meni, kuiteski mut.

H6: Mut me selvittiin.

Otteessa nuoret kuvaavat kuinka vertaisilta saatu palaute on vaikuttanut suoraan heidän omaan motivaatioonsa toimia projektissa. Nuorten mielestä projektiin käytettyä aikaa ja työtä tulisi kunnioittaa – vaikuttaminen nähdään siis asiana, jonka tulisi nauttia tietynlaista arvostusta myös vertaisten toimesta. Tässä esimerkissä heidän oma aloitteensa ei ole saanut arvostusta, jota nuoret olisivat kaivanneet. Tuon tässä yhteydessä jälleen esille Hannah Arendtin näkemykseen perustuvan toimijuuskuvan: Arendtin (2002) mukaan se, *kuka* olemme, todellistuu puheessamme, eli esitettyjen mielipiteiden ja näkemysten kautta. Tässä esimerkissä vertaiset eivät kohtaa nuoria sellaisena, keinä he haluaisivat tulla kohdattavaksi.

Esimerkki voidaan liittää myös tunnustusteoreetikon Axel Honnethin (1995) ajatukseen vastavuoroisesta solidaarisuudesta: nuoret pyrkivät vaikuttamaan yhteisönsä elämään positiivisesti, ja he odottavat yhteisöltään myös positiivista vastaanottoa, arvostusta ja kunnioitusta. Vuorovaikutussuhteen pitäisi siis perustua symmetriseen arvostukseen osapuolten välillä (Thomas 2012, 457). Myöhemmin haastattelussa samat nuoret kertovat kuitenkin saaneensa projektin myöhemmässä vaiheessa pääosin vain hyvää palautetta projektistaan.

Nuorten osallistuminen Masseurista mahiksia -hankkeeseen toteutui siis ryhmämuotoisesti: hankkeeseen osallistuttiin vähintään kolmesta nuoresta koostuvissa ryhmissä. Mahdollisuus osallistua hankkeeseen ryhmän kanssa avaa siis oven toimijuuden kentälle. Tämä tarkoittaa käänteisesti sitä, että yksittäisen nuoren osallistuminen hankkeeseen ei ole mahdollista. Näin ollen Masseurista mahiksia -hanke tarjoaakin vaikuttamismahdollisuuden ensisijaisesti nuorille, jotka ovat osana erilaisia yhteenliittymiä (esim. kaveriporukat, harrastusryhmä, oppilaskunta).

Aineiston perusteella myös osallistuneista nuorista koostuneen ryhmän sisäiset vuorovaikutussuhteet näyttäytyivät aineiston perusteella tasavertaisina. Ryhmän sisällä oli nuorten mukaan helppo ilmaista oma mielipide: myös nuorten keskinäinen ryhmätoiminta voidaan nähdä tilana, johon nuoret tuovat omat aloitteensa. Haastateltavat kertoivat, että nuorten kesken tehtävät jakautuivat tasavertaisesti: tehtävät joko jaettiin tasan nuorten kesken, tai vaihtoehtoisesti toiminta eteni nuorten kesken itseohjautuvasti. Näissä tapauksissa erilliselle tehtävänjaolle ei nähty olevan tarvetta. Nuorten ryhmän sisäinen ryhmätoiminta näyttäytyi tasavertaisena, neuvottelunomaisena toiminnan tilana, jossa oli helppo ilmaista omat mielipiteet.

Projektien yhtenä onnistumisen mittarina nähtiin vertaisten suhtautuminen, reaktiot ja palautteet projektiin liittyen. Vertaisilta saatu, nuorten omassa välittömässä arkiympäristössä näkyvä positiivinen palaute voidaan siten nähdä nuorten toimijuutta vahvistavana tekijänä Masseurista

mahiksia -hankkeen kehityksessä. Toisaalta vertaisten negatiiviset reaktiot näyttivät vaikuttavan joidenkin nuorten toimintaan projektin puitteissa myös toimijuutta heikentäen.

Toimijuuden vahva paikallinen kytkeytyminen on tulkittavissa nuorten vastauksista. Nämä havainnot painottavat nuorten halua vaikuttaa asioihin erityisesti *eletyn kansalaisuuden* perustana (esim. Kallio ym. 2015; Baraldi & Cockburn 2018) ajatusten mukaisesti: toimijuus rakentuu arkisissa ja toimijoille läheisissä vuorovaikutussuhteissa.

5.3 ”Nuoretki pystyy vaikuttaa” – nyt ja tulevaisuudessa

Olen edellä kuvannut nuorten toimijuuden muotoutumiseen vaikuttavia, vuorovaikutussuhteissa todellistuvia tekijöitä. Tässä kappaleessa esitän synteesini siitä, millaisena nuorten toimijuus näyttääytyy Masseista mahiksia -hankkeessa. Synteesillä viitataan analyysiin perustuvaan kokonaisnäkemykseen, joka kuvaa, millaisena nuorten toimijuus näyttääytyy osallistuvan budjetoinnin hankkeen kehityksessä. Tarkastelen toimijuutta Hannah Arendtin (2002) näkemyksiin peilaten.

Kokonaisnäkemykseni mukaan nuorten toimijuus näyttääytyy toteutuvan suhteellisen vankasti Masseista mahiksia -hankkeen kehityksessä. Perustan näkemykseni siihen, että nuoret kertoivat pystyvänsä tuomaan mielipiteitään kuuluville niin omassa paikallisyhteisössä, aikuisten ja nuorten välisissä kohtaamisissa, sekä nuorten keskinäisessä toiminnassa. Lisäksi toiminta näyttää perustuvan vapaaehtoisuuteen⁵, mikä tulee näkyväksi nuorten omista tarpeista lähtevistä aloitteista ja sitä kautta hankkeeseen osallistumisesta. Nuoret uskovat omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa.

Vaikka nuorten toimijuutta muotoilevatkin vuorovaikutussuhteissa todellistuvat tekijät prosessin eri vaiheissa, saavat nuoret äänensä kuuluviin aloitteidensa muodossa. Esitetyt ideat ja aloitteet näyttävät pääasiallisesti edustavan nuorten omia näkemyksiä, vaikka aikuisten mielipiteet ovat osittain vaikuttaneet projektiin (esimerkiksi tapahtumapaikan suhteen) prosessin eri vaiheissa. Mitkään vuorovaikutussuhteet eivät kuitenkaan näyttäydy nuorten ääniä kokonaan tukahduttavina, ja nuorten alkuperäiset aloitteet ovat pysyneet sisällöllisesti verrattain

---

⁵ Toisaalta on myös esitetty, että esimerkiksi aikuisten tarjotessa mahdollisuutta osallistua, tästä mahdollisuudesta ei välttämättä uskalleta kieltäytyä (Stenvall 2018, 34). Tällöin mahdollisuus kieltäytyä on vain näennäinen.

samanlaisina alusta lähtien. Kuitenkin etenkin käytännön järjestelyihin prosessin aikana ovat vaikuttaneet aikuisten näkemykset.

Kaikki nuoret, joita haastattelin, olivat toteuttamassa projektia kouluyhteisölleen. Tämän takia he tekivät paljon yhteistyötä opettajien kanssa. Otaksun erityisesti koulumaailmaan liittyvän, vuorovaikutus- ja toimintamallien vahvan hierarkkisuuden vaikuttavan nuorten toimijuuteen sitä jokseenkin kaventavasti. Aloinkin pohtimaan, millaisena nuorten toimijuus olisi rakentunut koulumaailman ulkopuolella, ja olisiko aikuisten ja nuorten välinen hierarkia silloin näyttäytynyt yhtä vahvana. Toisaalta on myös huomioitava, että Masseista mahiksia -hankkeen puiteissa nuorille tarjoutui joissain yhteyksissä mahdollisuus näiden hierarkioiden kyseenalaistamiseen ja haastamiseen; toisaalta huomionarvoista on myös se, että joissain tilanteissa aikuisten näkemyksiä ei kyseenalaistettu ollenkaan, vaan aikuisten näkemys ensisijaisena vaihtoehtona näytettiin kuin oikeutettuna.

Nuoret uskoivat vankasti omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa: he näkivät sekä itsensä että muut nuoret toimijoina, joilla on mahdollisuus vaikuttaa. Toimijuus voidaan nähdä nuoren omaehtoisena toimintana ja mukanaolona, mutta toiminnan lisäksi toimijuuteen liittyvät myös nuoren omat kokemukset ja käsitykset toimimisen vaikutuksien ja mahdollisuuksien tunnistamisesta (Stenvall 2018, 55). Seuraavassa haastatteluotteessa nuori kertoo uskovansa nuorten vaikutusvaltaan:

H8: No mun mielest just se, et nuoretki pystyy vaikuttaa. Ja mun mielest toi on tosi hyvä, se kannustaa et, jos sä vaan uskallat lähtee tommoseen mukaan niin siit voi oikeesti olla niinku, ei oo mikään et koulu saa vaikka diplomin jostain asiasta tai tämmöstä, vaan se on ihan oikeesti, tyhmä sanoa että hyvä että se on oikeesti rahaa, mutta siis, mä en tarkota et, ku eihän siit itte saa rahaa, vaan se et, mitä sillä rahaa sitten saa tehtyä.

Edellä olevassa esimerkissä on havaittavissa aikuisten ja nuorten välille tehtyjä hiljaisia eron- tekoja. ”Nuoretki pystyy vaikuttaa”. Vastaus heijastelee nuorten näkemyksiä aikuisten oletetuista käsityksistä siitä, mihin nuoret pystyvät. Masseista mahiksia -hanke näyttää tässä vastauksessa olevan paikka, jossa nuoret voivat todistaa omaa pystyvyyttään ja kyvykkyyttään vaikuttaa: nuoretkin pystyvät vaikuttamaan, mikäli heille vain annetaan tilaisuus. Tässä

esimerkissä nuori osallistuu siten myös itse aktiivisesti toimijuutensa määrittelyyn. Haastatteluteksteistä on myös tulkittavissa, että osallistumisella nähdään olevan aito vaikutus: osallistumisen avulla saadaan rahaa, joka toimii konkreettisenä resurssina yhteisöä hyödyttävälle projektille. Tätä ajatusta nuori teroittaa sanomalla ”ei oo mikään et koulu saa vaikka diplomin”.

Osallistuva budjetointi on tarjonnut nuorille areenan tuoda omat aloitteet ja mielipiteet julkisiksi, lisäksi se on tarjonnut nuorille kokemuksen vaikuttamisesta. Aineistosta välittyy etenkin mielipiteen ilmaisemisen ja kuulluksi tulemisen kokemus ja sen merkittävyys.

H5: Ja sillee että. Miks, miten, milloin. Nii se oli mun mielest ehkä parasta, että pystyi tuomaan omia ideoita muittenki kuulolle kuin niitten omien kavereitten ja että, sai myös palautetta ja kysymyksiä sillee, heti kun oli se livekeskustelu niin, tai se esitys nii sitte sai heti kuulla vähän et mitä mieltä ne oli ja kyseli siinä että, se oli tosi opettavaista.

Edellä olevassa otteessa mielipiteen ilmaiseminen ja siitä saatu palaute olivat haastateltavan nuoren mukaan parasta osallistumisessa. Masseista mahiksia -hankkeessa vaikuttamisen ydinidea perustuu nuorten omien aloitteiden, ideoiden ja näkemysten julkittamiseen; tämä on omiaan vahvistamaan nuoren näkemystä omasta pystyvyydestään vaikuttaa. Masseista mahiksia -hanke tarjoaa osallistumisväylän, jonka kautta aloitteet voidaan tuoda julkisiksi. Osallistumisesta saatu palaute ja myönnetty toimintaraha toimivat vastauksena nuoren äänille - heitä on kuultu.

Haastateltavien vastauksissa näkyvät uskomukset omasta pystyvyydestään vaikuttaa, mikä korostaa toimijuuden tulevaisuusorientoitunutta perspektiiviä. Nämä pystyvyyssuskomukset korostavat toimijuutta tässä hetkessä mutta myös reflektoi niitä mahdollisuuksia, mitkä ovat nuoren käsityksen mukaan hänen ulottuvissaan tulevaisuudessa.

Haastattelija: Mitäs tavoitteita te halusitte saavuttaa osallistumalla tähän hankkeeseen? Osaatteko sanoa?

H6: Tuottaa paljon monipuolisia taitoja tulevaisuuteen, et osaa niinku hakee jotain asiaa ja olla kärsivällinen, ja et on joku idea mistä alottaa ja olla rohkee. Tehä jotain asioita sen eteen.

H7: Nii, et jos oikeest haluu eikä oota et joku muu tekis sen. Tekee ite alotteen.

H6: Ja myöhemmin sit näät ne lopputulokset.

Kaikki haastateltavista olivat valmiita osallistumaan uudelleen myös tulevaisuudessa Masseista mahiksia -hankkeeseen, mikä kertoo osaltaan siitä, että nuoret uskovat vaikuttamismahdollisuuksiinsa myös tulevaisuudessa. Tulevaisuusperspektiivi heijastuu nuorten näkemyksissä myös niissä vastauksissa, joissa he korostavat Masseista mahiksia -hankkeessa opittujen taitojen merkitystä ja hyötyä myös tulevaisuuden vaikuttamisen kannalta. Nuoret kertovat oppineensa esimerkiksi suunnittelua, tapahtuman järjestämistä, ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä oman idean tai näkemyksen perustelua.

H3: Et niinku, nyt kun sen on tehny kerran nii sit pystyy tehä tekeen sen uudestaan.

Haastattelija: Nii.

H3: Ja voi tehdä sen ehkä paremminkin.

Osallistuvan budjetoinnin hankkeeseen osallistumisen kokemuksesta heijastuvat tulevaisuusorientoituneet näkemykset ovat erityisen tärkeitä nuorten toimijuuden ylläpidon ja vahvistamisen näkökulmasta: sen lisäksi, että osallistumisen nähdään olevan tärkeää tässä ja nyt, sillä voidaan katsoa olevan myös kauaskantoisempia vaikutuksia. Nuorten näkemyksiä osallistumisesta ja vaikuttamisesta sävyttivät myös vahvasti individualistiset toimijuuskäsitykset, jossa vaikuttaminen nähdään mahdollisena, mikäli nuori niin vain itse valitsee tehdä.

Osallistuvan budjetoinnin hankemuotoista toimintamallia on kuitenkin myös kritisoitu juuri siitä, että osallistuminen on projektiluontoista (Ahonen & Rask 2019, 14). Tämän takia myös toimijuuden voidaan katsoa olevan hyvin paikallista ja projektiin sidottua. Toimijuus saattaa näyttäytyä hyvinkin vahvana osallistuvan budjetoinnin kehyksessä, mutta pitkällä aikavälillä

tai muissa osallistumisrakenteissa tilanne voi olla hyvinkin erilainen. Tämä havainto kirkastaa tutkielmani tulosta toimijuuden rakentumisesta paikallisyhteisön vuorovaikutussuhteisiin kytkeytyen.

Nuorten toimijuus näyttäytyy kokonaisuudessaan Masseista mahiksia -hankkeen kehyksessä rakentuvan verrattain vahvasti. Tunnustetuksi tuleminen, sekä aikuisten antama käytännön apu ja tuki edesauttavat toimijuuden rakentumista. Sen rajoja kuitenkin raamittavat aikuisten ja nuorten väliset vuorovaikutussuhteet ja näissä suhteissa heijastuvat sosiaaliset järjestykset. Perustan nuorten toimijuudelle näyttää antavan paikallisyhteisöön kytkeytyvä vuorovaikutussuhde. Nuoret ilmaisevat omaa toimijuuttaan verrattain vahvasti ja uskovat omiin sekä muiden nuorten vaikuttamismahdollisuuksiin.

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa vedän yhteen tutkimukseni keskeiset tulokset sekä esittelen johtopäätökset. Vastataan tutkimustulosteni avulla asettamiini tutkimuskysymyksiin:

1. *Mitkä tekijät vaikuttavat nuorten toimijuuden rakentumiseen Masseista mahiksia -hankkeessa?*
2. *Millaisena nuorten toimijuus näyttäytyy Masseista mahiksia -hankkeessa?*

Vastaan tutkimuskysymykseen ensinnä erittelemällä niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat nuorten toimijuuden muotoutumiseen. Tämän jälkeen esitän analyysin pohjalta synteesin, joka kuvaa kokonaisnäkemystäni nuorten toimijuuden rakentumisesta Masseista mahiksia -hankkeessa. Pohdin tutkimustulosteni merkittävyyttä sekä sitä, miten ne asemoituvat tutkimuskentälle.

Tässä tutkielmassa olen pyrkinyt valottamaan, miten nuorten toimijuus on rakentunut Masseista mahiksia -osallistuvan budjetoinnin hankkeessa. Tavoitteenani on ollut nuorten kokemusten avulla selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat heidän toimijuutensa muotoutumiseen Masseista mahiksia -hankkeessa. Nuorten toimijuutta on tässä tutkielmassa tarkasteltu Hannah Arendtin (2002) näkemyksiin nojautuen. Toimijuus on siten nähty erityisesti yksilön mahdollisuutena tuoda itselleen tärkeitä mielipiteitä ja aloitteita julkiseen tilaan: toiminta edellyttää julkista tilaa toteutuakseen. Arendtin näkemyksen mukaan julkinen tila tarkoittaa siis ihmisten järjestäytymistä, joka toteutuu yksilöiden välisen toiminnan sekä puheen kautta. Toimijuus on nähty siten erityisesti ihmisten keskinäisissä vuorovaikutussuhteissa todellistuvana.

Analyysini myötä näen nuorten toimijuuden muotoutuvan erityisesti aikuisten ja nuorten välisissä vuorovaikutussuhteissa sekä paikallisyhteisön vuorovaikutussuhteissa. Olen summannut taulukossa 1 analyysini perusteella tekijöitä, jotka näen nuorten toimijuutta rajoittavina tai toimijuutta tukevinä näissä vuorovaikutussuhteissa. Nuoren toimijuuteen voi siis samanaikaisesti vaikuttaa useatkin eri tekijät, jotka muotoilevat nuoren toimintaa osallistumisprosessin eri vaiheissa. On myös huomioitava, että kaikki tekijät eivät ole vaikuttaneet jokaisen nuoren kokemukseen; yhtäältä myös tekijät ovat voineet vaikuttaa toisen kokemukseen vahvemmin, kun taas toisen kokemukseen heikommin.

Taulukko 1. Yhteenveto nuorten toimijuuden rakentumiseen vaikuttavista tekijöistä Masseista mahiksia -hankkeessa.

	Toimijuutta rajoittavat tekijät	Toimijuutta tukevat tekijät
Aikuisten ja nuorten välinen vuorovaikutus	Ristiriitaiset näkemykset nuorten ja aikuisten tehtävistä, hierarkkisuus, aikuisten valta määrittellä osallistumisesta	Nuorten tukeminen emotionaalisesti ja käytännön asioissa, vastuun ja vallan jakaminen, tasa-vertainen dialogi, yhteyshenkilö osallistumisen edellytyksenä
Vuorovaikutus paikallisyhteisössä	Vertaisten negatiiviset reaktiot	Vertaisten myönteiset reaktiot, yhteisöllisyys, omat aloitteet, paikalliset vaikuttamisen seuraukset, mahdollisuus osallistua osana ryhmää

Kuten taulukosta 1 on luettavissa, aikuisten ja nuorten välistä vuorovaikutus on monella tapaa jännitteistä. Aikuisten ja nuorten välisessä vuorovaikutuksessa toisaalta neuvotellaan vastuusta ja vallasta; toisaalta sitä kuitenkin värittää myös erityisesti koulumaailman hierarkkiset vuorovaikutus- ja toimintamallit. Vaikka osallistuvan budjetoinnin hanke olisikin suunniteltu nuorten toimijuutta vahvistamaan, heijastuvat nämä koulumaailman tiukkaan iskostuneet hierarkiat käytännön toimintaan nuorten toimijuuden kenttää kaventavasti.

Aikuinen yhteyshenkilö nuorten osallistumisen edellytyksenä näkyy taulukossa kaksinaisessa roolissa toimijuutta sekä rajoittavana, että tukevana: toisaalta yhteyshenkilö mahdollistaa nuorten toimijuuden osallistuessaan hankkeeseen edellytetyn yhteyshenkilön roolissa, toisaalta aikuisella on tässä suhteessa valta määrittellä nuorten osallistumisesta ja kieltäytyessään yhteyshenkilönä toimimisesta, nuorten pääsy tälle osallistumisen areenalle on evätty.

Tutkimustulosteni valossa esitän aikuisten ja nuorten välisen tasavertaisen dialogin, *tunnustamisen*, ja yhteistyön keskeisyyttä nuorten toimijuuden tukemisessa. Aikuisten ja nuorten välinen vuorovaikutus näyttäytyi toimijuuden reunaehtoja raamittavina sekä joissain tapauksissa nuorten toimijuutta kontrolloivana. Tutkielmani tulokset aikuisten ja nuorten välisen vuorovaikutuksen osalta näyttää olevan linjassa aiemman tutkimuksen kanssa: sukupolvien väliset vuorovaikutussuhteet vaikuttavat tutkimustulosten valossa olevan merkityksellinen rakenne nuorten toimijuuden kannalta. Aikuisten ja nuorten välinen yhteistyö ja kumppanuus on avainasemassa nuorten toimijuuden tukemiselle myös muissa tutkimuksissa (esim. Augsburgin ym. 2017; Cabannes 2006; Zeldin ym. 2014). Sukupolvien välisiä riippuvuussuhteita painottamalla voimmekin rikkoa käsityksiä tai mielikuvia nuoresta toimijasta, jonka tulisi olla toimissaan täysin omaehtoinen ja itsenäinen.

Masseista mahiksia -hankkeessa nuoret pääsivät mukaan päätöksentekoon ja käyttämään valtaa. Tarkasteltaessa nuorten ja aikuisten välisiä vuorovaikutussuhteita Masseista mahiksia -osallistuvan budjetoinnin hankkeessa sekä muissa vastaavissa osallistumisrakenteissa, on näkemykseni mukaan aiheellista pohtia, keitä esitetyt ideat ja lopputulokset edustavat? Vaikka nuorten toimijuus välittyisikin näennäisen omaehtoisena ja vahvana, tulee aikuisten käyttämään valtaa ja kontrollia olla erityisen herkkä tunnistamaan myös erilaisissa, nuorten toimijuuden tukemiseen tähtäävien osallistumisväylien puitteissa. Aikuisen toiminta nuorten projekteissa vaatiikin tietynlaista tasapainottelua nuorten toimijuuden tukemisessa. Summaten voidaankin sanoa, että nuorten toimijuuden vahvistaminen vaatii aikuista toimimaan mahdollistajan, ei asiantuntijan, roolissa nuorten projekteissa (vrt. Baraldi & Cockburn 2018, 15).

Kun nuorten osallistumiseen liittyviä kysymyksiä ja haasteita pohditaan, tulee huomio kiinnittää nuorten asennoitumisen sijasta aikuisten asennoitumiseen. Miten aikuiset suhtautuvat nuorten osallistumiseen: onko kyseessä ”pakollinen paha” vai myös aikuisten silmissä merkityksellinen asia? Keitä nuoria aikuiset kannustavat osallistumaan? Ovatko aikuiset valmiita luovuttamaan nuorille valtaa ja vastuuta, ja siten tukemaan heidän toimijuuttaan projekteissa? Tunnuustavatko aikuiset nuoret kompetentteina, oman elämänsä asiantuntijoina? Aikuisten näkemykset nuorista sekä niihin kietoutuvat aikuisten roolit nuorten toimijuuden mahdollisuuksien tuki-joina tai kontrolloijina vaikuttavat olevan merkityksellisesti nuorten osallistumista muotoileva tekijä. Osallistumisväyliä sekä nuorten muita palveluita suunnitellessa olisi aiheellista pohtia mukanaolevien aikuisten asemaa näissä rakenteissa. Osallistumisväylien suunnittelussa tulisi-kin hyödyntää aikuisten ja nuorten välistä yhteistyötä. Mikäli nuorten osallistumismahdollisuuksia rakennetaan aina aikuisten lähtökohdista käsin, voi tämä vahvistaa nuorten riippuvuutta aikuisista eikä siten kehitä nuorten toimijuutta toivotulla tavalla (vrt. Percy-Smith 2010, 112).

Tutkielmani toinen tutkimustulos on nuorten toimijuuden muotoutuminen paikallisyhteisön vuorovaikutussuhteissa. Toimijuuden paikallinen rakentuminen näyttäytyy nuorten vuorovai- kutussuhteessa omaan paikallisyhteisöön sekä osana sitä. Tämä tuli näkyviin nuorten oma-aloit- teisessa halussa vaikuttaa omaan paikallisyhteisöön sekä sen asioihin ja yhteisöllisyyteen. Vuo- rovaikutussuhde paikallisyhteisöön perustuu nuorten elettyihin kokemuksiin ja myös nuoren omaan jäsenyyteen paikallisyhteisössä. Onkin esitetty, että nuorten henkilökohtaiset kokemuk- set vaikuttamisen kohteena olevista asioista vaikuttaa myönteisesti heidän kokemukseensa toi- mijuudesta asian parissa (Harris & Wyn 2009, 339). Tämä ajatus liittyy yhtäältä tutkielmassani tehtyihin havaintoihin paikallisyhteisöstä vaikuttamisen kohteena, mutta myös aiemmin

esittelemiini ajatuksiin eletystä kansalaisuudesta (esim. Baraldi & Cockburn 2019; Kallio 2018; Kallio ym. 2015). Nuorten kokemusmaailma sekä heidän yhteytensä paikallisyhteisöön resonoivat heidän toimijuuteensa rakentumiseen paikallisyhteisön kehyksissä (vrt. Wood 2010, 121). Tämä näkyi haastateltavien nuorten kertomuksissa siitä, miten oma paikallisyhteisö kuten koulu koettiin merkityksellisenä ja tärkeänä vaikuttamiskohteena: yhteisön hyvinvointiin haluttiin vaikuttaa esimerkiksi järjestämällä tapahtuma, jonka tavoitteena oli yhteisöllisyyden lisääminen.

Masseista mahiksia -hankkeessa toimintarahaa myönnettiin projekteille, joiden lähtökohtana olivat paikallisten nuorten paikalliset ja yksilölliset tarpeet. Paikallisuus onkin yksi osallistuvan budjetoinnin hyödyistä. Nuorten valta määrittellä mielekkäistä vaikuttamiskohteista paikallisesti rikkoo näkemystä nuorista homogeenisenä ryhmänä, joilla on samanlaiset kiinnostuksen kohteet ja tarpeet. Loppujen lopuksi nuoret osallistuvat ja toimivat yksilöinä erilaisilla osallistumisen areenoilla. Samaan aikaan kun nuoret on kohdattava yksilöinä, heidän osallistumisensa muodostuu myös suhteessa paikallisyhteisöön.

Tulosten valossa nuorten toimijuuteen vaikuttavat myös paikallisyhteisön vertaisten antama palaute ja reaktiot, jotka ovat omiaan joko vahvistamaan tai heikentämään nuoren toimijuutta. Vertaisten antama tunnustus näyttää toimijuutta tukevana, kun taas väärin tunnustetuksi tuleminen näyttää toimijuutta näivettävänä.

Tutkimukseni paikallisyhteisön vuorovaikutussuhteita painottavat tulokset voidaan yhdistää niihin ajatuksiin, jotka esittävät julkisen tilan muuttamista inklusiivisempaan suuntaan (esim. Cockburn 2007). Tällä viitataan siihen, että sen sijaan, että pyrkisimme saamaan nuoret soveltumaan paremmin osallistumisväyliin, osallistumisväylien tulisi soveltua paremmin nuorille. Nuorten tulisi saada halutessaan osallistua heidän arkiympäristöönsä ja arkielämäänsä liittyvään päätöksentekoon heille tärkeiden ihmisten kanssa. Tähän voidaan pyrkiä esimerkiksi kehittämällä osallistumisväyliä täysin nuorten lähtökohdista ja aloitteista käsin. Millainen olisi esimerkiksi täysin nuorten suunnittelema osallistuvan budjetoinnin hanke?

Nuorten arkielämän korostaminen osana vaikuttamista hälventää julkisen ja yksityisen sfäärin rajoja sekä näiden dikotomista vastakkainasettelua. Myös Hannah Arendt (2002) on tuonut esiin ajatuksia julkisen ja yksityisen sfäärien rajojen hälvenemisestä. Tämä on aiheutunut Arendtin mukaan modernille ajalle tyypillisestä yksilöllistymiskehityksestä, jonka myötä kodin ja yksityisen piiriin katsotuiksi kuuluneita asioita tuodaan yhä enemmän julkisen piiriin.

(Arendt 2002, 44—45.) Arendtin ajattelun voidaan katsoa yhdistyvän siis myös tässä mielessä nuorten toimijuuteen, joka ei näyttäyty yksioikoisen julkisena, vaan siihen yhdistyy myös yksityisen piirin aineksia, kuten hyvinkin yhteisöllisenä näyttäytyvät suhteet esimerkiksi koulu-yhteisössä.

Mitä nuorten toimijuudesta voidaan kertoa tämän tutkielman pohjalta? Masseurista mahiksia -hankkeeseen osallistuneiden nuorten kokemusten pohjalta voidaan esittää, että Tampereella toteutettu osallistuvan budjetoinnin toimintamalli tarjoaa ainakin lähtökohtaisesti puitteet nuorten toimijuuden toteutumiseksi. Toimijuus rakentuu hierarkkisissa vuorovaikutussuhteissa aikuisten kanssa. Vuorovaikutussuhteet ovat kuitenkin myös dynaamisia siinä mielessä, että nuorten on mahdollista haastaa ja kyseenalaistaa hierarkkisia vuorovaikutusmalleja – ne eivät ole kiiveen hakattuja. Se rakentuu myös kokemuspohjaisessa vuorovaikutussuhteessa paikallisyhteisöön, sekä vertaisten reaktioita heijastellen. Nuoret myös uskovat omiin sekä muiden nuorten vaikuttamismahdollisuuksiin nyt ja tulevaisuudessa. Masseurista mahiksia -hankkeessa toimimiseen liittyy yhtäältä nuorten toimintaa tukevia tekijöitä, mutta myös toimintaa rajoittavia tekijöitä.

Vaikka taulukossa 1 esitellyissä tekijöissä toimijuutta rajoittavasti muotoilevia tekijöitäkin on useita, näen tämän tutkielman kontekstissa nuorten toimijuuden kuitenkin rakentuvan vankasti Masseurista mahiksia -hankkeen kehityksessä. Perustelen näkemystäni sillä, että nuoret pystyivät ilmaisemaan mielipiteitään ja esittämään näkemyksiään verrattain vapaasti osallistumisprosessin aikana: nämä tekijät ovat toimijuuden toteutumisen edellytyksiä arendtlaisen toimijuuskäsityksen mukaan. Tämän lisäksi nuoret itse ilmaisivat toimijuuttaan vahvana ja myös tulevaisuuteen suuntautuneena. Tämän tutkielman tuloksia ei kuitenkaan voida sellaisenaan yleistää esimerkiksi muihin osallistumisväyliin tai edes muihin osallistuvan budjetoinnin hankkeisiin. Tutkielmani tulokset antavat kuitenkin uutta tietoa suomalaisnuorten toimijuudesta osallistuvassa budjetoinnissa ja viitteitä niistä vuorovaikutuksessa todellistuvista tekijöistä, jotka voivat vaikuttaa nuorten toimijuuden muotoutumiseen nuorille tarjotuissa palveluissa.

Kun nuorten toimijuus nähdään rakentuvan relationaalisesti (vrt. Baraldi & Cockburn 2018; 12) sekä paikallisesti (vrt. Stoecklin 2012, 446), voidaankin esittää, ettei nuorten osallistumisen kysymykset ratkea yksinkertaisesti siten esimerkiksi ”täysien” kansalaisuusosoikeuksien myöntämisellä. Kysymys on monimutkaisemmasta nuoren oikeudellisen aseman ja tosiasiallisen toimijuuden välisestä etäisyydestä. Millaiset toimet osallistumisväylissä ja laajemmin nuorille tarjotuissa palveluissa sitten tukisivat parhaalla tavalla nuorten toimijuutta? Tutkimustulosteni

valossa esitän, että nuorten osallistumisväylien suunnittelussa tulisi pyrkiä painottamaan erityisesti mahdollisuutta aikuisen ja nuorten väliseen tasavertaiseen yhteistyöhön ja dialogiin, sekä nuorten mahdollisuutta vaikuttaa paikallisyhteisöön ja osana sitä.

Masseista mahiksia -osallistuvan budjetoinnin hanke on nuorille tunnistettu ja tarjottu toiminta-areena, jolle he voivat tuoda omat ideansa, mielipiteensä ja aloitteensa. Tämä toiminta-areena tarjoaa nuorille mahdollisuuden vaikuttaa paikallisesti itselleen tärkeisiin asioihin ja itselleen tärkeiden ihmisten elämään. Toiminta-areenan tarjoaminen jo yksinään vahvistaa nuorten toimijuutta esimerkiksi kehittämällä heidän vallankäyttöään (Kiili 2006, 107). Tätä ajatusta voidaan kuitenkin täydentää tarkentamalla, että nuorille tarjottu mahdollisuus esittää ideoita ei riitä osallistumisrakenteiden perustaksi, vaan toimijuuden tukemiseksi tarvitaan myös aktiivinen aikuinen, joka tukee nuoria esittämään omia ajatuksiaan ja näkemyksiään (vrt. Gretschel 2002, 56). Niin kuin osallistumisväylien kehittämisessä, myös nuorten toimijuuden tukemisessa avainasemassa on aikuisten ja nuorten välinen yhteistyö.

7 LOPUKSI

Lopuksi reflektoin kriittisesti tutkimusprosessiani kokonaisuudessaan ja pohdin prosessiin liittyneitä haasteita. Esitän myös mahdollisia tutkimusaiheita jatkotutkimuksille.

Näkemykseni mukaan tutkimuksen metodologiset valinnat soveltuivat hyvin tutkielmani viitekehykseen ja pystyin niitä hyödyntäen vastaamaan asettamaani tutkimustehtävään. Haastattelut toivat nuorten näkemyksiä kattavasti esille, ja erityisesti parihaastatteluissa nuoret tuottivat puhetta hyvinkin laajasti ja moninaisesti, toistensa vastauksia tukien. Kun nyt jälkikäteen reflektoin toteutettua tutkimusprosessia, huomaan pohtivani, olisiko aineistosta tullut nuorten kokemuksia vieläkin syväluotaavampi, mikäli kaikki nuorten haastattelut olisi toteutettu pari- tai ryhmähaastatteluina. Näen parihaastattelut tämän tutkielman kontekstissa varsin soveltuvana haastattelumuotona nuorten haastattelemiselle.

Haastattelujen toteuttamisen aikaan suurinta osaa nuorten suunnittelemista projekteista ei ollut vielä toteutettu - projektien suunnittelu ja järjestely tosin oli jo tehty, taikka aktiivisesti käynnissä. Näin ollen yhtenä tutkielmani rajoitteena voidaankin nähdä se, että nuorten kokemukset itse projektin toteutuksesta ovat rajautuneet kokonaan tutkielmani ulkopuolelle. Voidaan pohdita, kuinka erilaisina nuorten kokemukset olisivat näyttäytyneet projektin käytännön toteuttamisen jälkeen. Millaisena nuoren toimijuus näyttäytyisi esimerkiksi silloin, jos nuoren odotukset projektista eivät kohtaisi käytännön toteutusta? Olisikin aiheellista tarkastella nuorten kokemuksia osallistuvasta budjetoinnista myös laajemmassa mittakaavassa, eli projektin toteuttamisen jälkeen niin, että nuoret pystyisivät refleктоimaan haastattelussa kokemusta kokonaisuudessaan. Masseista mahiksia -hankkeessa myös osallistuminen on projektiluontoista, mikä herättää kysymyksen nuorten toimijuudesta projektin jälkeen tai verraten muissa osallistumisväylissä. Nuorten toimijuuden rakentumisesta voitaisiin täten saada merkityksellistä tietoa myös esimerkiksi vertailevan tutkimuksen tai pitkittäistutkimuksen osana. Lisäksi osallistuvan budjetoinnin toimintamallin onnistuneisuutta olisi aiheellista tutkia syvemmin siinä mielessä, miten se tavoittaa toimintamallina sille asetetut tavoitteet nuorille suunnatuissa hankkeissa.

Kuten jo aiemmin todettua, suurin osa tähän tutkimukseen osallistuneista nuorista olivat olleet kertomansa mukaan myös aikaisemmin mukana osallistumistoiminnassa. Haastattelemiini nuoret olivat suhteellisen yksimielisiä vastauksissaan ja he kuvasivat kokemustaan hankkeessa varsin positiiviseen sävyyn. Voidaankin kysyä, valikoituivatko haastateltavikseni jo lähtökohtaisesti toimijuuttaan hyvin vahvana ilmaisevia nuoria? Nuoret ovat ilmaisseet toimijuuttaan jo

siinä mielessä, että he ovat ylipäättään osallistuneet tähän hankkeeseen, ja sen lisäksi he ovat olleet valmiita osallistumaan myös tähän tutkimukseen.

Lisääkö osallistuva budjetointi olemassaolollaan vain osallistumismahdollisuuksien kirjoa jo valmiiksi aktiivisille ja osallistuville nuorille? Yksi osallistuvaan budjetointiin liittyvä tulevaisuuden tutkimuskysymys voisikin olla, miten osallistuva budjetointi onnistuu toimintamallina tavoittamaan nuorten moniäänisyyden. Osallistumisväylän tutkiminen moniäänisyyden tavoittamisen näkökulmasta olisi tarkoituksenmukaista erityisesti siksi, koska nuorten laajalla tavoittamisella päätöksenteon kanaviin voidaan tukea nuorten yhteiskunnallista inklusiivisuutta ja rikkoa kuvaa osallistumisesta vain tietynlaisten nuorten toimintana.

Nuorten osallistumisen väylien ja toimijuutta muotoilevien tekijöiden tutkimista on aiheellista jatkaa myös tulevaisuudessa. Kun nuorten osallistumisväyliä kehitetään, vahvistetaan samalla nuorten osallisuutta yhteiskunnassamme (Kiilakoski ym. 2012, 24). Vaikka nuorten oikeus osallistua onkin periaatteellisesti taattu, olen tässä tutkielmassa osoittanut, että nuorten mielipiteiden ilmaisemiseen liittyy monenlaisia nuorten sosiaaliin ja yhteiskunnallisiin asemointeihin kytkeytyviä jännitteitä. Nuorten osallistumisen tukeminen on merkityksellistä sekä nuoren yksilöllisen toimijuuden tukemiseksi, mutta myös yhteiskunnallisten ja kollektiivisten hyötyjen takia.

Kun nuorten toimijuutta osallistumistoiminnassa pohditaan laajemmassa mittakaavassa, herää useita kysymyksiä. Minkälaisia rooleja nuorille tarjotaan yhteiskunnallisesti ja osallistumisväylien puitteissa? Minkälaisiin asioihin nuorten halutaan vaikuttavan? Nämä kysymykset kiinnittävät huomion aikuisten näkemyksiin nuorista sekä institutionalisoituneisiin vuorovaikutus- ja toimintamalleihin, joiden kehittämiseen lieneekin syytä perehtyä osallistumisväylissä sekä palveluissa nuorten toimijuuden tukemiseksi. Nuorten osallistumiseen liittyvä problematiikka kietoutuu myös yhteen laajempaan kysymykseen edustuksellisen demokratiajärjestelmän kestävydestä. Onko nuorten kiinnostus osallistumista kohtaan laskussa, vai ovatko nuorille mielekkäät tavat osallistua ristiriidassa heille tarjolla olevien osallistumisväylien kanssa? Tämän tutkielman tutkimustulosten valossa on selkeää, että nuoret haluavat *vaikuttaa* asioihin. Huomio kiinnittyy nyt osallistumisväylien kirjon lisäämisen sijasta tutkimustarpeeseen siitä, millaiset väylät ovat nuorille mielekkäitä. Nuorten toimijuuden tukeminen heille mielekkäissä väylissä palvelee myös laajempia yhteiskunta- ja sosiaalipoliittisia päämääriä esimerkiksi yhdenvertaisuuteen ja osallisuuteen liittyen. Sen avulla voidaan pyrkiä estämään myös osallistumisen polarisoitumista.

LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna (2012) Elämän umpisolmuja avaamassa. Toimijuus ja institutionaaliset rajat nuorten siirtymissä. Teoksessa Pekkarinen, Elina & Vehkalahti, Kaisa & Myllyniemi, Sami (toim.) Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 131. Helsinki: Unigrafia Oy, 180—190.
- Ahonen, Veronica & Rask, Mikko (2019). Osallistuvan budjetoinnin mallit ja trendit Suomessa. Kuntaliiton julkaisusarja 2/2019, uutta kunnista. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Alanko, Anu (2013) Osallisuusryhmä demokratiakasvatuksen tilana: tapaustutkimus lasten ja nuorten osallisuusryhmien toiminnasta Oulussa. Tampere: Juvenes Print.
- Alasuutari, Maarit (2005) Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa: Ruusuvoosi, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 145–162.
- Arendt, Hannah (2002) Vita activa: ihmisenä olemisen ehdot. Suomentanut Riitta Oittinen ja työryhmä. Tampere: Vastapaino.
- Augsberger, Astraea & Collins, Mary Elizabeth & Gecker, Whitney (2018) "We make a direct impact on people's lives": Youth empowerment in the context of a youth-led participatory budgeting project. *Journal of community psychology* 47:3, 462—476.
- Augsberger, Astraea & Collins, Mary Elizabeth (2017) "She Treated Us Like We Bring Valid Ideas to the Table:" Youth Experiences of a Youth-Led Participatory Budgeting Process." *Children and youth services review* 76, 243—249.
- Baraldi, Claudio & Cockburn, Tom (2018) Introduction: Lived Citizenship, Rights and Participation in Contemporary Europe. Teoksessa Baraldi, Claudio & Cockburn, Tom (toim.) *Theorising Childhood: Citizenship, Rights, and Participation*. Cham: Palgrave Macmillan, 1—27.
- Bartos, Ann E. (2016) Children and young people's political participation: A critical analysis. Teoksessa Kallio, Kirsi Paullina & Mills, Sarah (toim.) *Politics, citizenship and rights*. Singapore: Springer Reference, 113—133.
- Beck, Ulrich & Giddens, Anthony & Lash, Scott (1995). *Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio*. Suomentanut Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.
- Bessell, Sharon (2009) Children's participation in decision-making in the Philippines: Understanding the attitudes of policy-makers and service providers. *Childhood* 16:3, 299—316.

- Boldt, Georg (2021) *Citizens in Training: How Institutional Youth Participation Produces Bystanders and Active Citizens in Finland*. Tampere: Tampere University Print.
- Bourdieu, Pierre (1984) *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. Kääntänyt englanniksi Richard Nice. Cambridge: Harvard University Press.
- Bruter, Michael & Cammaerts, Bart & Banaji, Shakuntala & Harrison, Sarah & Anstead, Nick (2015) *Youth Participation in Democratic Life: Stories of Hope and Disillusion*. Lontoo: Palgrave Macmillan UK.
- Bäcklund, Pia & Kallio, Kirsi Pauliina (2012) Poliittinen toimijuus julkishallinnon lapsi- ja nuorisopoliittisessa osallistumisretoriikassa. *Alue ja ympäristö* 41:1, 40—53.
- Cabannes, Yves (2006) Children and young people build participatory democracy in Latin American cities. *Environment and Urbanization* 18:1, 195—218.
- Cockburn, Tom (2005) Children's participation in social policy: inclusion, chimera or authenticity? *Social Policy and Society* 4:2, 109—119.
- Cockburn, Tom (2007) Partners in power: A radically pluralistic form of participative democracy for children and young people. *Children and Society* 21:6, 446—457.
- Collins, Mary & Augsberger, Astraea & Gecker, Whitney & Lusk, Katharine (2018) What does youth-led participatory budgeting reveal about youth priorities? Ideas, votes, and decisions, *Journal of Youth Studies* 21:4, 476—494.
- Degert, Marjo (2016) Vuosaari vaikuttaa. Ruutibudjetin tiedonkeruu Vuosaarella. Opinnäyte-työ. Humanistinen Ammattikorkeakoulu.
- Elder, Glen (1994). Time, human agency and social change: Perspectives on the life course. *Social Psychology Quarterly* 57:1, 4—15.
- Emirbayer, Mustafa & Mische, Ann (1998) What is agency? *American Journal of Sociology* 103:4, 962—1023.
- Eskelinen, Teppo & Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi & Kiili, Johanna & Korpinen, Sini & Lundbom, Pia & Matthies, Aila-Leena & Mäntylä, Niina & Niemi, Reetta & Nivala, Elina & Ryyänen, Aimo & Tasanko, Pia (2012) Lapset ja nuoret subjekteina kunnallisessa päätöksenteossa. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 35—94.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.

Eteläpelto, Anneli & Heiskanen, Tuula & Collin, Kaija (2011) Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys. Teoksessa Eteläpelto, Anneli & Heiskanen, Tuula & Collin, Kaija: Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa. Helsinki: Kansanvalistusseura, 11—29.

Fitzgerald, Robyn & Graham, Anne & Smith, Anne & Taylor, Nicola (2010) Children's participation as a struggle over recognition: exploring the promise of dialogue. Teoksessa: Percy-Smith, Barry & Thomas, Nigel (toim.) A Handbook of Children and Young People's Participation: Perspectives from Theory and Practice. London and New York: Routledge, 293—305.

Fraser, Nancy (2000) Rethinking recognition, *New Left review* 3, 107—120.

Ganuzza, Ernesto & Baiocchi, Gianpaolo (2012) The Power of Ambiguity: How Participatory Budgeting Travels the Globe. *Journal of Public Deliberation* 8:2, 1—12.

Giddens, Anthony (1991) *Modernity and self-identity: Self and society in the late-modern age*. Cambridge: Polity Press.

Granö, Sari (2015) RuutiBudjetti kehittyvä toimintakokonaisuus helsinkiläisten nuorten lähi-demokratiaa vahvistamassa. Opinnäytetyö. Humanistinen Ammattikorkeakoulu.

Gretschel, Anu (2002) Kunnallisen nuorten osallisuusympäristön perustaminen. Teoksessa: Gretschel Anu (toim.) *Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina*. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 48—62.

Guerra, Eliana (2002) Citizenship Knows No Age: Children's Participation in the Governance and Municipal Budget of Barra Mansa, Brazil. *Environment and urbanization* 14:2, 71—84.

Harris, Anita & Wyn, Johanna (2009) Young people's politics and the micro-territories of the local. *Australian Journal of Political Science* 44:2, 327—344.

Hart, Roger (2008) Stepping back from 'the ladder': Reflections on a model of participatory work with children. Teoksessa Reid, Alan & Jensen, Bjarne Bruun & Nikel, Jutta & Simovska, Venka (toim.), *Participation and learning*. Dordrecht: Springer, 19—31.

Hart, Roger (1992) *Children's Participation: From Tokenism to Citizenship*. UNICEF Innocenti Essays 4, Florence: International Child Development Centre of UNICEF.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2001) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Honkatukia, Päivi & Kallio, Jenni & Lähde, Miia & Mölkänen, Jenni (2020) Omana itsenä osa yhteiskuntaa – Itsenäistyvät nuoret aikuiset kansalaisina.

Honneth, Axel (1995) *The Struggle for Recognition: the Moral Grammar of Social Conflicts*. Cambridge: Polity Print.

Häkli, Jouni & Korkiamäki, Riikka, & Kallio, Kirsi Pauliina (2018) ‘Positive recognition’ as a preventive approach in child and youth welfare services. *International Journal of Social Pedagogy* 7(1):5, 1—13.

Häikiö, Liisa., & Salminen, Jarkko (2016) Osallistuvan budjetoinnin oikeudenmukaisuus. *Janus Sosiaalipolitiikan ja Sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti* 24:4, 340—357.

Juuti, Pauli & Puusa, Anu (2020) Johdanto: Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli & Aaltio, Iris: *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus, 9—19.

Juvonen, Tarja (2013) Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura verkkojulkaisuja 116. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Kallinen, Yrjö & Häikiö, Liisa (2020) Individualization of disadvantaged young people’s agency. *Journal of Youth Studies* 24:1, 110—125.

Kallio, Kirsi Pauliina (2018) Elettyä kansalaisuutta jäljittämässä: kansalaisuuden ulottuvuudet nuorisobarometrissa. Teoksessa Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 167—182.

Kallio, Kirsi Pauliina & Häkli, Jouni & Bäcklund, Pia (2015) Lived citizenship as the locus of political agency in participatory policy. *Citizenship Studies* 19:1, 101—119.

Kiilakoski, Tomi (2014) Monenkirjavaa vaikuttamista: nuorten useista kansalaisuuksista. Teoksessa Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 103—106.

Kiilakoski, Tomi & Gretschel, Anu & Nivala, Elina (2012) Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 9—33.

Kiilakoski, Tomi (2008) Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 8—24.

Kiili, Johanna (2006) Lasten osallistumisen voimavarat. Tutkimus Ipanoiden osallistumisesta. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Korkiamäki, Riikka & Kallio, Kirsi Pauliina & Häkli, Jouni (2016) Tunnustaminen näkökulmana ja käytäntönä lapsi- ja nuorisotyössä. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2016:17*, 9—34.

Lastensuojelulaki 2007/41. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>>. Viitattu 19.10.2021.

Lerner, Josh (2014) *Everyone Counts: Could "Participatory Budgeting" Change Democracy?* Sage House, Ithaca New York.

Lister, Ruth (2007) Why Citizenship: Where, When and How Children? *Theoretical Inquiries in Law* 8:2, 693—718.

Malone, Karen & Hartung, Catherine (2009) Challenges of participatory practice with children. Teoksessa Percy-Smith, Barry & Thomas, Nigel (toim.) *A handbook for children and young people's participation: Perspectives from theory and practice*. Oxon: Routledge, 24—38.

Myllyniemi, Sami (2014) Vaikuttava osa. *Nuorisobarometri 2013*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusseura.

Mäkinen, Sanna (2015) Näköaloja toimijuuteen nuoruuden siirtymissä ja suunnanotoissa. Teoksessa Päivi Annika Kauppila & Jussi Silvonen & Marjatta Vanhalakka-Ruoho (toim.) *Toimijuus, ohjaus ja elämäntulkku*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, 103—128.

Nieminen, Liisa (2010) Lasten perus- ja ihmisoikeudet. Teoksessa Lagström, Hanna & Pösö, Tarja & Rutanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.) *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 25—42.

Nuorisolaki 1285/2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>. Viitattu 19.10.2021.

- Percy-Smith, Barry (2010) Councils, consultations and community: rethinking the spaces for children and young peoples participation. *Childrens Geographies* 8:2, 107—122.
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli (2020) Laadullisen tutkimuksen tieteenfilosofinen tausta. Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli & Aaltio, Iris (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus, 23—38.
- Puusa, Anu (2020) Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli & Aaltio, Iris (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus, 141—152.
- Riikonen, Anniina (2021) Osallistuva budjetointi nuorten poliittisen osallistumisen herättelijänä: nuorten kokemuksia OmaStadista. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Ronkainen, Suvi (2008) Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ja väkivallan toimijuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 73:4, 388—401.
- Rytioja, Anni & Kallio, Kirsi Pauliina (2018) Opittua käsitteistöä vai koettua yhteiskunnallisuutta? Pohdintoja kansalaisuudesta lasten ja nuorten näkökulmasta. *Sosiologia* 55:1, 6—27.
- Satka, Mira & Moilanen, Johanna (2004) Lasten mukaan ottamisen ja poissulkemisen paikat: suomalaistensukupolvisuhteiden siirtymät ja lasten asema. Teoksessa Helne, Tuula & Hänninen, Sakari & Karjalainen, Jouko (toim.) *Seis yhteiskunta - tahdon sisään!* SoPhi 80. Jyväskylä: Minerva Kustannus, 125—148.
- Sinclair, Ruth (2004) Participation in Practice: Making it Meaningful, Effective and Sustainable, *Children and Society* 18:2, 106—118.
- Skeggs, Beverley (2014). *Elävä luokka*. Suomentanut Lauri Lahikainen & Mikko Jakonen. Tampere: Vastapaino.
- Stenvall, Elina (2018) Yhteiskunnallinen osallisuus ja toimijuus: Lasten osallistuminen, kansalaisuus ja poliittisuus arjen käytäntöinä. Tampere: Tampere university press.
- Stoecklin, Daniel (2012) Theories of action in the field of child participation: In search of explicit frameworks. *Childhood* 20:4, 443—457.
- Taylor, Charles (1992) *Multiculturalism and the Politics of Recognition*. Princeton: Princeton University Press.

Thomas, Nigel (2007) Towards a Theory of Children's Participation. *The International journal of children's rights* 15:2, 199–218.

Thomas, Nigel & Percy-Smith, Barry (2010). Introduction. Teoksessa Percy-Smith, Barry & Thomas, Nigel (toim.) *A handbook for children and young people's participation: Perspectives from theory and practice*. Oxon: Routledge. 1—7.

Tiittula, Liisa & Rastas, Anna & Ruusuvuori, Johanna (2005) Kasvokkaisesta vuorovaikutuksesta tietokonevälitteiseen viestintään. Virtuaalihaastattelun näkymiä. Teoksessa: Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 220—227.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Vaattovaara, Virpi (2015) *Elämänkulku ja toimijuus. Lapin maaseudun nuorista aikuisiksi 1990—2011*. Rovaniemi: Acta Universitatis Lapponiensis.

Valtioneuvosto (2019) Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi - sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31.

Wampler, Brian (2007) *A Guide to Participatory Budgeting*. International Budget Partnership. Teoksessa Anwar, Shah. (toim.) *Participatory budgeting*. Washington DC: World bank, 21—54.

Wood, Bronwyn Elizabeth (2012) Crafted within liminal spaces: Young people's everyday politics. *Political Geography* 31, 337–346.

Wood, Bronwyn Elisabeth (2010) "Youth Participation in Society: Everyday Citizenship Perspectives from Young People in New Zealand." *New Zealand sociology* 25:2, 103—124.

Zeldin, Shepherd & Krauss, Steven & Collura, Jessica & Lucchesi, Micaela, & Sulaiman, Abdul Hadi (2014) Conceptualization and measuring youth-adult partnership in community programs: A cross national study. *American Journal of Community Psychology* 54, 337—347.

Internet-lähteet

Espoon kaupunki (2020) ManiMiitti - osallistuva budjetointi. Saatavissa <https://www.es-poo.fi/fi/nuoret/manimiitti-osallistuva-budjetointi> Viitattu 21.11.2020.

Suomen nuorisotyön tilastot (2020) Nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen. Saatavissa <https://nuorisotilastot.fi/351/visualisoinnit/nuorten-osallistuminen-ja-vaikuttaminen/> Viitattu 21.11.2020.

Tampereen kaupunki (2021a) Masseista mahiksia. Saatavissa <https://www.tampere.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/nuorten-tampere/jarjesta/masseista-mahiksia.html>. Viitattu 13.5.2021.

Tampereen kaupunki (2021b) Massigaalassa jaettiin lähes 30 000 euroa lasten ja nuorten ide-
oille. Saatavissa https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankohtaista/tiedotteet/2021/02/03022021_3.html Viitattu 22.10.2021.

LIITTEET

Liite 1: Haastattelurunko

TAUSTAKYSYMYKSET:

- A) asuinalue B) ikä

OSALLISTUMINEN

1. Oletko aiemmin ollut mukana vaikuttamassa nuorten asioihin osallistumalla johonkin muuhun järjestettyyn toimintaan?
2. Miksi päätit osallistua Masseista mahiksia -toimintarahan hakemiseen?
3. Mistä kuulit Masseista mahiksia -hankkeesta?
4. Minkälaiseen toimintaan ryhmänne haki toimintarahaa?
5. Miten saitte idean tähän?
6. Miten projektin vaiheet etenivät?
7. Onko suunnittelemaanne toimintaa vielä toteutettu?
8. Mitä tavoitteita halusit saavuttaa osallistumalla hankkeeseen? Koetko, että tavoitteet on saavutettu tai tullaan saavuttamaan?

VUOROVAIKUTUS

9. Mikä oli hankalinta toimintarahan hakemisessa? Miten selvisitte siitä?
10. Saitteko apua ja tukea, kun sitä tarvitsitte? Missä asioissa tarvitsitte apua? Kuka teitä auttoi?
11. Miten teitte ryhmässä päätökset? Päätittekö te nuorten kesken asiat, päättikö joku aikuinen joistakin asioista?
12. Saitteko riittävästi tietoa ja ohjeita toimintarahan hakemisen aikana? Mistä saitte tiedot?
13. Minkälaista oli esittää ideanne muista lapsista ja nuorista koostuvalle Massiraadille?

14. Mikä oli sinun oma roolisi ryhmässänne?

15. Saitko palautetta osallistumisestasi? Jos sait, niin millaista palautetta sinulle annettiin?
Olisitko kaivannut enemmän palautetta?

MIELIPITEET

16. Saitko kertoa halutessasi omat mielipiteesi? Huomioitiinko ne?

17. Koetko, että sinun mielipidettäsi arvostettiin? Miten se näkyi?

18. Saitko esittää halutessasi kysymyksiä (esim. aikuisille, hankkeen järjestäjille)? Saitko niihin vastauksia?

19. Oliko jotain asioita, missä koit olevasi erityisen hyödyllinen?

20. Onko Masseista mahiksia -toiminnassa mukana oleminen vaikuttanut jotenkin sinun elämääsi tähän mennessä (positiivisesti, negatiivisesti)?

MERKITYKSELLISYYS

21. Koitko, että osallistuminen oli merkityksellistä tai tärkeää? Millä tavalla?

22. Pystyitkö edistämään sinulle tärkeää asiaa osallistumisen kautta? Miten?

23. Koitko että pystyit vaikuttamaan oman yhteisösi / koulusi / tai yleisemmin nuorten asioihin osallistumisen avulla?

24. Mitä uutta opit kokemuksesta?

LOPPUKYSYMYKSET

25. Mikä oli osallistumisessa parasta? Entä mikä ikävintä tai vaikeinta?

26. Onko jotain, mitä tekisit toisin? Omassa osallistumisessasi, entä Masseista mahiksia - hankkeen järjestäjien näkökulmasta?

27. Minkälainen kokemus osallistuminen Masseista mahiksia hankkeeseen on ylipäätään ollut tähän mennessä?

28. Minkälaista osallistuminen oli verkon kautta Teamsissa?

29. Voisitko osallistua uudelleen Masseista mahiksia -hankkeeseen?